

Dit is een uitgave van “ten Anker”

Het boekwerk “De Nederlandsche Zeemacht” is gedigitaliseerd en geredigeerd door A. Hoogerwerf en A. Krijgsman.

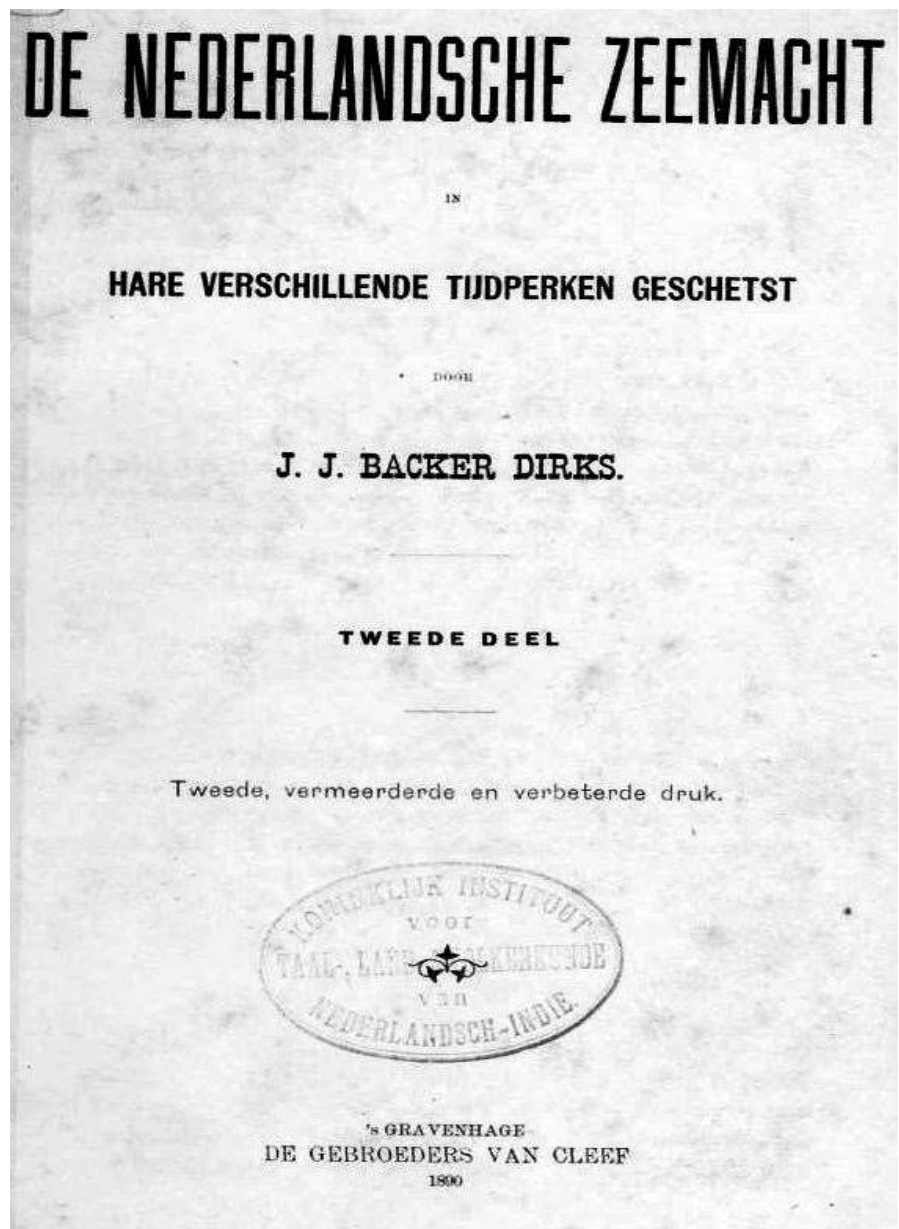
Dit boekwerk behelst heel veel hoofdstukken en zal zijn weerga vinden in een wekelijks terugkerende uitgave naast “ten Anker”

Er zijn altijd wel mensen die met mijn werk aan de haal gaan. Aan de ene kant is dat een teken dat ik het goed heb neergezet, maar ik sta niet toe lukraak te kopiëren voor andere dan puur privé doeleinden zonder daar schriftelijke toestemming voor te vragen.

De redactie heeft alles is in het werk gesteld de rechten van dit werk te eerbiedigen. Omdat het niet mogelijk was te achterhalen wie de rechthebbende is, en omdat dit werkje slechts verschijnt in een relatief beperkte lezerskring, is besloten dit te publiceren voor de lezers van “ten Anker”.

Hoofdstuk XIII

Maatregelen tot zelfverdediging en eerste voorbereidselen zowel hier te lande als in Frankryk tot eene landing in Groot-Brittanje. — Tijdingen uit Oost en West. — Napoleon Bonaparte’s verheffing tot Keizer. —

Bonaparte stelde bij het uitbreken van den oorlog in den zomer van 1803 den hoogsten prijs op de medewerking der Republiek, omdat hij terstond over eene landing peinsde, waarbij de hulpmiddelen harer zeemacht hem uitmuntend te stude zouden komen. Overeenkomstig zijn verlangens, verbond zij zich, acht dagen nadat Engeland ook haar den oorlog had verklaard, tot de levering van vijf lineschepen en vijf fregatten met de noodige transportvaartuigen voor 25.000 man en 2500 paarden. Bovendien nam zij op zich een aanzienlijk getal platboomde vaartuigen gereed te maken, die niet voorhanden waren en dus gebouwd moesten worden. Kon zij kwalijk weigeren hetgeen de vermogende bondgenoot haar vroeg, of liever oplegde; grievender was het nog, dat Fransche krijgsbevelhebbers zich weder op ergerlijke wijze mengden in hetgeen zij tot eigen veiligheid deed. De Generaal Monnet te Vlissingen, die al zoo veel aanstoot had gegeven, gelastte niet alleen het wegnemen der tonnen in den Deurloo, dat met ons belang strookte en dus terstond kon worden gedaan, maar eischte op hoogen toon en met bedreiging van geweld te zullen bezigen, de inrichting van een paar schoeners tot kanonneerbooten. Een andere Fransche commandant liet te Hellevoet de *Prince of Wales*, waarmede Schimmelpenninck den 19^{den} Juni terugkeerde, met soldaten bezetten, die zelfs eene derwaarts gezonden Bataafsche sloep afweerden. Daarenboven rezen telkens moeielijkheden over het aanhouden van neutrale schepen. Bij deze en andere gelegenheden kon het zwakke gouvernement, dat zich de benoeming van den Generaal Victor tot opperbevelhebber ook van de Bataafsche krijgsmacht moest laten welgevalen, zijne officieren ter nauwernood voor den uiterlijken schijn handhaven.

Gelukkig tastte Engeland niet terstond door; want in de meeste zeegaten waren slechts kleine vaartuigen gestationneerd. Nog den 5^{den} Juli was de *Joan de Witt*, volgens een schrijven van den Raad van Marine aan het Staatsbewind, het eenige schip van beteekenis ter reede van Texel. Acht dagen later moest de Generaal Dumonceau in het belang van Amsterdam op eene betere defensie van de Zuiderzee aandringen. Den 21sten derzelfde maand was de verdediging te Hellevoet zoo onvoldoende, dat zelfs eenige visschers op de Maas genomen werden.

Terwijl de autoriteiten zich inspanden om het aan Frankrijk beloofde gereed te maken, ontvingen zij allerlei tijdingen uit het buitenland. Zij vernamen, dat Kapitein Buschman van de *Kenau Hasselaar* te Curaçao was overleden en zonden er Kapitein Everts heen om hem te vervangen. De Vice-Admiraal Hartsinck was, volgens een naderen last, den 16^{den} Juni te Ferrol in zee gestoken met de *Pallas*, de *Schrikverwekker*, de *Revolutie* en de *Scipio*, om hiermede het eskader in Oost-Indië te gaan versterken. De *Snuffelaar* was reeds vroeger weggezonden, als ongeschikt voor den tocht, en de *Oldenbarneveld* onder Kapitein Musquetier bleef te Ferrol in slechten staat achter. Weldra hoorde men dienaangaande meer bijzonderheden, nadat de Winter, die voor 3200 gld. den schipper eener Pruissische smak had bewogen hem met den Secretaris de Koek, twee bedienden en eenige goederen naar Holland te brengen, den 28sten Juli te Texel was aangekomen.

Met eenige kleine bodems, die in vreemde havens lagen, wist het bestuur aanvankelijk geen raad. De *Daphne* nog te Malaga onder den Luitenant Gaymans, die voor het einde des jaars aan eene ziekte overleed, welke ook een groot deel zijner equipage wegraapte, werd aldaar buiten dienst gesteld en den Consul in bewaring gegeven. De *Snuffelaar*, door de Winter teruggezonden, en de *Wolf*, van den tocht naar West-Indië teruggekeerd, hadden wegens het uitbreken van den oorlog te Bergen in Noorwegen eene schuilplaats gezocht, waar men beiden slechts wilde verkoopen, omdat zij toch de reis niet zonder gevaar konden ondernemen. Half

October voegde zich daarbij de *Spion*, waarmede Kapitein Siccama den 2^{den} Juli van de Kaap gezeild en op de tijding van de vredebreuk insgelijks te Bergen was binnengevallen. Hij had onderweg nog twee kleine prijzen gemaakt, waarvan hij den eersten, na verloop van een etmaal, aan een zijner passagiers, een Engelschman, voor 6000 gld. had verkocht. Den 20sten October besloot het gouvernement de genoemde schepen maar allen over te geven aan den kaper-kapitein St. Faust, die zich met zijn eigen schip de *Unie* te Bergen ophield en in Januari 1804 de drie landsvaartuigen ter zijner beschikking kreeg. Tegen het einde van 1803 wist het gouvernement, dat Demerary en Essequebo met de *Hippomenes* en de *Serpent*, die er lagen, in 's vijands handen gevallen waren, en in Januari 1804 ontving het de heuglijke tijding, dat Hartsinck met zijne vier schepen in vrij goeden staat Rio Janeiro had bereikt.

Wat hadden nu de bewindslieden sedert den zomer van 1803, zoowel tot beveiliging van het grondgebied, als tot nakoming der belofte aan Frankrijk, gedaan? Nog geruimen tijd was de *Joan de Witt* alleen gebleven en had men de zorg voor kusten en zeegaten aan talrijke kleine vaartuigen toevertrouwd. Dit kon te eer, omdat de Engelsche kruisers zich schenen te vergenoegen met de kustbevolking wat schrik aan te jagen. Zoo sloegen in September vele bewoners van Zandvoort op de vlucht bij de nadering van eenige vijandelijke sloepen, welke bemanning slechts eene pink in brand stak, die ten slotte nog door een kloeken visschersknaap werd gebluscht. Om dergelijke verrassingen te verhoeden was besloten de telegrafische gemeenschap langs de geheele kust van Vlissingen tot Delfzyl te herstellen, hetgeen echter tijd vereischte.

Dienaangaande zij hier opgemerkt, dat het plan van den Schout-bij-nacht van Woensel, om letters over te seinen, niet werd gevolgd. De thans gebezigde toestellen, vermoedelijk nagenoeg dezelfde als vier jaar geleden, kenmerkten zich door groote eenvoudigheid. Zij bestonden in een mast met ra, waaraan bij dag bollen, bij nacht lantarens geheschen werden, ten getale van vijf aan den zeekant en twee aan de landzijde. Volgens berekening konden met de vijf eerste 21 seinen gedaan worden, die wegens de zes overeenkomstige seinen aan de landzijde elk zes verschillende beteekenissen konden hebben. De telegraaf was den 11^{den} November 1803 tusschen Den Helder en Goeree sedert veertien dagen in werking.

Alvorens te gewagen van de uitrusting der aan Frankrijk beloofde schepen en vaartuigen, moet de man genoemd worden, die oorspronkelijk voor deze onderneming aangesteld, gedurende eene reeks van jaren, zoowel op het staatstoonel als bij de marine, eene gewichtige rol vervulde. Het was de gewezen zeeofficier C. H. Verhuell, die sedert 1795 buiten dienst gebleven was en nu, kort nadat Bonaparte in de maand Juli Vlissingen had bezocht, bij een geheim besluit van den 15^{den} Augustus, met den rang van Schout-bij-nacht tot Commissaris-Generaal werd benoemd, om het belang der bewuste expeditie te behartigen. Twee dagen later vertrok hij naar Parijs, waar de Eerste Consul hem weldra eene groote mate van vertrouwen schonk, dat hij duurzaam behield.¹⁾

Met het eskader te Texel werd geen haast gemaakt, daar men eerst in October de *Brutus*, het vlaggeschip van den Schout-bij-nacht Kikkert, de *Doggersbank* en de *Neptunus* begon uit te

¹⁾ *Het leven en karakter van Carel Hendrik, Graaf Verhuell, ed. 1847 I p.139 e. v. De ontbrekende datum blijkt uit eene missive van den Raad van Marine van 8 Juni 1804, M. S. evenals de officiële aanstelling onder zijne papieren, waarin zonderling genoeg, tot driemaal toe, de voorletters C. A. in pl. v. C. H. staan. Men heeft hem blijkbaar verward met zijn oudsten broeder Christiaan Antonie, wien dezelfde betrekking eerst was aangeboden.*

rusten. De benodigde victualie voor 25.000 man werd aanbesteed en met het huren van transportschepen was een aanvang gemaakt. Wat het vijfde linesschip betreft, vatte men

zuinigheidshalve het voornemen op de *Oldenbarneveld*, die nog in slechten staat te Ferrol lag, daarvoor aan te bieden. Eerst was er sprake geweest van den verkoop aan Frankrijk, waarover de heer Jacobson, lid van den Raad van Marine, den 6^{den} September 1803 in een vertrouwelijk brief aan Verhuell schreef: „*Ziet eens, mijn vriend! of dit denkbeeld, zo gij hetzelve goedkeurd, aan den man wil.*” Dit scheen niet te gaan en de onbruikbare *Oldenbarneveld* kon evenmin voor het vijfde linesschip doorgaan. Uit dien hoofde moest de *Hersteller* naar Texel, waar in het voorjaar van 1804 alles vrij goed in orde was, toen de Generaal Marmont, als opperbevelhebber, het eskader kwam inspecteeren. Onderwijl had men aan de platboomde vaartuigen gewerkt, waarvan er in September of uiterlijk half October 1803 wel 80 gereed zouden zijn. „*Noch ijver, noch moeite is gespaard,*” schreef Jacobson aan Verhuell, tevens beweerende, dat de vrees voor eene landing in Engeland ten toppunt was geklommen. En zoo was het te dien tijde werkelijk. Noch de onzen, noch de Franschen, noch de Engelschen hielden in 1803 en 1804 de bewuste onderneming voor dwaas en onuitvoerbaar, of wel voor eene schijnvertooning om andere oogmerken te verbergen. De Engelschen achtten die platboomde vaartuigen eene voortdurende bedreiging en wilden zelfs het vernielen daarvan bij den vrede bedingen. „*No gunboats or no peace*” luidde een hunner vlugschriften.

Verhuell vergezelde in November den Eersten Consul op diens reis naar Boulogne, om er de gemaakte toebereidselen in oogenschouw te nemen. Hij werd vervolgens, als bevelhebber der Bataafsche flottielje, naar de Republiek gezonden, waar in September de Fransche Kolonel Renaud alles had bezichtigd. Wat Verhuell te Vlissingen aantrof, beantwoordde niet aan zijne verwachting. Frankrijk zelf had echter, volgens de woorden van Jacobson, onze taak bemoeielijkt, eerst door hier te lande hout en touwwerk op te koopen, waardoor alles tegen het einde van September wel 30% duurder was, dan twee maanden geleden, later door het bemannen der platboomde vaartuigen te eischen, waaraan men bij het tractaat zelfs niet gedacht had en hetgeen, zooals hij den 4^{den} November schreef, om verschillende redenen „*eene physique onmogelykheid*” was. Daarna veroorzaakte de vraag om zwaarder bewapening weer nieuwe stoornis. Den 13^{den} December schreef Verhuell: „*de Consul verkiest een groot aantal 24 p. bij de flottielje te hebben.*” Aan dit verlangen werd zoo goed mogelijk voldaan, waarna nogmaals over eene gedeeltelijke bemanning werd onderhandeld.

Het overbrengen van de gereed zijnde bodems langs de binnenwateren, naar Vlissingen, viel meestal niet gemakkelijk. De Kapitein-Luitenant Ketjen ondervond dit, toen hij den 26sten Januari 1804 wegens het ijs en den onwil van sommige schippers, die hij onder zijn geleide had, eindelijk van Amsterdam tot Gouda genaderd, eerst den 6^{den} Februari Dordrecht en den 1sten Maart Vlissingen bereikte. Deze dag was echter geen feestdag meer, daar het Staatsbewind de sedert 1797 gebruikelijke viering van het hijschen der nieuwe Bataafsche vlag had afgeschaft. Het strookte geheel met den thans heerschenden geest van verzoening, doch was bedenkelijk, omdat men zich juist op dit oogenblik zoo geheel verdiepte in de plannen des vreemdelings, waartoe de eerste divisie te Vlissingen gereed lag. Verhuell kon den 5^{den} Maart met 4 schoeners en 18 kanonneerbooten vertrekken, waarmede hij 's anderen daags behouden te Ostende kwam. Nog 56 booten der zelfde divisie gingen binnendoor, terwijl Verhuell weinige dagen later met 13 andere daartoe behoorende schoeners buitenom zeilde, evenwel niet zonder verontrust te worden door Engelsche kruisers. Met zes dooden en negen gekwetsten, belandde hij omstreeks middernacht in de haven van Ostende. Eer de tweede divisie volgde, verwekten de vijandelijke aanslagen op de binnenwateren niet geringe bezorgdheid. Met gewapende sloepen namen de Engelschen in den nacht tusschen 15 en 16 Maart, in het Keeten bij Vianen, den beurtman van Zierikzee en eene hoogaars met aardappelen, daarna

eene poon bij Colijnsplaat. Terstond legde men er de *Schrik*, eene kanonneergaljoot onder den Luitenant Olijve en gelastte den Luitenant Velsberg met zijn schoener de *Snoek* de Dordsche kil te verlaten en daarmede tusschen Noord-Beveland en Zierikzee te gaan liggen. Nauwelijks waren echter beiden ter bestemder plaatse, of de *Schrik* zelf werd in den nacht tusschen 23 en 24 Maart door zeven gewapende sloepen aangetast en na een hardnekkig gevecht van anderhalf uur, waarin de bevelhebber het leven verloor, genomen. Velsberg ontwaart eerst bij het aanbreken van den dag, wat er gebeurd is. Tot versterking zijner equipage, die onlangs door het verwisselen van twaalf bevaren matrozen tegen nieuwelingen een knak gekregen heeft, neemt bij te Zierikzee 50 soldaten en 8 kanonniers aan boord en slaagt er nu werkelijk in, den Engelschen omstreeks den middag hunne prooi te ontweldigen. Dit voorval stond niet alleen. Acht dagen later werd de *Atalante* (16) in het Vlie overrompeld door Kapitein Hardinge met de sloepen van de *Scorpion* en de *Beaver*, twee vaartuigen, die slechts op verkenning waren uitgezonden. 's Nachts te half twaalf enterden de Engelschen den genoemden bodem, waarop Kapitein Swedenrijk Carp het bevel voerde over eene equipage van 76 man. De gebruikelijke voorzorgen waren niet verzuimd en alleen het plotselinge van den aanval kan sommigen schrik hebben aangejaagd. Niet evenwel den bevelhebber, die van geen overgaaf wilde hooren en zich letterlijk dood vocht. In de meest eervolle bewoordingen gewagen de Britten van zijn noodlottig einde. Met drie andere dooden en vier zwaar gekwetsten brachten zij de *Atalante* op. De *Vlieg* onder den Kapitein-Luitenant van der Straaten was in tijds geretireerd, en de volgende aanslagen tegen de *Adder* en *Het Zeepaard* werden gelukkig verijdeld. Telkens lieten zich echter vijandelijke schepen voorgaats zien, zoodat de vier linesschepen te Texel, waarbij zich in Mei ook de *Hersteller* voegde, evenals de transportschepen geheel zeilklaar, als geblokkeerd werden.

Den 16^{den} Mei ging Verhuell onder zeil met 19 schoeners en 47 kanonneerbooten, behoorende tot de tweede divisie. Aanhoudend bestookt door de Engelschen, doch krachtdadig ondersteund door de Fransche artillerie, die hem van den hoek van het Zwin tot nabij Ostende geleidde, bracht hij er 10 schoeners en 42 booten met 12 dooden en 26 gekwetsten in de haven. Eene boot was veroverd, de rest lag verspreid. Twee gestrande vaartuigen bleven slechts behouden door het kloek gedrag van Verhuell, die er zich onder het bereik van het vijandelijk geschut met eene sloep liet heenroeien. Eer den 23sten Juni, op dezelfde wijze beveiligd en verontrust, nog 26 kanonneerbooten, die tot dezelfde divisie behoorden, te Ostende kwamen, had Bonaparte zich, onder den naam van Napoleon I, tot Keizer der Franschen verklaard. Verhuell kreeg eene plaats onder de eerste ridders van het Legioen van Eer, volgens zijne eigen woorden, „*de grootste en streelendste belooning voor den krijgsman.*” Hij werd door het Staatsbewind tot Vice-Admiraal bevorderd en nog voor het einde van Juni door den Keizer tot bevelhebber van den rechtervleugel der groote expeditie benoemd. Als zoodanig drong hij op de uitrusting der laatste divisie aan. Terwijl men hieraan werkte en de groote schepen, die in dienst waren, bij hunne afwachtende houding moesten volharden, kwamen er tijdingen van de schepen uit verwijderde streken, die voor zoo ver de brieven verloren zijn geraakt uit de nog voorhanden journalen kunnen worden aangevuld.

Voor het einde van Mei 1804 wist de regeering, dat Hartsinck den 26sten October van Rio Janeiro was vertrokken en in goeden staat zeilende, den Kapitein-Luitenant Carrega met de *Scipio* op de hoogte van de Kaap had gedetacheerd, waar deze den 29sten November brieven had gebracht, om zich vervolgens met een konvooi naar Oost-Indië te begeven. Ook was nader bericht gekomen van het verlies van Berbice, Essequebo en Demerary, alsmede van den inmiddels tot Schout-bij-nacht bevorderden Bloys van Treslong uit Suriname. Deze had ernstig geschil gekregen met Béranger, dien het Staatsbewind, zeer tegen den zin van Spoor, als

Commissaris derwaarts had gezonden. De Schout-bij-nacht, die er alleen met de *Proserpina* (34) lag, had den 31sten Augustus 1803 de *Kingbell*, een Engelschen prijs, onder den naam van *Pylades* in dienst gesteld, vervolgens kanonneerponten doen vervaardigen en voor het einde des jaars twee schepen met steenen doen zinken, om het opvaren der rivier te bemoeielijken. Sedert half Februari 1804 vertoonde zich nu en dan eene vijandelijke scheepsmacht voorgaats, welke den 26sten April de batterij aan Braampunt tot zwijgen bracht en veroverde. Van dit oogenblik viel het eene punt na het andere in de handen der Britten, wier schepen ten getale van meer dan twintig de rivier opvoeren en geene kans tot ontzeilen overlieten. Den 5^{den} Mei werd de kolonie, zooals de Engelschen dit uitdrukkelijk hadden bedongen, met de *Proserpina* en de *Pylades* overgeven. De forten hadden waarschijnlijk meer kunnen doen ter verdediging; maar noch Bloys van Treslong, noch zijn Luitenant van der Hart zinspelen in hunne journalen op het verraad, waaraan de overgave door sommigen wordt toegeschreven. De Schout-bij-nacht Bloys van Treslong, in Juni met een Pruissisch schip vertrokken, ging den 25sten Juli ter hoogte van Texel op eene loodsschuit over, waarmede hij aan boord van de *Brutus* kwam. Voor het einde van Juli 1804 was hij te 's Gravenhage, waar hij zijn rapport uitbracht.

In October van hetzelfde jaar kreeg het bestuur rechtstreeksche berichten uit Oost-Indië door twee personen, die zeer goed op de hoogte konden zijn. Kapitein Buyskes, volgens zijn journaal den 18^{den} Februari met de *Arend* van Batavia gezeild en den 30sten Augustus op de Taag gekomen, was overeenkomstig zijne instructie den 5^{den} September over land naar de Republiek gereisd, na het bevel aan den Luitenant Bolken te hebben overgegeven. Hij bracht tevens brieven van den Vice-Admiraal Hartsinck en werd eerlang gevolgd door den Schout-bij-nacht Dekker, dien hij aan de Kaap als passagier had opgenomen, zoodat het bestuur een tamelijk volledig overzicht kon hebben van den toestand in Oost-Indië, waarover uit dien hoofde hier een en ander wordt ingelascht.

Den 22sten Augustus 1803 lag de Schout-bij-nacht Dekker, van een kruistocht langs de noordkust van Java tegen de zeeroovers en tot opneming der verdedigingsmiddelen van Soerabaya teruggekeerd, ter reede van Batavia met de *Pluto*, de *Bato*, de *Kortenaer* en de *Vreede*, eerlang de *Juno*, de *Eendragt* en de *Phoenix* uit de Molukken wachtende. Met uitzondering van de *Vreede*, bepaalde hij den zeildag der genoemde bodems naar het vaderland op den 1sten October. Zijne verstandhouding met de koloniale autoriteiten, aanvankelijk zeer goed, werd langzamerhand minder aangenaam, omdat zij buiten zijne voorkennis te veel over de schepen beschikten en daarenboven te weinig eer aan zijne vlag en zijn rang bewezen. Dit leidde tot eene mondelinge opheldering, waarna het bestuur der kolonie zich bereid verklaarde 180 last fijne producten, specerijen enz. met het eskader te verzenden. Terwijl de *Pluto* en de *Bato* bij Onrust timmerden, om de terugreis te kunnen ondernemen, kwamen den laatsten Augustus de *Eendragt* en de *Phoenix* te Batavia. De *Juno* was den 27sten Juli, bij het vertrek van Amboina, op den hoek van Alang gestrand en verongelukt, waarbij een der jongere officieren het leven had verloren. Weinige dagen na de aankomst werd de *Eendragt* als vervuurd afgekeurd en tot den verkoop bestemd. Tegen de helft van September ontving men te Batavia berichten en couranten tot den 3^{den} Mei 1803, waaruit men vernam dat de *Arend* was vertrokken en hoe zorgelijk de staatkundige toestand in Europa begon te worden. De Schout-bij-nacht, die volgens zijne instructie in Maart 1804 moest terug zijn, bracht geene wijziging in zijn plan en bleef, in weerwil der ontvangen tijdingen, voornemens bij de eerste gelegenheid op of na den 15^{den} October met de drie linesschepen te zeilen. Dan zouden in de kolonie achterblijven de *Maria Reygersbergen*, de *Vreede*, de *William*, de *Avanturier* en voorloopig ook de *Phoenix*. Na eenig gehaspel over de lading, welke de schepen ten slotte niet eenmaal geheel konden bergen, gingen de *Pluto*, de *Kortenaer* en de *Bato* den 17^{den} October

onder zeil. Zij waren echter niet verder dan bij Onrust, toen men nadere tijding kreeg van het uitbreken des oorlogs tusschen Frankrijk en Engeland. Dien ten gevolge rees eenig geschil; want de Indische regeering uitte den wensch, dat de Schout-bij-nacht terstond de reis zou staken, hetgeen deze om verschillende redenen niet oorbaar vond. In overleg met de Kapiteins Melvill en Zegers, volvoerde hij zijn plan, alleen belovende, dat hij, overeenkomstig de vroegere afspraak, in de eerste plaats Isle-de-France zou aandoen.

Hier vernam hij in November, dat de Republiek feitelijk in den oorlog betrokken was en dat de Fransche Schout-bij-nacht Linois zich met een klein eskader in de Indische wateren bevond. De noodige hulpmiddelen om zijne drie „*en flûte*” gewapende schepen volledig uit te rusten waren niet te bekomen, ofschoon het Fransche bestuur overbereid was hem bij te staan met hetgeen aan geschut, amunitie en kruit in de magazijnen voorhanden was. Dekker, die al het verder ontbrekende tot hooge prijzen moest koopen, besloot alleen de *Pluto* te bewapenen. Hij liet daarom van zijne lading specerijen 25 kisten op de *Bato* en eene gelijke hoeveelheid op de *Kortenaer* overschepen. Hij oordeelde het evenwel beter niet terstond naar Batavia terug te keeren, waar het benoodigde toch niet te krijgen was, maar liever eene wijle te kruisen op de kust van Natal en vervolgens de Kaap aan te doen, ten einde met de autoriteiten aldaar nader te overleggen. De Fransche Kapitein-Generaal de Caen hechtte zijne volle goedkeuring aan dit plan, waartoe de Schout-bij-nacht den 28sten Januari 1804 met zijne drie bodems in zee stak. Ongerekend de gedeeltelijke bewapening der schepen, die meer tot het overbrengen van kostbare producten, dan tot andere einden waren uitgezonden, verbood de staat, waarin alles zich bevond, een langdurigen kruistocht. Telkens scheurden de zeilen, omdat het garen verstikt was; op de *Pluto* brak de kop van het roer en de groote mast van de *Bato* was niet te vertrouwen. Den 28sten Februari liep de *Pluto* de Tafelbaai binnen, waar de *Bato* reeds lag en de *Kortenaer* den 8sten Maart insgelijks met eenige schade aankwam. Hier besloot nu de Schout-bij-nacht, in overleg met het bestuur der kolonie, de specerijen te lossen, de *Bato*, die eene groote en kostbare reparatie moest ondergaan, op te leggen, de beide andere schepen zoo goed mogelijk uit te rusten en deze, in afwachting van nadere tijdingen, voor Oost-Indië te bestemmen, waar zij zich dan bij het eskader van den Vice-Admiraal Hartsinck konden voegen. Aangezien deze echter jonger was dan hij, besloot Dekker zelf achter te blijven en de *Pluto* onder het bevel van Kapitein Melvill te stellen. De *Scipio*, in het laatst van November des vorigen jaars met brieven naar de Kaap gedetacheerd, was den 20sten Januari met het konvooi vertrokken en dus op weg naar Oost-Indië.

Te Batavia was den 28sten December 1803 de *Arend* met berichten uit het vaderland en de Kaapstad aangekomen, terwijl de Fransche Schout-bij-nacht Linois zich op de reede bevond met één linesschip, twee fregatten en eene korvet. Twee dagen later ging hij onder zeil, versterkt met de *Avonturier*, een der Nederlandsche schepen, die in de kolonie waren achtergebleven. Gelukkig bereikte Hartsinck den 1sten Februari 1804 met de *Pallas*, de *Schrikverwekker* en de *Revolutie* de reede van Batavia, waar hij alleen de *Vreede* aantrof, die in slechten staat verkeerde, en de *Arend*, bestemd om onder Kapitein Buyskes naar het vaderland terug te keeren. De *Maria Reygersbergen* en de *Phoenix* waren tien dagen geleden naar Soerabaya gezeild, om schepen en troepen van daar te konvooiereen naar de Molukken, waar ook de *William* zich ophield. Wegens den toestand van de *Vreede*, die eerlang werd afgekeurd, stelde Hartsinck de *Beschermmer*, eene brik van de Oost-Indische Compagnie, in dienst. Neemt men nu in aanmerking, dat al het gemelde was voorgevallen, eer Kapitein Buyskes in zee stak, die bovendien uitvoerige brieven van Hartsinck medekreeg, dan zal men ontwaren hoe goed de bewindslieden der Republiek in October 1804, na de aankomst van Buyskes, op de hoogte konden zijn.

Ter aanvulling zij hier bijgevoegd, dat Linois den 15^{den} Februari, de *Avonturier* bij zich hebbende, een Britsch konvooi bevocht en vervolgens weer eenige dagen met zijn gansche eskader ter reede van Batavia kwam, waar hij den Nederlandschen bevelhebber niet genegen vond tot een gemeenschappelijken kruistocht. Op grond zijner instructie weigerde Hartsinck volstandig zich te verwijderen van Java, tot welks beveiliging zijne macht, wegens het vertrek der schepen van Dekker, nauwelijks toereikend was. Om in de behoefte aan kleine bodems te voorzien, kocht hij van de Franschen de *Admiraal Raynier*, een prijs, dien zij reeds bij hun eerste bezoek hadden opgebracht, en liet hij zoodra dit noodig bleek te zijn koloniale vaartuigen in dienst stellen. De bewegingen van zijn eskader, waarbij ook de *Scipio* sedert den 20sten April tegenwoordig was, bepaalden zich voornamelijk tot de noordkust van Java en zijn van ondergeschikt belang. Voor het einde van Juni kreeg hij bericht, dat de *Bato* aan de Kaap was opgelegd en dat hij eerlang de *Pluto* en de *Kortenaer* kon te gemoet zien, onder bijvoeging, dat de Schout-bij-nacht Dekker naar huis was gereisd.

Dienaangaande werd het Staatsbewind ten volle ingelicht. De Schout-bij-nacht was den 25sten April met de *Pluto* naar de Falsbaai gezeild, weinige dagen later gevolgd door de beide andere schepen, waarna hij den 13^{den} Mei, overeenkomstig zijn vroeger besluit, het bevel over de *Pluto*, in tegenwoordigheid van den Commissaris de Mist, aan Kapitein Melvill, vroeger commandant van de *Bato*, had overgegeven. Zijne vlag werd gestreken en de standaard geheschen op de *Kortenaer*, gevoerd door Kapitein Zegers, wien Dekker in zeer vleiende bewoordingen het ontslag weigerde, dat hij zich zelven verleende. Nadat Kapitein Buyskes op de terugreis naar Europa met de *Arend* aan de Kaap was gekomen, vertrok de Schout-bij-nacht Dekker den 14^{den} Juni met dezen bodem, dien hij evenwel voor de Taag verliet, om op eene Spaansche bark over te gaan, terwijl de *Arend* zelf de genoemde rivier binnenstevende. De Raad van Marine, evenals het Staatsbewind, zeer tevreden over het gedrag van Kapitein Buyskes, was ten hoogste verbolgen over de eigendunkelijke en laakbare handelingen van den Schout-bij-nacht Dekker. Hij liet dezen vlagofficier, volgens een schrijven van 19 November 1804 aan het Staatsbewind, onmiddellijk na zijne terugkomst in hechtenis nemen en stelde vele stukken hem betreffende in handen van het Hooge Militaire Gerechtshof, o. a. schrijvende, dat de beschuldigde zich niet had ontzien „*koffij, suiker e. a. Indische producten voor zijne privé rekening zoo te Isle-de-France als elders in Oost-Indië te verkoopen en te debiteren.*” Twee zeeofficieren hadden daarover inlichtingen gegeven, andere zouden dit ongetwijfeld later insgelijks kunnen doen.

Iets van dien aard was er stellig gebeurd, zonder dat blijkt, of juist de Schout-bij-nacht de eenige of voorname overtreder was. Hartsinck teekende geruimen tijd daarna in zijn journaal op, dat volgens het bestuur van Isle-de-France, door het eskader van den genoemden Schout-bij-nacht aldaar 85.519 pond koffijboonen en 79.570 pond suiker waren ontscheept, zonder hiervoor tol te betalen, waarvan het beloop door het Fransche bestuur der Hooge regeering van Indië in rekening werd gebracht. Wat Hartsinck met betrekking tot deze zaak uitvorschte, vermeldt hij niet. Het Hooge Militaire Gerechtshof vond het gedrag van den Schout-bij nacht strafwaardig genoeg, om hem tot den kogel te veroordeelen, welk vonnis evenwel op zijn dringend smeekschrift geschorst, en met weglating van alle onteerende straffen in een eenvoudig ontslag uit den dienst veranderd werd.

Behoefde het Bataafsche gouvernement zich na de aankomst van Hartsinck minder ongerust te maken over Java en aanhoorigheden, voortdurend gevoelde het de nadeelen der gestremde gemeenschap. De *Arend* moest te Lissabon worden verkocht of opgelegd, evenals vroeger de *Daphne* te Malaga. Door den publieken verkoop van eerstgenoemden bodem geraakte deze in het bezit van den Keizer van Marokko, wien men vervolgens de *Daphne* ten geschenke gaf. De

Oldenbarneveld, nog altijd te Ferrol, kon niet terugkeeren en Kapitein Musquetier, die er het bevel over voerde, beklagde zich in een brief van den 27sten October 1804, dat een Fransch commandant tot de ontwapening wilde overgaan om zich van het bruikbare te bedienen. Drie maanden later was het bestuur toch verplicht het volk af te danken, het schip aan den Consul over te geven en den bevelhebber terug te roepen. Het kon evenmin aan Curaçao hulp verleen, waar het onlangs met particuliere gelegenheid den heer Changuion als Gouverneur had heengezonden. Uit een brief, voor diens aankomst gedagteekend, vernam men, dat de *Rosé* verkocht, de *Kenau Hasselaer* gerepareerd en een prijsgemaakt schip onder den naam van *Suriname* in dienst gesteld was. Alles bevond zich in goeden staat, doch men vreesde, dat het gebrek aan toevoer hongersnood zou veroorzaken.

Volgens de Engelschen lag het in het plan van den elders genoemden St. Faust, omtrent wien onze berichten zeer onvolledig zijn, nog iets in het belang van Curaçao en andere eilanden van West-Indië te beproeven. Deze Franschman in dienst van eene Amsterdamsche reederij, welke van landswege ondersteuning genoot, bevond zich gelijk vroeger is gezegd met de *Unie* te Bergen, toen hij in Januari 1804 de aldaar binnengevallen landsvaartuigen te zijner beschikking kreeg. Uit eene latere correspondentie blijkt, dat hij of de reederij den naam van de *Spion* in *Bataafsche trouw* veranderde, hetgeen vermoedelijk met alle drie gebeurd is, omdat hij den 3^{den} Mei daaraanvolgende, met de *Bataafsche trouw*, de *Unie*, de *Deugd* en de *Eer*, op de kust van Noorwegen, het Britsche fregat *Amethyst* (46) bevocht, welks bewapening die van zijne gezamenlijke kapers ver overtrof. Eenige dagen later maakten de Britten zich van de *Unie* meester, die volgens hunne opgaaft met de *Spion* den handel afbreuk deed. Napoleon schijnt met het bedrijf van St Faust dermate ingenomen geweest te zijn, dat hij dezen tot Ridder van het Legioen van Eer benoemde. Hier wekte de kaper-kapitein, vooral door zijne buitensporigheden ten koste van neutrale mogendheden veler misnoegen op. De reederij liep te niet, St. Faust geraakte in hechtenis, moest het land ruimen en plaatste in November 1804 een zeer opgewonden stuk in de *Rotterdamsche courant*, om zich tegen een aanval in de *Delftsche* te verdedigen. Stellig weigerde het bewind der Republiek hem in het voorjaar eene nieuwe commissie, welke hij daarna in Frankrijk schijnt gekregen te hebben; want hij vertrok in de eerste dagen van April 1805 uit Parijs en reisde naar Delfzijl, waar hij, zooals de Engelschen berichten, met de *Honneur* in zee stak om zich naar Curaçao te begeven, welk schip een dag later door hen werd genomen. Tegen het einde des jaars, weigerde het bestuur der Republiek hem in de uitwisseling van krijgsgevangenen te begrijpen. Met uitzondering van de ruchtbaarheid door het bedrijf van St. Faust verkregen, hoorde men thans weinig van de eenmaal zoo levendige kaapvaart, die niet de oude voordeelen afwierp en dus eerlang verflauwde en zoo goed als gestaakt werd.

Tot laat in het najaar van 1804 was 's lands eskader te Texel in dienst gebleven, doch voortdurend geblokkeerd. Onder de weinige meldenswaardige bijzonderheden behoort het stranden van de *Romney*, een Engelsch fregat, waarvan de bemanning gered werd, hetgeen eenige krijgsgevangenen ter uitwisseling opleverde. Welk een verschil bij de eerste dagen der omwenteling! In plaats van de gewenschte vloot tot bestrijding van den vijand, een eskader tot werkeloosheid gedoemd en eene nijpende geldverlegenheid, waarvan de gewisselde stukken getuigen. Op de aanvraag om een millioen gld. tot victualiëring der schepen en tot betaling van huur en maandgelden, door den Raad van Marine gedaan, ontving deze van den Thesaurier-Generaal en den Raad van Financiën een bedroevend verslag van de uitputting van 's lands kas. Men sukkelde evenwel den winter door, om in de eerste maanden van 1805 dezelfde klachten nog sterker te uiten; want den 5^{den} Maart verklaarde de Raad van Marine zich buiten staat de equipages te voeden en de victualie nog langer van de ongelukkige zeeofficieren af te

persen; bovendien waren noch hennep, noch andere behoeften meer te bekomen, dan tegen contante betaling, zoodat „*dien ten gevolge*,” voegde het collegie er bij, „*onze administratie werkelijk stagneert, en wy niet bij magte zijn om de Texelsche expeditie of de Vlissingsche flottijle aan derzelve destinatie te laten voldoen.*”

Duur kwam der Republiek hare nauwe betrekking met Frankrijk te staan. Zij had in de beide laatste jaren aan de genoemde expeditiën wel 12 miljoen besteed en sedert 1795 aan leverantiën, contributiën enz. met inbegrip van 10 miljoen voorde inwisseling van nietswaardige assignaten, 229 miljoen uitgegeven. Van het weinige, dat haar restte, moest zij ter wille van denzelfden bondgenoot nog een kostbaar eskader onderhouden en eene derde divisie te Vlissingen uitrusten. Dit gebeurde inderdaad; want de Raad van Marine berichtte acht dagen na den gemelden wanhoopskreet, dat ook de laatste divisie ter bestemder plaatse was aangeland en dus alles nu te Ostende en te Duinkerken lag. En wat ontving de bevolking der Republiek voor de offers, die zij zich getroostte? — Vrijheid? — Neen, dit allerminst, en de opgewondenheid der eerste omwentelingsdagen had dien ten gevolge voor zekere onverschilligheid plaats gemaakt. De natie was niet gehecht aan hare eigen constitutie, welker duurzaamheid de meesten, na de voorafgegane proefnemingen, met reden betwijfelden. Dergelijke meeningen waren in een vlugschrift „*Mémoire sur la Hollande*” reeds geuit, toen de mare zich verspreidde, dat Keizer Napoleon eene verandering onzer staatsregeling verlangde en den Gezant R. J. Schimmelpenninck had bewogen, onder den titel van Raadpensionaris, de teugels van het bewind te aanvaarden.

Uitdrukkelijk had deze bedongen, dat de natie zelve zou worden geraadpleegd, die met overgrote meerderheid hare goedkeuring aan het nieuwe plan schonk. Den 26sten April 1805 verkondigde eene publicatie, dat van de 353.322 stemgerechtigden slechts 136 zich bepaald tegen hadden verklaard, zonder echter het aantal der uitgebrachte stemmen te vermelden. Drie dagen later deed Schimmelpenninck den eed en trad hij in functie, als Raadpensionaris, met een grooter gezag over de gansche Republiek dan een der Stadhouders ooit had bezeten. Zijn titel, zoowel als die van Hoog Mogenden, aan het Wetgevend Lichaam verleend, was veeleer een breken met de revolutionnaire begrippen, dan een terugkeer tot het verledene. Bij de heerschende afmatting, kon dit velen niet onwelkom zijn. Zij begroetten de aangenomen staatsregeling met blijdschap, omdat zij in den Raadpensionaris vertrouwen stelden, hetwelk een „*Coup d’oeil rapide*” op diens persoonlijkheid nog moest versterken. Redenaars en dichters voorspelden een nieuw tijdperk van geluk, waarbij o. a. Feith weder van de redding van het vaderland gewaagde.

Beter dan vele opgeschroefde bewoordingen pleitte de aanvankelijke herleving van 's lands crediet voor de gunstige meening, die het algemeen van den Raadpensionaris koesterde. De regeling der financiën was toch een der neteligste vraagstukken, die hij ter oplossing kreeg. De gewone inkomsten waren nauwelijks voldoende tot betaling van de renten der schuld; voorwaar een onhoudbare toestand, dien hij onder medewerking van Frankrijk hoopte te verbeteren. Tevens moesten nieuwe belastingen geheven en bezuinigingen ingevoerd worden, schoon niet ten koste der zeemacht, omtrent welker herstel ook de schrijver van het gemelde „*Coup d’oeil*” weder sedert lang niet gehoorde verwachtingen uitte. Wat Schimmelpenninck beoogde, leert de begroting voor 1806 door hem opgemaakt. Daarop komt eene som van 16.830.584^{1/2} gld. ten behoeve der zeemacht voor. Behalve tot bestrijding der gewone uitgaven, moest de genoemde som strekken tot den aanbouw van vier linesschepen, vier fregatten en drie korvetten, tot aanneming van 8800 matrozen boven de 2800 in dienst zijnde en van 300 mariniers, tot onderhoud der flottielje, huur van transportschepen, betaling van levensmiddelen, tafelgelden

enz. Noch met betrekking tot de zeemacht, noch in andere opzichten werd het den Raadpensionaris echter vergund zijne plannen te verwezenlijken.

Terstond na zijn optreden bracht hij het bestuur der marine in overeenstemming met de nieuwe constitutie. Bij besluit van 30 April ontbond hij den Raad van Marine, die 's anderen daags uiteenging, waarop de gewezen President van Royen, ingevolge een besluit van denzelfden datum, voorloopig de taak van Secretaris van Staat voor de Marine op zich nam. Hij berichtte, dat nu te Texel lagen de reeds vroeger genoemde lineschepen, met de *Orpheus* (42), de *Zeekoe*, de *Iris*, *Het Zeepaard* en de *Breidel*; te Hellevoet de *Euridice*, de *Circe* en de *Krekel*; bovendien als kostschepen, te Amsterdam de *Zeelust* en te Rotterdam de *Diana*. Tien kleine oorlogsvaartuigen waren in het Vlie en op de Wadden, zeven andere in Zeeland. Daarbij kwamen nog de twaalf schepen in Oost-Indië en drie in West-Indië. Eerlang werd het getal der in dienst zijnde vermeerderd met de *Wreeker*, de *Zoutman*, de *Chattam*, de *Pieter Paulus*, de *Ajax*, de *Irene* e. a. Personeel was er genoeg, zoo als blijkt uit de „*Naamlijst en rangschikking van het vaste corps zeeofficieren, op den 1sten Februarij 1804*” en uit eene latere opgave van „*Promotiën en aanstellingen tot 31 Januarij 1805,*” beiden gedrukt te 's Gravenhage. Hierop komen onder de Vice-Admiraals nog voor J. Sels en F. A. Meurer, van welke de eerste in 1807 overleed en de tweede tegen het einde des volgenden jaars werd afgevoerd. Doeltreffende pogingen waren aangewend om het gehalte van dit corps, waarover na de vernietiging van het oude en de overhaaste samenstelling van een nieuw zoo bitter was geklaagd, door speciale opleiding te verbeteren. Op de twee brikken, vroeger hiertoe gebezigd, is elders gewezen. Sedert 1803 was het fregat *Euridice* op advies van den Raad van Marine, onder het bevel van Kapitein Wolterbeek, als Instituut-schip ingericht. Behalve de equipage van slechts 99 man, bevonden zich daarop een zestigtal adelborsten, die onder directie van den heer Schröder, van acht instructeurs met tien assistenten onderricht ontvingen. Het oorspronkelijke plan om daarmede kruistochten te doen in de Noordzee en het Kanaal was, uit hoofde van den oorlog, niet gevolgd kunnen worden. In Juli 1805 werd het Instituut overgebracht naar Fyenoord en kreeg Kapitein Wolterbeek het bevel over de *Chattam*, met andere bodems bestemd tot een tocht naar Ceylon, die evenwel geen voortgang had.

Te dien tijde trokken de landingsplannen, waartoe nu alles gereed was, bijna uitsluitend de aandacht. Verhuell, reeds benoemd tot Secretaris van Staat voor de Marine en slechts tijdelijk vervangen door van Royen, bevond zich in het belang der expeditie te Duinkerken. Op zijn verzoek had hij den onlangs teruggekeerden Kapitein Buyskes tot Adjudant-Generaal gekregen, die in de eerste helft van Augustus met zijne goedkeuring ontslagen en tot belooning voor den betoonden ijver als bevelhebber van de *Pieter Paulus* benoemd werd. Alle berekeningen grondden zich in den zomer van 1805 minder op de groote schepen, dan op de landingsplannen, waartoe de schoeners en kanonneerbooten zich met tusschenpoozen naar Ambleteuse en Boulogne begaven, nu en dan, vooral bij het omzeilen van kaap Grisnez, verontrust door de Engelschen, die bepaald voordeel behaalden op de laatste bezending, welke den 20sten Augustus van Duinkerken vertrok. Op dat oogenblik lagen er 1200, en met inbegrip der transportschepen wel 2000 vaartuigen gereed om het Kanaal over te steken, met een leger van 132.000 man. De Keizer, sedert den 3^{den} Augustus tegenwoordig, had alles voorbereid, toen een onverhoopt voorval, zooals in de volgende regelen zal worden aangetoond, bijna onmiddellijk na de aankomst der laatste Bataafsche vaartuigen, de gansche onderneming ten minste voorloopig in duigen wierp.

Den ganschen zomer lagen ter reede van Texel de *Hersteller*, de *Brutus*, de *Doggersbank*, de *Neptunus* en de *Joan de Witt*, onlangs vermeerderd met de *Wreeker* en de *Zoutman*, gereed om te zeilen, evenals eenige fregatten en eene menigte transportvaartuigen, waarop 25.000

man onder den Generaal Marmont. Deze had in Juli met den Admiraal de Winter, destijds Inspecteur-Generaal der Marine, alles in oogenschouw genomen en bevond zich den 8sten Augustus aan boord om de bevelen des Keizers op te volgen. Hij was met veel ceremonieel op de *Hersteller*, het vlaggeschip van de Winter, ontvangen en plechtig geïnstalleerd als commandant-en-chef te land en te water, hetgeen hij zich, volgens zijne eigen woorden, slechts uit plichtbesef had laten welgevalen. Dien ten gevolge woei de Fransche standaard op de *Hersteller* boven de admiraalsvlag. Aan uitzeilen was evenwel niet te denken wegens een Engelsch eskader, hetwelk zich voorgaats ophield. In ditzelfde geval verkeerde de Fransche Admiraal Gantheaume, die met twintig lineschepen, waarop 4000 soldaten boven de equipage, voortdurend in Brest werd geblokkeerd. Doch op geen dezer beide eskaders had Napoleon zijn stout plan in de eerste plaats gebouwd. Faalde hij in zijne berekeningen dan ligt de fout misschien voor een klein gedeelte aan de wisselvalligheden van weer en wind, waaraan eene vloot van zeilschepen ten allen tijde blootgesteld is; maar stellig voor een groot gedeelte, zoo niet geheel, aan de ongeschiktheid van den Admiraal Villeneuve, die kort geleden voor zijn vaderland en zijn Keizer te kwader ure den wakkeren La Touche Tréville in het bevel te Toulon was opgevolgd.

In het voorjaar van 1805, toen de plannen tot eene derde coalitie ontworpen werden, had Villeneuve zich met een eskader uit Toulon en eenige Spaansche schepen uit Cadix naar Martinique begeven, waar nog andere zich bij hem zouden voegen, die vereenigd moesten terugkeeren en dan omstreeks Juli in het Kanaal konden zijn. Daar echter Gantheaume niet uitgelopen en dus ook de schepen te Ferrol niet bevrijden kon, zond Napoleon den Admiraal in West-Indië nader bevel om, zoo hij binnen een zeker tijdsbestek geene versterking had ontvangen, terug te keeren en de geblokkeerde schepen te Ferrol en te Brest een uitweg te banen. De Keizer zelf, niet onbekend met de wapeningen in Oostenrijk en Rusland, nam eenige maatregelen van voorzorg in Duitschland en langs de grenzen, begaf zich naar Italië om de aandacht wat van de kust af te leiden en kwam den 3^{den} Augustus te Boulogne, hopen de door eene gelukkig volbrachte landing de nieuwe coalitie in de hartader te zullen treffen. Hij verbeidde er met ongeduld de komst van Villeneuve of Gantheaume, om den overtocht onder bedekking van een eskader te bewerkstelligen. Nu ontvangt hij de tijding, dat Villeneuve, met twintig schepen en zeven fregatten in de Spaansche zee gekomen, den 22sten Juli het Britsch eskader voor Ferrol met eenig verlies bevochten, doch te gelijk de blokkade verbroken heeft. Een nadere last om hetzelfde te Brest te doen, al ware het ten koste van zijn eigen eskader, werd echter door den Admiraal niet opgevolgd. Deze, wien het overigens niet aan persoonlijke moed ontbrak, scheen de meerderheid te duchten van Nelson, die hem eerst overhaast uit West-Indië had doen terugkeeren en hem nu weder als een schrikbeeld voor den geest zweefde. De Keizer, meenende dat alles overeenkomstig zijn last was geschied, wachtte den uitslag van 15 tot 20 Augustus, vrij tevreden over al het voorafgegane. Hij was evenwel reeds ongeduldig geworden, toen hij den 22sten twee berichten ontving, die lijnrecht met elkander in strijd waren. Nog drie dagen brachten de Keizer en zijn Minister van Marine Decrès in pijnlijke onzekerheid door, waarna het bijna aan geen twijfel meer onderhevig was, of Villeneuve had zich met het eskader naar Cadix begeven, waar de Engelschen hem eerlang opsloten. Napoleon verschoof dien ten gevolge de landingsplannen tot nader, zond in alle richtingen orders aan de Generaals en liet zijn leger met verhaaste marschen naar den Rijn en tot in het hart van Duitschland rukken.

Marmont kreeg bevel de aan boord zijnde troepen te ontschepen, hetgeen den 2^{den} September werd gedaan. Verhuell, die zich nu gevoegelijk kon verwijderen, belastte Kapitein Gerbrands met het bevel over de flottielje en begaf zich naar 's Gravenhage, waar hij als Secretaris van

Staat het bestuur over de marine, tot dus verre door van Royen waargenomen, op zich nam. Zyne eerste mededeelingen klonken niet opbeurend.

Er was bericht uit Oost-Indië, dat de *Pluto*, den 27sten Juni 1804 van de Kaap gezeild, den koers door straat Bali genomen en zich voor Samarang vereenigd had met de *Revolutie*, de *Schrikverwekker* en de *Pallas*, die juist onder Hartsinck naar Soerabaya stевenden, waar deze vernam, dat de *Kortenaer*, het andere schip van de Kaap, straat Sunda gepasseerd en den 26sten Augustus ter reede van Batavia gekomen was. Hartsinck, in October ook derwaarts gezeild, had er toen zijne meeste schepen bijeen, doch in zeer bedenkelijken staat. De beide linesschepen hadden op de reis van de Kaap nog al schade beloopt. Over het geheel deed zich een steeds klimmend gebrek aan volk en vele benooidgheden gevoelen. Eene expeditie tegen de zeeroovers was niet best geslaagd. Het was te voorzien, dat men hoe langer hoe minder aan de schepen zou hebben, indien het verblijf in de kolonie gerekt en het ontbrekende niet aangevuld werd. En wat zou er dan worden van het oogenschijnlijk nog sterke eskader? Behalve de vier genoemde linesschepen, elk van 68 stukken, en de *Pallas* (32), bevonden zich in Oost-Indië de *Maria Reygersbergen* (32), de *Scipio* (20), de *Avanturier* (18), de *Phoenix* (32) en de *William* (18). Bovendien waren de *Admiraal Raynier*, de *Maria Wilhelmina*, de *Beschermmer* en de *Brak* als kleinere vaartuigen in dienst gesteld. Te Curaçao zag het er insgelijks donker uit. Kapitein Everts berichtte, dat het eiland voortdurend geblokkeerd en verontrust werd door de Engelschen, die zelfs landingen ondernamen en de *Vliegende visch*, een kleinen schoener het vorige jaar aldaar gekocht, veroverd hadden. Redenen genoeg, om tot behoud der overgebleven koloniën, en dus voor de marine, die er werkzaam moest zijn, iets — ja veel te doen.

Alle plannen hiertoe door den Raadpensionaris reeds gevormd bleken in de gegeven omstandigheden niet uitvoerbaar. Nog onlangs had de heer van Royen bij een schrijven van den 28sten Augustus hem voorgesteld de beide linesschepen en de twee fregatten, die op stapel stonden, af te timmeren en dan, wegens den benarden staat der financiën, den verderen aanbouw te staken en liever, ter bezuiniging, eenig werkvolk af te danken. Verhuell dacht er anders over en wees, na een bezoek aan 's lands eskader ter reede van Texel gebracht te hebben, op den onrustbarenden toestand der zeemacht. Hij beoogde meer dan hetgeen tot verdediging strikt noodig was, daar „*de armade tot defensie van de Zuiderzee, de zeegaten en kusten benoorden de Maas, bestaande uit niet minder dan twee brikken, acht waterschepen, dertig landingsbooten en twee kustvaartuigen,*” zooals hij den 14^{den} October aan den Raadpensionaris schreef, hem vooreerst geen zorg baarde. Met uitzondering van de schepen in Indië, de *Bato* aan de Kaap en de *Oldenbarneveld* te Ferrol, had de Republiek negen linesschepen in dienst, van welke de *Pieter Paulus* en de *Doggersbank* als zeer vervuurd spoedig zouden uitvallen, zoodat de twee nieuwe het cijfer niet zouden verhoogen. „*Dan niets in voorraad, niets in aanbouw of op stapel!*” Waar moest het heen? Van de negen fregatten, die men nog bezat, waren er vijf buitenslands. Wel verre van te bezuinigen, wilde Verhuell twee schepen van 74 stukken, twee van 64, twee fregatten van 32 en twee kleinere op stapel zetten, waarvan de kosten over drie jaren op 3.724.900 gld. geraamd werden. De Raadpensionaris, overtuigd van het onbereikbare zijner vroegere oogmerken, hield deze „*gewichtige materie*” voorloopig in advies. Eerlang geraakte zij, te midden van andere beslommeringen, in het vergeetboek.

Onderwijl lagen de vaartuigen der flottielje sedert Augustus werkeloos te Duinkerken, Ambleteuse en Boulogne in afwachting van de hervatting van het plan, waartoe de oorlogsvloot moest medewerken. Daarom had de geduchte nederlaag, welke Nelson der vereenigde vloot van Frankrijk en Spanje den 21sten October bij Trafalgar ten koste van zijn leven toebracht, voor

Engeland eene zoo ernstige beteekenis. Zij handhaafde niet alleen het overwicht der Britten ter zee, maar vrijdelde ook vooreerst alle plannen, ten deele op de scheepsmacht te Cadix gegrond. Villeneuve, in 's vijands handen gevallen, doch spoedig geslaakt, werd toen met het oogenblik zijner bevrijding ook dat zijner verantwoording naderde, den 24sten April 1806 dood in zijn bed gevonden, onder sterk vermoeden dat hij de handen aan zich zelven had geslagen. Hij werd algemeen voor de hoofdoorzaak van het mislukken, of liever van het staken der expeditie gehouden, waartoe zooveel toebereidselen gemaakt waren. Bij de overwinningen, in de laatste maanden van 1805 te lande door Napoleon behaald, maakte zijne flottielje op de nog onlangs zoo woelige en thans schier verlaten kust eene droevige figuur. Dit kwam des te sterker uit, omdat de vaartuigen nog meer dan een jaar bijeenbleven. Zij strekten tot spot, ook van hen, die er eenmaal voor hadden gesidderd. Was echter daarom het plan des Keizers slechts eene ijdele vertooning geweest? Deskundigen hebben er anders over gedacht. Na de lezing van hetgeen Thiers dienaangaande met opgave van dag en datum bericht, zal men ten volle onderschrijven het gevoelen door Mr. Thorbecke in zijne „*Historische Schetsen*” na de lezing van het leven van Verhuell geuit: dat het namelijk aan geen twijfel meer onderhevig kan zijn, of de tocht was ernstig gemeend.

Binnengaats, waar de Schout-bij-nacht Lemmers op de Zeeuwsche stroomen en de Schout-bij-nacht Kikkert ten noorden van het IJ commandeerde, viel weinig belangrijks voor, tenzij dat men de achtereenvolgende zegepralen des Keizers ook aan boord feestelijk gedacht. Kapitein Buyskes ging in het najaar van 1805 van de *Pieter Paulus* over op de *Euridice*, om hiermede de heeren Grasveld en Elout naar Batavia over te voeren en bleef geruimen tijd op laatstgenoemden bodem, ofschoon de reis, die misschien wel in verband stond met de geheime expeditie aan Wolterbeek opgedragen, evenmin voortgang had. Bij een storm, die half October ter reede van Texel woedde, beliep *Het Zeepaard* op den steenen dam geraakt, eene schade op wel 40.000 gld. begroot, waarom Verhuell de noodige volmacht vroeg en ontving om dat reeds in 1782 gebouwde fregat maar te sloopen. Den 23sten December strandde op de Zuider Haaks het Engelsche transportschip *Helder* (26), onze vroegere *Heldin*, met troepen van Duins gezeild en bestemd naar de Wezer. Het werd verbrijzeld, nadat alle opvarenden, met inbegrip van 25 officieren en 458 soldaten wel 558 man, gered en krijgsgevangen gemaakt waren. Het was bij de uitwisseling dezer krijgsgevangenen, met andere een getal van 600 bedragende, dat het bestuur der Republiek ten opzichte van St. Faust, die zich nog in Engeland bevond, de reeds gemelde uitzondering maakte. Omstreeks denzelfden tijd moeten de onzen bij Delfzijl de later in dienst gestelde vijandelijke brik *Manly* hebben veroverd.

Sedert eenige maanden had Engeland, evenals het nu weder met de *Helder* wilde doen, meer krijgsvolk naar het noorden van Duitschland gevoerd, hetgeen in verband met de wapeningen van Zweden en de eenigszins dubbelzinnige houding van Pruisen, zekere bezorgdheid had ingeboezemd voor de veiligheid der Republiek en der noordelijke grenzen van Frankrijk, daar vele streken van troepen ontbloot waren. Uit dien hoofde had de Keizer zijn broeder, Prins Lodewijk, het bijeenbrengen van een nieuw leger opgedragen om de bedreigde punten te beschermen. Als bevelhebber van dit legercorps, hield de genoemde Prins in de laatste maanden van 1805 zijn hoofdkwartier te Nijmegen, totdat de slag bij Austerlitz in de eerste dagen van December de krijgskans geheel ten gunste des Keizers deed keeren. Lodewijk kon weldra zijn hoofdkwartier opbreken en ons land verlaten, doch bezocht voor zijn vertrek, van den 12^{den} tot den 16^{den} Januari 1806, Utrecht, 's Gravenhage, Amsterdam en andere steden, doorgaans begeleid door den Secretaris van Staat Verhuell en den Luitenant-Kolonel Kraijenhoff, die hem als Commissaris voor de defensie had ter zijde gestaan. Tijdens zijn oponthoud te Amsterdam, werd op 's lands werf de kiel gelegd van een nieuw schip, waarvan

men hem uit beleefdheid den naam liet bepalen. Hij schonk het dien van *Admiraal de Ruyter*, waarom een andere bodem van denzelfden naam, te Rotterdam op stapel, dien van *Piet Heyn* ontving.

Sommige dagbladen in Frankrijk veroorloofden zich reeds zinspelingen op de mogelijkheid, dat Nederland zijne onafhankelijkheid zou verliezen, waarvoor echter Pruisen, gelijk eerst later is gebleken, krachtig en met goed gevolg in de bres sprong. Napoleon, die zich een meer rechtstreekschen invloed op den loop der zaken wilde verschaffen, zonder vooralsnog tot eene inlijving over te gaan, welke hij den onzen telkens maar als een schrikbeeld voorhield, sloeg daartoe het oog op zijn broeder Lodewijk en zou het derhalve niet kwaad gevonden hebben, zoo deze zijn bezoek in de Republiek, waar toch allerlei geruchten liepen, wat langer had gerekt. Nu leverde eene gezichtsverzwakking van den Raadpensionaris een voorwendsel tot bereiking van het gestelde doel. Den 6^{den} Februari 1806 betuigde de Minister Talleyrand hierover zijn leedwezen, tevens opmerkende, dat Holland's bestaan, nog onlangs door de coalitie bedreigd en thans op nieuw gewaarborgd, niet van eens menschen leven moest afhankelijk zijn. Het ware te wenschen, dat iemand te Parijs kwam om hierover te raadplegen, waartoe men de keuze gaarne op Verhuell zou gevestigd zien.

Schimmelpenninck, die er vermoedelijk alles van begreep, zond Verhuell. Hij vernam vier weken later ondershands en den 22sten Maart uit het mondeling rapport van den Admiraal, dat Napoleon zijn broeder Lodewijk erfelijk aan het hoofd der Bataafsche natie verlangde te stellen. Haar werd slechts de keuze gelaten tusschen dien Prins en inlijving. Waarlijk een deerniswaardig gevolg van het loopen aan den vreemden leidband. De Raadpensionaris riep de leden van het Wetgevend Lichaam en den Staatsraad met de Secretarissen van Staat tot een zoogenaamd Groot-Besogne te zamen, hetwelk den 10^{den} April tot eene nadere bezending aan den Keizer besloot. De natie zelve, ware het ook slechts voor den vorm, werd niet eens meer geraadpleegd, zooals Schimmelpenninck nog voorstelde. Zij bleef geheel onkundig van hetgeen haar boven het hoofd hing en zag alleen uit het druk heen- en wederrijden van koeriers, dat iets belangrijks op til was. Merkwaardig genoeg, dat juist in dezelfde dagen, den 9^{den} April 1806, Willem V, haar laatste Stadhouder, te Brunswijk overleed.

Alles werd te Parijs met de commissie geregeld, waarna Verhuell bij het officiële gehoor op den 5^{den} Juni, als haar woordvoerder o. a. tot den Keizer zeide: „*Wij zijn gelast, Sire, Uwe Majesteit den wensch van de vertegenwoordigers onzer natie over te brengen. Wij smeeken U, ons den Prins Lodewijk, tot opperhoofd van onze Republiek, als Koning van Holland te schenken.*” Napoleon gaf zijne toestemming en beval den Prins over Holland te gaan heerschen, dezen echter toevoegende: „*Houd nimmer op Franschman te zijn.*” Om den Koning zijne plichten in dit opzicht te herinneren, bepaalde Napoleon, dat hij en zijne nakomelingen, te gelijk met de koninklijke waardigheid in Holland, die van Connetable des Franschen keizerrijks erfelijk zouden bekleeden. Nog denzelfden dag benoemde Lodewijk den Vice-Admiraal Verhuell tot zijn Minister van Marine, en gelastte hij dezen zich terstond naar 's Gravenhage te begeven, ten einde alles voorloopig gaande te houden en op zijne komst voor te bereiden.

Daags voor de aanneming der kroon, had de Raadpensionaris zijn ambt nedergelegd en den Haag verlaten. Hij trok zich geheel terug en bedankte vervolgens ook voor het voorzitterschap van de Wetgevende vergadering, hem levenslang aangeboden. Het Nederlandsche volk, dat met verbazing hoorde, waarop alles was uitgelopen, verbeidde zijn eersten Koning, als eene onvermijdelijke noodzakelijkheid. Veler nationaal gevoel, eerst door hartstocht overprikkeld, was door langdurige en telkens vruchteloze pogingen om iets bestendigs in het leven te roepen, eenigermate verstompt of verdoofd. Geen wonder, dat sommige regenten, wier toestand dagelijks onhoudbaar werd, de aanvaarding van het bestuur door een vreemden vorst als

eene uitkomst beschouwden. Zij waren echter geenszins de natie en lieten genoeg doorschemeren wat zij van deze nog vreesden. Er gingen inderdaad stemmen op, die getuigden, dat niet allen nopens de toekomst van hun geteisterd vaderland even onverschillig waren; doch zij vonden, bij de schier algemeen heerschende afmatting, niet genoeg weerklank. Voor Lodewijk zelve was de staat der gemoederen niet onvooroordeelend. Hij zou enkele voorstanders aantreffen, die om der wille van hun land of met bijoogmerken zijne komst met vreugde te gemoet zagen; daarentegen ook bepaalde tegenstanders, wier afkeer hij door goedheid en gematigdheid moest zien te overwinnen; doch verreweg het meest onverschilligen, die slechts lijdelijk afwachtten, wat de Koning voor hen en hun land zou wezen. En juist dienaangaande had Lodewijk ongetwijfeld de beste oogmerken. Het was maar de groote vraag, of hij tot bereiking daarvan de noodige geschiktheid bezat en of de Keizer het zou gedoogen.

HOOFDSTUK XIV.

Lodewijk Napoleon, Koning van Holland. — Zijne maatregelen betrekkelijk de zeemacht. — Continentaal stelsel. — Weerlooze toestand der overzeesche bezittingen. — Landing der Engelschen in Zeeland. — Vernederingen den Koning aangedaan. — Hij doet afstand. — Zijn gebied bij Frankrijk ingelijfd.

Tien dagen na het aannemen der kroon, ging Lodewijk zelf op reis naar 's Gravenhage. Onderweg bewees men hem overal de verschuldigde eer. Twee afgevaardigden van het Departementaal Bestuur van Holland wachtten hem op aan den Moerdijk. Uit Rotterdam was de exercitie-brik *Zeemeeuw* met de jachten *Zephyr* en *Juno* vertrokken, waarbij de Commissaris-Directeur nog twee officieren met twee groote sloepen uit Hellevoet had ontboden. Kapitein Buyskes zond die van de *Euridice* met den Luitenant Vaillant en den Adelborst Verhuell om den Koning over te voeren, wiens troonsbeklimming den 15^{den} Juni aan boord der schepen werd bekend gemaakt.

Opmerkelijk is de koelheid, waarmede de Schrijver van de *Joan de Witt* eene zoo hoogst belangrijke gebeurtenis vermeldt, alleen zeggende, dat eene commissie aan boord kwam, "*die ons voorlas de aanstelling van den Koning Louis Napoleon over Holland.*" Dit voorspelde weinig goeds met betrekking tot de stemming der gemoederen, waarvan de nakomeling zoo gaarne iets naders wil vernemen. Hij slaat dus het leven van den Admiraal Verhuell op, die en als tijdgenoot, en als Minister van Marine er het rechte van kon weten, doch vindt hier een in vele opzichten duister verhaal, dat nieuwe vragen doet oprijzen. Gelukkig zijn nog enkele bescheiden, die op het voorgevallene betrekking hebben, bewaard gebleven. Zoo meldt Kapitein Buyskes, dat het afleggen van den eed op den 1sten Augustus te Hellevoet weinig tegenstand ondervond, nadat Kapitein Wolterbeek, op last van den Minister Verhuell, een honderd man had ontslagen. Slechts één persoon van de *Chattam* betoonde zich onwillig, waarom hij terstond krom in de boeien gesloten en twee dagen later met hellebardiers naar den Haag gezonden werd. Niet lang daarna vroeg Kapitein Wolterbeek om redenen van gezondheid zijn ontslag als bevelhebber van de *Chattam*, waarop Kapitein Buyskes hem verving.

In 't Nieuwediep hadden onstuimiger tooneelen plaats. Toen Kapitein Pool op de *Joan de Witt*, na eene gepaste toespraak, van den eed begon, verhinderde een onophoudelijk „*neen, neen*” van de equipage hem voort te gaan. Zijne ophelderingen en vermaningen lokten een herhaald „*neen, neen*” uit, zoodat hij verplicht was de plechtigheid te staken. Hij ging van boord, maar keerde weldra terug met den Vice-Admiraal de Winter en den Schout-bij-nacht Kikkert. Andermaal werd nu de equipage aan dek geroepen en toegesproken, doch het klonk even

volmondig als te voren: „*neen, neen!*” Toornig dreigde de Winter een der schreeuwers met zijn degen, die hierop met groote ontsteltenis riep: „*Ja, dat zweer ik!*” De stemming onder het volk was echter zoo ongunstig, dat allen zelfs het hun aangeboden oorlam weigerden. De beide vlagofficieren, wier tegenwoordigheid niet den gewenschten indruk had gemaakt, vergenoegden zich daarom met alleen officieren en onderofficieren den eed af te nemen en verlieten de *Joan de Witt* zonder ceremoniëel. Tot eer van Lodewijk zij gezegd, dat hij, volgens de levensbeschrijving van Verhuell, het gedrag van de Winter, die het niet bij dreigen gelaten had, ten sterkste af keurde.

Acht dagen later woei van de *Neptunus* een geheim sein, dat opstand beteekende. Sloepen werden er heen gezonden met een detachement militairen, die velen gekneveld aan wal brachten, van welke men de meesten later naar Zeeland vervoerde. Nu schijnt het afleggen van den eed, den 9^{den} Augustus, zonder verdere stoornis te hebben plaats gehad. Een matroos van de *Joan de Witt*, die volstrekt bleef weigeren, werd geboeid als een misdadiger naar den wal gebracht. Des namiddags te vier uren, werden op het gansche eskader de Bataafsche vlag, geus en wimpel neergehaald en heesch men de voormalige vlag van den staat onder vreugdekreten en saluten, evenals den 25sten weder op 's Konings verjaardag, bij welke gelegenheid een dubbel rantsoen jenever de gebruikelijke hoeveelheid wijn verving.

Dat herstellen der oude vlag, waarbij vervolgens alleen het koninklijk wapen in de witte baan van de geus kwam, velen oudgedienden zeker aangenaam, had blijkbaar ten oogmerk de herinnering aan de omwenteling te doen verflauwen. Hiertoe moest ook de naamsverandering van sommige schepen medewerken. De Koning, die reeds den 1sten Juli 1806 de *Piet Heyn* in de *Rotterdam* had herdoopt, veranderde nog in den loop van hetzelfde jaar de namen van de *Wreeker*, de *Brutus* en de *Neptunus* in de *Koninklijke Hollander*, de *Braband* en de *Zeeland* en gaf, op voorstel van den Minister Verhuell, de fregatten *Orpheus*, *Aurora* en *Irene* de namen *Gelderland*, *Vriesland* en *Utrecht*. Aangezien sommige schepen, gelijk de *Rotterdam* en de *Koninklijke Hollander*, later nogmaals van naam veranderden en de scheepsnamen over het geheel vaak gewijzigd werden, zoo is de verwarring van het eene met het andere schip, zelfs in overigens vertrouwbare stukken zeer verklaarbaar.

Tot verbetering der geldmiddelen, die hij in gansch berooiden staat vond, schreef Lodewijk, rechtstreeks op het doel afgaande, eene zoo ingrijpende bezuiniging voor, dat alle gewone uitgaven, behalve de renten der openbare schuld, met 20 millioen gld. konden worden bestreden. Zijn tamelijk ondoordacht plan, dat hij ook op de voorloopig toch werkelooze marine wilde toepassen, haalde hem eerlang eene lang niet malsche terechtwijzing van den Keizer op den hals, die veeleer uitbreiding der zeemacht wenschte. Verhuell, die zijn wapen voorstond en geene kans zag om met de hem aangewezen som behoorlijk rond te komen, opperde verschillende plannen ter bekoming en aanhouding van personeel. Hij wilde een vondelingshuis inrichten, waarin de kinderen tot zeelieden konden worden opgeleid, en een gesticht ter verpleging van oude zeelieden. Om den Koning te believen, zonder volk af te danken, stelde hij voor, ruim duizend man, die men gedurende den winter kon ontslaan, tijdelijk bij de landmacht in te lijven, ofschoon hij zich de bezwaren niet ontveinsde, welke de bedoelde personen daartegen met grond zouden kunnen inbrengen. Zijne eerstgenoemde plannen, die van goede gezindheid jegens het personeel getuigden, bleven onuitgevoerd. Een ander, tot oprichting van een corps koninklijke grenadiers voor den scheepsdienst, in Augustus ontworpen, kwam later met eenige wijziging tot stand.

Op een hoogst ongelegen tijdstip brak in September 1806, te midden der bezuinigingsplannen, een oorlog uit tusschen Frankrijk en Pruisen, waaraan Lodewijk deel moest nemen. Terwijl hij zich te Wezel bevond, liet hij om zich den terugtocht open te houden een eskader van kleine

vaartuigen den Rijn opzeilen, dat later doorvoer tot Mainz, van waar het eerst terugkeerde, nadat den 14^{den} October de slag bij Jena ten gunste der Franschen was uitgevallen. Noch de kosten van dat eskader, noch die van den ganschen oorlog, hoe bezwarend voor de regeering met haar klein budget, verontrustten de bevolking van het koninkrijk Holland dermate, als het keizerlijk decreet den 21sten November te Berlijn uitgevaardigd. Dit stelde toch de Britsche eilanden in staat van blokkade en verbood ten strengste den handel en alle gemeenschap daarmede. Lodewijk, die voor zijne onderdanen genegenheid koesterde en tijdens den oorlog een veelbeteekenend woord had opgevangen, dat hem geene langdurige regeering voorspelde, liet het bewuste decreet niet volledig handhaven, hetgeen hem evenwel slechts onaangenaamheden berokkende, zonder Holland duurzaam te baten.

Uit het leger teruggekeerd zond hij den 1sten December aan het Wetgevend Lichaam een verslag van den toestand des rijks, waarin die van Java en de buitenkantoren, die van Curaçao en de forten op de kust van Guinea bevredigend werden genoemd. Het verlies van de Kaapkolonie, waar de *Bato* op last der autoriteiten was vernield, werd slechts aangestipt, als reeds bekend voor de aanneming der kroon. Terwijl de Koning het keizerlijk decreet van Berlijn, nog verscherpt door een ander den 15^{den} December te Warschau genomen, poogde te ontduiken en tegen den zin des Keizers eerst Maarschalken benoemde, vervolgens eene Ridderorde instelde, klinkt het tamelijk grappig hem tevens eerbiedig te hooren vragen, of het zenden van een fregat met 200 soldaten en eenige behoeften naar Curaçao de keizerlijke goedkeuring wegdroeg. Hij bestemde hiertoe de *Utrecht*, waarmede Kapitein Costerus, niet voor den winter uit Texel, gelijk in het leven van Verhuell staat, maar volgens het journaal van Buyskes, gehouden aan boord van de *Chattam*, eerst den 15^{den} Februari 1807 uit de Maas zeilde.

Bij het vertrek van dien bodem was het eiland echter reeds verloren. De onlangs derwaarts gezonden Gouverneur Changuion, te veel steunende op de veiligheid der haven, welke door forten, batterijen en twee oorlogsschepen werd verdedigd, had den Oudejaarsavond onbezorgd laten vieren en zich hiertoe zelfs in persoon buiten de hoofdplaats begeven. Hij en velen der zijnen waren nog afwezig, toen Kapitein Brisbane, die met slechts vier kleine fregatten in de nabijheid kruiste, den 1sten Januari 1807 des morgens te zes uren de haven binnenzeilde, waar het fregat *Kenau Hasselaer*, de *Suriname* en de onbemande schoener *Vliegende visch* lagen. De vijand enterde de schepen, waarop Kapitein Everts spoedig het leven verloor. Evenals de schepen, werden sommige batterijen bezet. De toegesnelde Gouverneur kreeg slechts een half uur van beraad en onderschreef de capitulatie, waarmede alles binnen vier uren tijde was afgelopen.

Costerus, die met de *Utrecht* geen hulp meer kon aanbrengen en het gevaar in den mond scheen te loopen, kwam echter niet verder dan de Oreaden, waar hij den 26sten Februari door een storm dermate gehavend werd, dat hij zijn ontredderd fregat aan de golven moest prijs geven. Door middel eener lijn, bereikten 366 man, onder welke de bevelhebber, het eiland Sanda, terwijl 54 personen bij deze en andere gelegenheden omkwamen. Na ontzaglijk veel uitgestaan, doch van de zijde der Engelschen groote welwillendheid ondervonden te hebben, keerden Costerus en velen der zijnen met een Britsch cartelschip terug. Den 30sten April, twee dagen na zijne aankomst te Texel, bracht hij een rapport uit, waarin hij de mislukking der zoo wel beraamde en aanvankelijk gelukkig uitgevoerde expeditie nog bejammerde, ofschoon hij op dit tijdstip reeds vernomen had, dat de plaats zijner bestemming in 's vijands handen was. St. Eustatius, Saba en St. Martin, het overschot onzer bezittingen in West-Indië, achtte men van ondergeschikt belang. Des te meer bekommerde zich de regeering over den benarden toestand, waarin de bezittingen in Oost-Indië zouden geraken, indien zij van hulp uit het

moederland verstoken bleven. Men kon die wegens de overmacht der Engelschen ter zee niet terstond verleenen en juist nu, terwijl zich dringende behoefte aan schepen deed gevoelen, openbaarden zich in vele nog aanwezige bodems gebreken, voornamelijk tengevolge der overhaasting, waarmede zij onder een vorig bestuur waren gebouwd. De *Zeeland* (vroeger *Neptunus*) en de *Joan de Witt*, waaraan in 1797 slechts acht maanden was gewerkt, bevonden zich in slechten staat, vermoedelijk omdat het hout niet droog genoeg was geweest. Verhuell, die er reeds op had gewezen, dat de *Pieter Paulus* en de *Doggersbank* niet lang meer zouden duren, achtte het in een rapport aan den Koning van den 27sten December 1806 insgelijks een gevolg van de overhaaste constructie dat de *Chattam*, voor slechts acht jaren gebouwd, thans eene groote reparatie moest ondergaan, die in vier maanden 80.950 gld. zou kosten.

Lodewijk, die meestal eigenhandig zijne beslissing kenbaar maakte, schreef op de laatste missive van Verhuell: „*de Chattam zal gerepareerd worden, indien de kosten uit het vastgestelde budget te vinden zijn.*” En op een nader rapport van den 5^{den} Januari 1807, waaruit bleek, dat zulks niet kon, schreef hij kort en goed: „*Geen minister moet ons voorstellen doen, welke de strekking hebben om de vastgestelde som van het budget te overschrijden.*” Hij gedoogde echter eenige afwijking tot indiensthouding van werkvolk, dat men anders had moeten afdanken. Zijne doorgaans korte aantekeningen op de overgelegde stukken leveren het bewijs, dat hij werkelijk deed, hetgeen hij in zijne latere gedenkschriften als de roeping van een constitutioneelen monarch beschouwde. Om van den aard zijner aantekeningen eenig denkbeeld te geven, zij ter loops opgemerkt, dat hij op den laatst gemelden brief van Verhuell eerst geschreven had: „*Il ne faut pas*” etc. hetgeen zeker als te bar doorgehaald en door „*Aucun ministre ne doit*” vervangen is. Denzelfden dag stelde Verhuell hem voor, een klein vaartuig op de Eems of de Wezer, door den Generaal Bonhomme *Louis Napoleon* genoemd, wat zwaarder te bewapenen, hetgeen de Koning goedkeurde, indien dit uit de vastgestelde som werd bestreden, er nochtans bij voegende: „*Il faut changer le nom du bâtiment; aucun bâtiment ne doit porter notre nom, que de notre consentement.*”

Weinige dagen later sprong het kruitschip te Leiden, welke ramp den Koning de gelegenheid bood zich door belangstelling en hulpvaardigheid eene plaats in het hart der bevolking te verwerven. Hij bezat inderdaad goede hoedanigheden en won veler genegenheid, doch miste de vastheid van karakter, die vooral onder de gegeven omstandigheden tot vervulling der aanvaarde taak werd gevorderd. De bezuinigingsplannen, die zoo weinig met zijn spilzieken aard strookten, voor eene wijle streng doorgevoerd, lagen spoedig geheel in duigen. De ontwapening der flottielje te Boulogne, die volgens keizerlijk decreet van den 29sten Januari mocht geschieden, baatte voor het departement van marine een weinig. Doch waar de gelden te vinden om de in dienst zijnde schepen te herstellen of te onderhouden, de op stapel staande te voltooien? Dit scheen den goedgehartigen, doch prachtlievenden vorst geene ernstige zorg te baren, die zich intusschen vermeide bij de luisterrijke installatie van de nieuwe Ridders der Unie en de plechtige uitreiking der nieuwe vlaggen aan zee- en landmacht. Vlag, standaard en wimpels voor oorlogsschepen, evenals de vlaggen der koopvaarders, bleven de gewone driekleur, zonder eenig bijvoegsel; alleen de geus der eersten, voor $\frac{1}{6}$ rood en $\frac{1}{6}$ blauw, kreeg in de breede witte baan het koninklijk wapen. De Koning bevorderde tevens de Kapiteins Buyskes, Lemmers en Verdooren tot Schout-bij-nachts en den Schout-bij-nacht Kikkert tot Vice-Admiraal.

Na de sluiting van het Wetgevend Lichaam op den 16^{den} April, bezocht hij Den Briel en Hellevoetsluis, waar hij de *Pieter Paulus* den naam van *Utrecht*, de *Diana* dien van *Kenau Hasselaer* schonk. Op zijne reis door Noord-Holland kwam hij aan Den Helder, waar een twaalfstal schepen van onderscheiden grootte voor hem manoeuvreerden. Hier ontwierp hij zijn

plan tot het veranderen der oude wijze van schatting, tot het versterken der plaats en tot het overbrengen der sloopstimmerwerf van Amsterdam naar het Nieuwediep. Tijdens zijn oponthoud aan Den Helder, gaf hij aan een zijner officieren, die hem op een binnenkomend Zweedsch schip wees, hoewel Frankrijk met Zweden in oorlog was, het bekende antwoord: „Ik zie hier niets dan koopvaarders,” dat eerlang, den Keizer overgebiefd, dezen niet weinig aanstoot gaf.

Oorspronkelijk waren vele dier schepen ter reede van Texel tot een eskader naar Oost-Indië bestemd geweest. Men had er een lineschip, vier fregatten, twee korvetten en een transportschip willen heenzenden onder den Schout-bij-nacht Buyskes, waarmede tevens Daendels had kunnen vertrekken als Gouverneur-Generaal. Beiden waren in Februari 1807 aan Den Helder, waar zij dépêches ontvingen voor Oost-Indië en Isle-de-France; doch reeds voor het einde der maand liepen geruchten van het staken der expeditie. Den 4^{den} Maart had Buyskes het bevel van den Vice-Admiraal Kikkert overgenomen; doch er kwam niets van de reis, waarop Verhuell in een zijner brieven aan den Koning zinspeelde, door te gewagen van „L'expédition connue,” waarschijnlijk omdat een Engelsch eskader onze kusten en zeegaten te nauw bewaakte. Thans ontving het gouvernement rechtstreeksche berichten uit Oost-Indië van den Kapitein-Luitenant Dibbetz, die evenwel ruim een jaar oud waren.

Aangezien de vele brieven en duplicaten, met verschillende gelegenheden uit verwijderde streken afgezonden, hoogst ongeregeld aankwamen en van de ontvangene slechts een klein getal bewaard is, valt doorgaans niet met juistheid te bepalen, in hoeverre de regeering in het moederland van het elders gebeurde al dan niet kennis droeg. Reden genoeg om hier in te lasschen wat Dibbetz, die in December 1805 uit Indië was vertrokken en den 13^{den} April 1807 zijn journaal overlegde, kon weten en berichten. De bewegingen der schepen, die zich voornamelijk bepaald hadden tot het zeilen van Batavia naar Soerabaya en omgekeerd, alsmede tot het konvooyeeren van de handelsvaartuigen naar de Molukken met de kleinere bodems, kunnen onvermeld blijven. Nopens den staat van het personeel en het materiëel, ontving men belangrijke inlichtingen. Kapitein Zegers van de *Kortenaer* was den 26sten October 1804 na eene korte ongesteldheid overleden en Kapitein Holland van de *Pallas*, die naar huis verlangde, had zich bereid verklaard nog eene wijle te blijven, nadat hem het bevel over de *Kortenaer* was opgedragen. Te midden der bezwaren, waarmede het eskader, door ziekten geteisterd en slechts gebrekkig van het noodige voorzien, te kampen had, maakt de volharding van sommigen, met name de onverpoosde ijver door Kapitein Melvill van de *Pluto* aan den dag gelegd een gunstigen indruk. Hij trachtte den Vice-Admiraal Hartsinck zelfs tot een meer offensief handelen te bewegen. Wel scheen de veerkracht van dezen bevelhebber door velerlei beslommingen en bijkomende ziekte verminderd te zijn; doch volgens den inhoud van zijn journaal tot dus verre niet in die mate om het harde oordeel te rechtvaardigen, later door Lodewijk in zijne gedenkschriften over hem gevelde. De Vice-Admiraal bezat nog alle schepen en besloot eerst in Augustus 1805 om de *Kortenaer* buiten dienst te stellen, ja gedeeltelijk te sloopen, ten einde andere bodems van het ontbrekende te kunnen voorzien. Hoe sukkelend alles in zyn werk ging, blijkt o. a. uit de ernstige vermaning, die Hartsinck den Kapitein Ruysch van de *Schrikverwekker* moest toedienen, omdat op dezen bodem, na vier maanden timmerens, weder eene vervuurde plaats ontdekt was. Behalve de *Kortenaer*, waren alle schepen van het eskader, schoon de meeste reparatie behoeften, nog in dienst, toen Kapitein Holland in Augustus en de Kapitein-Luitenant Dibbetz in November vergunning kreeg zich naar het vaderland te begeven. Bij het vertrek van den laatste, die hier aan een Minister des Konings rapport uitbracht, wisten de autoriteiten in Oost-Indië zelfs de aanstelling van den vroegeren Raadpensionaris nog niet.

Overtuigd van de noodzakelijkheid om iets voor de kolonie te doen, had de regeering in Maart 1807 het gemelde eskader onder den Schout-bij-nacht Buyskes derwaarts willen zenden. Zij had dit tot veler spijt moeten opgeven. Voor het personeel der zeemacht, dat telkens van schitterende bedrijven te lande hoorde, was de gedwongen werkeloosheid onuitstaanbaar. Hoe gaarne sommigen de gelegenheid om toch iets te doen aangrepen, bleek nog den laatsten Maart, toen de Kapitein-Luitenant van Ossewaarde te Delfzijl, op het bericht dat zich eene Engelsche brik op de Eems bevond, er met zijne kanonneerbooten heenstevende en de *Ferreter* (18) met 36 man veroverde. Dit en andere voordeelen behoeven echter minder als bewijzen van dienstijver te worden aangehaald, dan tot verklaring van de aanwezigheid van enkele kleine Engelsche vaartuigen bij de Hollandsche marine. Op den algemeenen toestand hadden dergelijke bedrijven geenerlei invloed. Kan men sterker bewijs verlangen van de volslagen onmacht der regeering, dan dat zij den Schout-bij-nacht Buyskes, evenals den Maarschalk Daendels, beval slechts de eene of andere gelegenheid op te sporen tot het bereiken hunner bestemming? Daendels ging over land naar Cadix en werd bij het oversteken naar Marokko door de Engelschen op het strand gejaagd en van alles beroofd. Niet zonder moeite vond hij eene scheepsgelegenheid naar Teneriffe, van waar hij den 15^{den} September de reis met een aldaar gekocht vaartuigje voortzette. Buyskes, den 30sten Juni onder een vreemden naam met eene Amerikaansche brik onder zeil gegaan, kwam den 7^{den} September te Nieuw-York, van waar hij den 18^{den} November vertrok met een ander schip, dat hem den 14^{den} April 1808 ter reede van Batavia bracht, waar Daendels ruim drie maanden te voren was aangeland. Lodewijk vertoefde, na in het voorjaar de voornaamste zeeplaatsen bezocht te hebben, den geheelen zomer van 1807 in het zuiden van Frankrijk. Hij liet zijne marine, eenmaal de roem der natie, onder het opperbevel van de Winter. De vlag van den Vice-Admiraal Kikkert, als commandant benoorden het IJ, woei ter reede van Texel van de *Braband*; de Schout-bij-nacht Lemmers commandeerde nog op de Zeeuwsche stroomen; Kapitein Krafft voerde het bevel te Hellevoet op de *Chattam*. Hier lag ook de *Pieter Paulus*, thans de *Utrecht*. Het personeel der binnengaats liggende schepen vierde getrouw de zegepralen te lande, den 7^{den} Juli dezes jaars bekroond door den vrede te Tilsit tusschen „den grooten keyzer Napoleon, den keyzer van Rusland en met Pruysssen,” zooals Kapitein Krafft den 21sten Juli schreef, waarvan de tijding veertien dagen later aan boord werd medegedeeld. Omstreeks denzelfden tijd kwamen verontrustende berichten uit Oost-Indië, de eenige plaats, waar de schepen zich wat vrijer konden bewegen. Wanneer de Luitenant Zwarthoff zijn rapport uitbracht blijkt niet uit het leven van Verhuell, waar dit vóór het verlies van Curaçao en de *Utrecht* wordt behandeld. Genoemde zeeofficier, die eerst den 27sten Juli 1806 vergunning kreeg te vertrekken en daarop nog eene wijle toefde, moet dat rapport, volgens eene later gevonden aanteekening, den 19^{den} Juni 1807 hebben uitgebracht. Wat uit zijn verhaal wordt medegedeeld behelst slechts voor een gedeelte, hetgeen reeds voor zijn vertrek uit Indië gebeurd was. Het ontbrekende is echter aan te vullen, uit de berichten van Kapitein Ruysch, die volgens het journaal van Melvill, aan boord van de *Pluto* gehouden, den 21sten Juni 1806 met een Amerikaansch schip was vertrokken en den 9^{den} Augustus 1807 aan den Minister schreef, dat hij zoo op het oogenblik zijn goed had ontvangen uit het schip; dat hij zich haastte de papieren van Hartsinck te zenden en over een paar dagen mondeling rapport hoopte te doen. Kapitein Jager, de gewezen bevelhebber van de *Maria Reigersbergen*, welk fregat den 18^{den} October 1806 was genomen, berichtte den 8sten Juli 1807 zijne aankomst te Londen, zoodat de Minister in Augustus 1807 vrij goed op de hoogte kon zijn. Op grond der ontvangen tijdingen schreef hij aan den Koning, die zich nog in de Pyreneën ophield, over de Indische zaken. De *Schrikverwekker*, een der linesschepen, was den 18^{den} Mei 1806 bij de Agnieten-eilanden gestrand en totaal verloren geraakt, evenwel met behoud der

geheele equipage op een paar man na. Hartsinck had zoo lang mogelijk de lineschepen in dienst gehouden, doch eindelijk moeten toegeven aan den drang van de Indische regeering om die bodems te ontwapenen, ter completeering van de kleinere. De *Revolutie* en de *Pluto* lagen „en flûte” gewapend te Soerabaya. Van de overige schepen, vooral bestemd om te konvooeieren naar de Molukken, waren de *Pallas* en de *William* den 26sten Juli 1806 op de terugreis door twee Engelsche kruisers overvallen, welke de *Pallas* en twee met specerijen geladen vaartuigen vermeersterd hadden. De *William* had zich door de vlucht gered, hetgeen den bevelhebber zeer euvel werd geduid. Later moesten nog andere bodems verloren zijn, zoodat Verhuell in zijn rapport van 22 Augustus 1807 aan den Koning tot de slotsom kwam, dat behalve de twee ontwapende lineschepen, nog alleen de *Scipio* was overgebleven. Waarlijk een donker tafereel door den Minister voor den Koning opgehangen, overwaard om het nog voorhanden Journaal-Verbaal van den Vice-Admiraal Hartsinck te raadplegen en in nadere bijzonderheden te onderzoeken of het ook te sterk gekleurd was.

Na den terugkeer van Soerabaya, waar de *Kortenaer* als kiellichter achterbleef, vond Hartsinck, die onderweg de *Schrikverwekker* had verloren, den toestand van Java zoo bedenkelijk, dat hij slechts noode toegaf aan den drang van het bestuur, om de beide lineschepen, elk met honderd man, als blokschepen voor Soerabaya te bestemmen. Kapitein Melvill van de *Pluto* werd ontslagen en Kapitein Lancaster van de *Revolutie* overleed. Langzamerhand begon men van Engelsche kruisers in den archipel te hooren en half Augustus vernam Hartsinck wat de *Pallas* op de terugreis was overkomen. Na het vertrek der beide lineschepen, bevonden zich in de eerste helft van October 1806 de *Maria Reygersbergen*, de onlangs teruggekeerde *William* en vele kleinere vaartuigen bij Onrust of ter reede van Batavia, waar eenige maatregelen van voorzorg tegen eene mogelijke verrassing genomen werden. Hiertoe behoorden een last van Hartsinck aan de bevelhebbers van de *Zeerob* en de *Zeeploeg*, twee kleine Indische vaartuigen, om met deze bodems in straat Sunda, en een dergelijke aan Kapitein Jager om met de *Maria Reygersbergen* om de oost te kruisen. Nauwelijks zijn allen den 17^{den} October vertrokken of Hartsinck verneemt 's anderen daags te halfvijf na den middag, dat een suspect schip tusschen de eilandjes Onrust en Middelburg is gezien. Terstond daarop wordt eene zware kanonnade gehoord, en voor dat Hartsinck nadere bevelen heeft afgezonden krijgt hij bericht, dat de *Maria Reygersbergen* door het Engelsche fregat *Carolina* (44) is genomen. De *Zeerob* had een dergelijk lot ondergaan, waaraan de *Zeeploeg* ontsnapte door op de reede te loopen. Maar ook deze bood niet de gewenschte veiligheid aan, hetgeen Hartsinck aan het opleggen der lineschepen toeschreef. Den 27sten November werd 's morgens vroeg nogmaals sein gedaan van verdachte schepen. Hartsinck stelde hierom voor tien uren des morgens orde op de verdediging en begaf zich vervolgens naar het kasteel, waar de Hooge Regeering vergaderd zat. Inmiddels naderden acht schepen, eerst onder Fransche, daarna onder Engelsche vlag, en veroverden de *William*, die bij Onrust in timmering lag. De *Phoenix*, de *Avonturier*, de *Zeeploeg*, de *Maria Wilhelmina* en andere kleine vaartuigen werden nu op den modder gezet en door het volk verlaten. De batterijen aan wal schenen niet gereed; maar de Engelschen staakten te half één het vuren en vergenoegden zich met de gestrande vaartuigen door middel van sloepen in brand te steken of op andere wijze te vernielen. Hun bevelhebber, de Schout-bij-nacht Pellew, die onderwijl de Engelsche vlag op Onrust liet hijschen, verklaarde zich bereid over de uitwisseling van eenige gevangenen te onderhandelen en ging den 2^{den} December weder onder zeil met zijn eskader, dat volgens den Kapitein-Luitenant Feteris van de *William* bestond uit vier lineschepen en vier kleinere bodems, waarvan er een buiten aan het jagen was.

Of Hartsinck al het mogelijke had gedaan om het gevaar af te wenden, is moeielijk te beslissen. Zijn verhaal van den uitslag strookte echter in hoofdzaak met dat, hetwelk de Britsche regeering

in Juli 1807 van den Schout-bij-nacht Pellew ontving, die hierbij alleen nog van de vernieling van een twintigtal koopvaarders gewaagt. De toestand van den bevelhebber der zeemacht in Oost-Indië, die geene versterking en weinig berichten kreeg, was niet benijdenswaardig. Had eenige dagen te voren de pas van een Amerikaansch vaartuig, geteekend door Kapitein Verdooren, aan boord Z. M. schip de *Wrecker* zijne opmerkzaamheid getrokken, half December vernam hij de benoeming van Prins Louis Napoleon tot Koning van Holland. Toen hij den laatsten December 1806 zijn uitvoerig journaal besloot, waren de schepen te Soerabaya nog niet aangetast. Die twee ontwapende linieschepen met de *Scipio* vormden dus werkelijk, zoo als Verhuell den Koning had bericht, de gansche zeemacht in Oost-Indië. Voor den Schout-bij-nacht Buyskes, toen op weg om het commando over te nemen, een droevig vooruitzicht! Niet minder voor den Kapitein-Luitenant Kreekel, die een dag na het gemelde rapport des Ministers, den 23sten Augustus 1807, uit het Vlie stevende met de *Vlieg* om zich naar Batavia te begeven. Hij bereikte, na veel door storm geleden te hebben, Santa Cruz, waar zijn bodem eenige herstellingen moest ondergaan, en zette de reis voort, doch kwam tenslotte, gelijk de regeering eerst na eene langdurige onzekerheid vernam, toch niet op de plaats zijner bestemming. Koning Lodewijk werd door het somber, doch naar waarheid gekleurde tafereel van zijn Minister Verhuell niet bewogen meer aan de marine te besteden, omdat hij der natie geene zwaardere lasten wilde opleggen. Zonderling in tegenspraak met zijn voornemen tot spaarzaamheid was het plan, in de baden gevormd en terstond na zijne terugkomst in September volvoerd, om de koninklijke residentie van 's Gravenhage naar Utrecht over te brengen, waar alles kwalijk gevestigd was, of hij sprak van eene nieuwe verhuizing.

Nederland werd intusschen meer en meer beklemd door den kampstrijd, dien Engeland en Keizer Napoleon op leven en dood schenen te voeren. Onverbiddelijk was het eerste tegen elke mogendheid, die zijn ter zee machteloos tegenstander slechts eenigermate kon of wilde schragen. Het had er geene gewetenszaak van gemaakt in September 1807 de Deensche vloot weg te rooven, en was ten hoogste verbitterd over het sluiten der Noordsche havens, niet alleen omdat het dien ten gevolge handelsvoordeelen moest derven, maar ook, en wel voornamelijk, omdat het zich dien ten gevolge verstoken zag van goed hout voor den scheepsbouw en zich dus met minder doelmatige soorten moest behelpen. Napoleon van zijn kant poogde het zoogenaamd Continentaal Stelsel, de stremming van alle gemeenschap tusschen Engeland en het vasteland, met onverzettelijke wilskracht door te drijven. Hiertoe moest ook de wijziging der grenzen van Holland strekken, toen hij die van het nieuwe koninkrijk Westfalen nader regelde. Den 11^{den} November 1807 kreeg Lodewijk, bij het tractaat van Fontainebleau, o. a. in het noordoosten eene uitbreiding van grondgebied met de heerlijkheden Oost-Friesland, Jever, Kniphausen en Varel, doch hij moest daarentegen o. a. de stad Vlissingen met een rayon van 1800 meters afstaan. Napoleon wenschte haar te maken tot een voorpost der geduchte werken van Antwerpen, die eene voortdurende bedreiging van Engeland moesten worden. Onderwijl verscherpte hij zijne verbodsbepalingen tot in het ongelooflijke.

Twee dagen na het gemelde tractaat, vaardigde hij te Fontainebleau een decreet uit, waarbij alle schepen verbeurd verklaard werden, die of de Wezer, of de Elbe binnenliepen, na eene Britsche haven te hebben aangedaan. Naar aanleiding van de verplichtingen door het Engelsche gouvernement den onzijdigen opgelegd, verklaarde hij den 17^{den} December deszelfden jaars, bij het beruchte decreet van Milaan, alle schepen, die Engeland hadden aangedaan, door Engelsche kruisers waren gevisiteerd of den Engelschen eenige belasting hadden betaald, voor gedenationaliseerd en als Britsch eigendom voor goeden prijs, waar zij ook onder het bereik van hem en zijne bondgenooten mochten komen. Zelfs Rusland, verontwaardigd over de behandeling den Koning van Denemarken aangedaan, schikte zich

naar den wensch van Napoleon. Lodewijk, die slechts noode in den afstand van grondgebied had toegestemd, bleef tegenstribbelen en moest toch altijd eindigen met zich te onderwerpen. Nieuwe verwijten over de slappe handhaving der keizerlijke decreten deden 's Konings toorn ontbranden tegen den Minister Verhuell, die te zeer de inzichten van den Keizer deelde en nog onlangs een paar zeeofficieren wegens oogluiking had gestraft. Om van dien Minister ontslagen te worden zonder hem te krenken, benoemde Lodewijk hem tot Gezant te Petersburg. Op den weg daarheen kreeg Verhuell op uitdrukkelijk verlangen van Napoleon een tegenbevel, met last zijne reis te staken en zich naar Parijs te begeven, waar hij in Januari 1808 weder als Gezant van den Koning van Holland optrad. Zoo ging het eigenlijk met alles, ook met de naleving der keizerlijke decreten. Na den 18^{den} Januari het aandoen der Britsche havens uitdrukkelijk te hebben verboden, sloot Koning Lodewijk vijf dagen later de zijne geheel, waardoor het gebruik der Kniphauser en Papenburger vlaggen verviel, waarmede velen zich zoo lang gedekt hadden. Nu verscheen ook de oorlogsverklaring aan Zweden, hetwelk reeds maanden geleden te lande door Hollandsche troepen was bevochten. Uit de nog voorhanden brieven der bevelhebbers te Hellevoetsluis en Texel blijkt, dat thans zoowel de schepen onder Zweedsche, als die onder Kniphauser en Amerikaansche vlag werden aangehouden.

Ondanks de plannen tot bezuiniging en de genomen maatregelen tot dekking van achterstallen, openbaarde zich telken jare een aanzienlijk tekort. Op de begrooting voor 1808 kwam slechts ruim 6 millioen voor ten behoeve van het departement van Marine en Koloniën, waarmede na het ontslag van Verhuell de heer van der Heim was belast. Deze vond het materieel weder achteruitgegaan. De *Zeeland* was, volgens een rapport aan den Koning, onbruikbaar en kon wel gesloopt worden; de *Doggersbank* zou eene reparatie vorderen op 97.000 gld. geraamd. Zeker niet bemoedigend voor den Minister en nog minder geschikt om den Koning, die tot dus ver inderdaad al weinig nut van de zeemacht had gezien, tot meer belangstelling in dit wapen op te wekken. Toch bemoeide hij zich hiermede omstreeks dezen tijd, door in overleg met zijn tegenwoordigen Minister een aantal zaken te regelen, die op het personeel en den inwendigen dienst betrekking hadden. Meer dan een jaar geleden had Verhuell reeds geschreven over het wenschelijke om de rangen der zeeofficieren, vooral hunne verhouding tot het personeel der landmacht te bepalen. Bij een decreet van 15 Maart 1808 werden nu de rangen niet alleen op de gebruikelijke wijze geassimileerd, maar ten deele vervangen door de titels bij het leger in zwang. De namen van Vice-Admiraal en Schout-bij-nacht bleven gespaard; overigens zouden het voortaan zijn: Eskader-Brigadiers, Kolonels ter zee, Majoors ter zee, Luitenant-Kolonels ter zee en Luitenants ter zee. Uit de cadets, thans élèves genoemd, zouden na het doen eener reis, bij openbaar examen de vlaggejonkers of cadets gekozen worden. Een scheepsbevelhebber kreeg den naam van kapitein, die geen rang meer aanduidde. Op de linesschepen zouden geplaatst worden een Kolonel, een Majoor, een Luitenant-Kolonel en van vijf tot negen andere officieren; op de fregatten van 32 stukken en daarboven een Luitenant-Kolonel met drie tot hoogstens vijf officieren van lageren rang, 's Anderen daags benoemde Lodewijk verscheiden Kolonels en Majoors ter zee, en ruim vijf weken later schonk hij den titel van Brigadier aan de Kapiteins Ruysch, Wolterbeek, Krafft en Musquetier.

Bij een ander besluit van den 16^{den} Maart, stelde hij een aantal schepen in dienst, waarbij thans de *Wrecker*, die eerst *Koninklijke Hollander* was hernoemd, onder den naam van *Kroonprins* te Texel, en de *Rotterdam* onder dien van *Koninklijke Hollander* op de Maas. Zoo was, alleen door naamsverandering, een *Koninklijke Hollander*, eerst ter reede van Texel liggende, op de Maas gekomen. De Maarschalk de Winter zou met den Schout-bij-nacht Verdooren een niet onaanzienlijk eskader te Texel, de Vice-Admiraal Kikkert de schepen te Amsterdam, op de Zuiderzee en de Wadden, de Schout-bij-nacht Bloys van Treslong een eskader op de Maas

commandeeren. De Schout-bij-nacht Lemmers, die sedert 1801 op de Schelde geweest en eerst voor het bevel te Hellevoet bestemd was, bleef overeenkomstig zijn verlangen te Vlissingen met de *Euridice*, de *Vriesland*, de *Ajax* en de *Iris*.

Volgens een decreet van 30 Maart 1808, zou het personeel der zeemacht bestaan uit een of twee Maarschalken, 2 Vice-Admiraals, 4 Schout-bij-nachts, 36 Brigadiers, Kolonels of Majoors ter zee, 36 Luitenant-Kolonels, 36 Opperluitenanten, 100 Eerste Luitenanten, 100 Luitenanten, 60 Vlaggejonkers en 140 Elèves. Bij hetzelfde besluit werd in beginsel vastgesteld, dat voortaan de schatting van rijkswege zou worden verstrekt, en dat in verband hiermede eene regeling van traktementen en tafelgelden zou plaats grijpen. Hiermede wordt de reeks van besluiten, die eene volslagen hervorming der zeemacht ten doel hadden, eene wijle gestaakt, zeker wegens het overbrengen der residentie naar Amsterdam, waar het stadhuis, in een paleis herschapen, den 20sten April door Koning Lodewijk werd betrokken. Over de officiële uitnoodiging, door het stedelijk bestuur tot hem gericht, over de plechtige ontvangst in de hoofdstad zelve vindt men elders bijzonderheden, die hier met stilzwijgen worden voorbijgegaan.

Nauwelijks was de Koning goed en wel in zijn nieuw verblijf, of hij beval, dat alle zeeofficieren zich weder moesten bedienen van de uniformen, die vóór 1795 gebruikelijk waren, alleen met dit onderscheid, dat zij bovendien epauletten moesten dragen, strookende met hun tegenwoordigen rang. Op grond van sommige bezwaren, hiertegen ingebracht, verlangde hij een nader rapport, waartoe vooraf de chefs van het corps moesten worden gehoord, om te weten wat hun in deze het aangenaamst zou wezen. Hierop volgde een besluit van 30 Mei 1808, waarbij hoogst eenvoudig, voor alle rangen van Kolonel ter zee tot Elève, dezelfde groot en klein uniform werd vastgesteld, met bepaling dat alleen de epaulet het verschil in rang moest aanduiden.

Met betrekking tot de schatting van landswege, die volgens besluit van 31 Mei met den 1sten Juli moest beginnen, werd eene kleine wijziging als overgangmaatregel noodig bevonden, omdat de aanbesteding den 4^{den} Juni niet was gelukt. De Koning beval uit dien hoofde slechts voor drie maanden te koopen en liet allen commandanten kennis geven, dat het besluit op den bepaalden tijd toch in werking zou treden. Ieder schepeling, van den commandant tot den jongsten matroos, ontving hetzelfde rantsoen. De officieren kregen bovendien tafelgeld; schippers, stuurlieden, schrijvers en chirurgijns, in plaats van het vroeger genoten dubbel rantsoen, eene maandelijksche toelage van 2.50 gld. Het land verstrekke voor het volk ketels en kommaliewant, nam de nog voorhanden victualie over en belastte met het beheer daarvan op elk schip een Raad van Administratie. Vier gewezen solliciteurs van de commandanten werden tot Commissarissen der vivres benoemd.

Sommige personen, wier gedrag in de hitte der partijschap zoo al niet onbillijk, dan toch uiterst gestreng was beoordeeld, kregen van den Koning eenige vergoeding. De Schout-bij-nacht Bosch, wegens zijn gedrag in 1799 wel vervallen, doch niet onbekwaam verklaard, verving in Mei van dit jaar den Majoor Keller, als commandant van het Instituut te Fyenoord. Weinige maanden later herstelde Lodewijk bij decreet van 2 October 1808 den gewezen Schout-bij-nacht J. A. Bloys van Treslong, die voor zijn gedrag in den slag bij Kamperduin was gevonnist, uitdrukkelijk zeggende : „*In aanmerking genomen hebbende het loffelijk gedrag door den gewezen Schout-bij-nacht J. A. Bloys van Treslong in 's lands dienst gehouden, waardoor hij zich in dien dienst gedurende 34 jaren als een man van eer en bravoure heeft gedistingueerd en in verschillende rencontres met den vijand niet alleen de reputatie van zijn geslacht heeft staande gehouden, maar ook bepaald in den zeeslag van den 11 den October 1797 de blijken van zijne betoonde trouw en dapperheid, in zijn doornageld schip, in de menigte der dooden en gekwetsten aan zijn boord, en in de verminking zijner eigene leden, zonder voor den vijand te*

bukken, aan het vaderland heeft overgebracht; aboleeren Wij en doen Wij te niete bij deeze, al het gunt aan denzelven bij sententie van den Hogen Zeekrijgsraad, in dato 30 October 1798, tot delict is geïmputeerd; aboleeren overzulks mede dezelve sententie tegen denzelven gewezen, en stellen en restitueeren denzelven J. A. Bloys van Treslong weder tot zijnen goeden naam en faam, en in den staat, waarin hij was voor de pronunciatie der voorschreven sententie.”

Twee bezwaren voor de gansche zeemacht waren niet zoo gemakkelijk uit den weg te ruimen. Het eene was de aanhoudende geldverlegenheid. De Vice-Admiraal Kikkert leverde een sprekend bewijs, hoever dit ging door eene duidelijke opgave van hetgeen hij, sedert den 1sten October 1803, als commandant van de *Braband* te vorderen had. Dit beliep in Maart 1808 meer dan anderhalve ton. Het tweede was, dat eene herhaalde poging tot uitloopen weder slecht aan het oogmerk beantwoordde. Kapitein B. J. Pool, den 5^{den} Maart met de *Gelderland* (36) in zee gestoken, moest wegens bekomen schade in Noorwegen binnenvallen en aldaar weken lang vertoeven. Nadat hij den 4^{den} Mei de reis had voortgezet, waarbij zich telkens weder kleine gebreken aan tuig en rondhouten openbaarden, ontmoette hij den 19^{den} het Engelsche fregat *Virginie* (46), dat hij vergeefs, overeenkomstig zijne instructie, poogde te ontzeilen.

's Avonds te negen uren tastte het vijandelijk fregat de *Gelderland* aan, welks equipage zich onder den eersten officier Boom, gedurende anderhalf uur kloekmoedig verweerde. De bevelhebber zelf speelde hierbij eene uiterst vreemde rol. Volgens zijn eigen verslag, had eene lichte kwetsuur aan den mond en de linkerhand hem, bij den aanvang van het gevecht, verplicht het commando eene wijle over te geven. Zoodra hij, na verbonden te zijn, weder naar boven wilde gaan, had eene nieuwe kneuzing aan de dijen hem dit belet. Hij vernam inmiddels van zijn eersten officier, dat aan ontzeilen niet meer te denken was en viel in onmacht bij het breken der masten. Eindelijk toch weer op het halfdek gekomen, vond hij zijn bodem reeds overgegeven. Geen wonder, dat hij zijn ontredderd en ten deele in brand geraakt fregat, bij de heerschende duisternis „*een affreus gezigt*” vond. Omstreeks een uur na middernacht kwam een Engelsch officier als prijsmeester op de *Gelderland*, die na een kort oponthoud te Cork, den 30sten Mei te Plymouth werd opgebracht.

Ongelijk meer dan de vijand, had de equipage geleden. Terwijl op de *Virginie* slechts een doode en drie gekwetsten waren, telde men op de *Gelderland* 14 dooden en 51 gekwetsten, van welke nog elf overleden. Het had de equipage dus noch aan moed, noch aan volharding ontbroken. De bevelhebber, die zijn vreemdsoortig gedrag niet genoegzaam kon ophelderen, werd later op onteerende wijze uit den zeedienst ontslagen en voor altoos gebannen.

Binnengaats trok men van de talrijke schoeners en kanonneerbooten, uit Boulogne teruggekeerd, ruimschoots partij tot beveiliging van kusten en zeegaten. Overal lagen zij gestationneerd. Van die op de Zuiderzee onder den Vice-Admiraal Kikkert verlangde Koning Lodewijk zekere bedrijvigheid. Hij beval ten minste den bevelhebber daarmede te kruisen en niet ten anker te blijven liggen. Noch bij de kleinere vaartuigen, noch bij de grootere, welker aantal in Juni met de *Koninklijke Hollander* te Hellevoetsluis werd vermeerderd, viel iets meldenswaardigs voor. Aangaande het lot van de *Hoop*, eene kleine brik, te gelijk met de *Gelderland* gezeild, doch terstond hiervan afgeraakt, had de regeering niets vernomen. Intusschen ontving zij een brief van Kapitein Carrega, vroeger over Noord-Amerika naar Oost-Indië vertrokken. Den 16^{den} Mei 1808 schreef de Minister van der Heim aan den Koning, dat de genoemde bevelhebber een handelshuis te Baltimore had bewogen tot het zenden van een schip met behoeften naar Batavia, waarmede hij zelf de reis had gedaan. Den 2^{den} Juli 1807 te Samarang gekomen, had Carrega voorgesteld schip en lading te koopen en eene flottielje van kleine vaartuigen uit te rusten. Zijn voorstel was goedgekeurd en hij zelf was, nadat de Vice-Admiraal Hartsinck het sinds lang gevraagde ontslag had gekregen, met het bevel over dat

eskadertje belast. Hij was evenwel niet gelukkig, daar hij, zoo als later bleek, den 31sten Augustus 1807 in een gevecht met de *Psyche*, de *Scipio* verloor, het eenige actieve oorlogsschip in Oost-Indië. Voor het einde deszelfden jaars poogden de Britten zich meester te maken van de *Revolutie*, de *Pluto* en de *Kortenaer*, die in weerloozen staat nog te Soerabaya lagen en in brand gestoken werden, zoodat het laatste overblijfsel van 's lands eskader in Oost-Indië verdwenen was, bij de aankomst van Daendels en Buyskes, waarvan het gouvernement, bij het indienen der koninklijke boodschap van den 18^{den} November 1808 aan het Wetgevend Lichaam kennis scheen te dragen. In het laatst van Augustus had men, volgens een schrijven van den Minister van der Heim aan den Koning, ook vernomen, dat de Vice-Admiraal Hartsinck, op de reis naar het vaderland, den 8sten Juni 1808 te Baltimore was overleden.

Onder de vele besluiten des Konings, die nog op de gemelde waren gevolgd, behoort de aanstelling van Twent, laatst Kapitein ter zee in Russischen dienst, tot Kolonel bij de Hollandsche marine. Betrekkelijk het vaste materieel der zeemacht besloot de Koning, dat met den 1sten Januari 1809 de marine-etablissemten te Vlissingen, Middelburg, Veere, Delft, Hoorn en Harlingen opgeheven, en alle daartoe behoorende gebouwen aan het Departement van Financiën overgegeven zouden worden.

Onderwijl bleven de klachten des Keizers over de slechte handhaving zijner decreten voortduren, blijkbaar niet zonder reden, omdat men in 1808 weer telkens leest van schepen, niet alleen onder Papenburger, maar zelfs onder Kniphauser vlag. De Koning verbood hierop nogmaals het binnenloopen en lossen van schepen, verklarende dat zijne havens gesloten zouden blijven, voorloopig tot den laatsten Maart des volgenden jaars. Hij wenschte nu ook, dat de marine zich meer actief zou betoonen in het weren van den smokkelhandel, waartoe men den Minister van der Heim, zooals deze den 1sten December aan den Koning schreef, in overweging had gegeven de brikken *Manly* en *Ferreter* voorgaats te doen kruisen. In November en December leverde de Vice-Admiraal de Winter, commandant van het eskader te Texel en van een der onlangs vastgestelde arrondissementen voor de marine, allerlei staten en plannen tegen een volgend jaar in, waarvan slechts zeer beschadigde gedeelten zijn bewaard gebleven. In de eerste dagen van 1809 bracht de Luitenant Vaillant bericht van de *Vlieg*, waarvan men sedert de aankomst op Teneriffe niets meer vernomen had. Uit een schrijven van den 3^{den} Januari 1809 van den Minister van der Heim aan den Koning, waarbij het rapport van den genoemden Luitenant werd overgelegd, blijkt dat genoemde brik, na het hervatten der reis, den 13^{den} November 1807 door een Engelsch eskader was gejaagd, aan welks vervolging zij eindelijk was ontkomen, na al het geschut over boord geworpen en de masten verloren te hebben. Zij had vervolgens met noodtuig de Allerheiligen-baai bereikt, waar zij den 23sten Januari 1808 gereed had gelegen tot het voortzetten der reis, toen het Portugeesche bewind haar in beslag genomen en met eene Portugeesche equipage naar Rio-Janeiro gezonden had. Vaillant was ruim vijf maanden later met paspoort vertrokken. Men scheen thans verbazend ongelukkig met die kleine vaartuigen, waarvan er voorheen toch in oorlogstijd meermalen aan de waakzaamheid des vijands ontsnapten. De *Hoop* (8), den 5^{den} Maart 1808, te gelijk met de *Gelderland* uitgezeild, was op de kust van Guinea aangeland, maar bij het voortzetten der reis den 8sten October deszelfden jaars, op de hoogte van de Kaap, door het fregat *Lightning* (27) genomen. Pas had de regeering de *Manly* weder met eene geheime zending belast, of zij ontving in Maart 1809 het bericht, dat ook deze brik weinige dagen na haar vertrek door een Engelschen kruiser was veroverd.

Alle zorgen voor afgelegene streken geraakten echter vooreerst op den achtergrond, uithoofde van een onmiddellijk dreigend gevaar. Terwijl in de eerste maanden van 1809 de Schout-bij-nacht Lemmers nog het Hollandsch eskader te Vlissingen, de Brigadier Wolterbeek de schepen

te Hellevoet, de Schout-bij-nacht Bloys van Treslong sedert Maart, als opvolger van de Winter, het eskader te Texel commandeerde, ontstond de vrees voor een aanslag tegen onze kusten en zeegaten. Hierbij zouden de vaartuigen der flottielje te stede komen, waarvan nog 5 schoeners en 94 kanonneerbooten te Boulogne lagen. Kapitein Gerbrands verklaarde dat hem 570 man ontbraken, om die vaartuigen naar Holland te kunnen overvoeren. Voor het einde van Maart was daarover heel wat gecorrespondeerd, zoodat de marine in tijds bezig was zich op mogelijke gebeurtenissen voor te bereiden. Doorbraken en overstromingen in het voorjaar van 1809 stelden Koning Lodewijk andermaal in de gelegenheid van zijne hulpvaardigheid bij nationale rampen te doen blijken. Hij was op gevaarlijke punten tegenwoordig, bezocht de geteisterde streken en deed vervolgens eene reis door Overijssel, Noord-Brabant en Zeeland, waarvan hij den 20sten Mei terugkeerde. Zes dagen later bracht hij eenige verandering in zijn ministerie, waarbij hij den Generaal Kraijenhoff met het Departement van Oorlog belastte. Op dit tijdstip had Engeland eene nieuwe vredebreuk tusschen Frankrijk en Oostenrijk bewerkt en voerde Napoleon den strijd in het hart van Duitschland. Dewijl vele Hollandsche troepen zich in Spanje bevonden en andere naar Westfalen moesten oprukken, zoo scheen de kans voor een gelijktijdigen aanval van den zee kant, dien men in Holland te gemoet zag en dien de Engelschen inderdaad beoogden, voor de laatsten zeer gunstig. Zij hadden in April eene poging gedaan om de Fransche vloot ter reede van Aix te vernielen en kruisten voortdurend in de nabijheid der Hollandsche kust. De vermeestering van enkele bodems in de noordelijke zeegaten baarde onder deze omstandigheden minder argwaan, dan het aanhoudend bespieden van Zeeland, waar de Engelschen, in verstandhouding met sommige bewoners, werkelijk zeer nauwkeurige berichten inwonnen. Niet ongegrond waren de klachten in sommige Fransche dagbladen over de gretigheid, waarmede allerlei slechte tijdingen hier te lande opgenomen en verbreid werden; doch zij waren niet toepasselijk op het gouvernement, noch op den Koning. Deze liet nog den 5^{den} Juli alle bevelhebbers in de zeeplaatsen tot waakzaamheid aansporen, met last dat ieder zich gereed moest houden om terstond naar eenig bedreigd punt te kunnen oprukken. Denzelfden dag behaalde Napoleon de beslissende overwinning bij Wagram, die eerlang tot den wapenstilstand van Schönbrunn leidde. Lodewijk, die 's Keizers schrijven over de Engelschgezindheid der Hollanders nog niet had ontvangen, vermoedde dat het gunstig oogenblik voor een aanval van den zee kant thans vervlogen was en begaf zich voor eenige dagen naar Aken om zijne moeder te bezoeken. Zijne Ministers waren nog onkundig van zijn vertrek, toen zij de tijding kregen, dat eene Engelsche vloot met een aanzienlijk getal transportvaartuigen zich den 29sten Juli voor den Zeeuwschen wal had vertoond. Zij namen dien ten gevolge terstond eenige voorzorgen en zonden eene expresse aan den Koning. Meer dan honderd vijandelijke schepen, later door andere gevolgd, met 38.000 man troepen onder Lord Chattam, bedreigden in de eerste plaats Walcheren. De gansche krijgsmacht hier aanwezig beliep slechts ruim 7000 man, grootendeels het garnizoen van Vlissingen uitmakende. Een tiental Fransche schepen op de Schelde, waarbij de *Vriesland*, de *Iris* en de *Ajax*, week tot boven Lillo en Liefkenshoek. Andere vaartuigen op de Zeeuwsche stroomen, tegen de overmacht niet bestand, trokken insgelijks terug. De vijanden konden dus hun voornemen aanvankelijk ongehinderd ten uitvoer brengen. Alleen mislukte de landing in het Land van Cadzand, en wel omdat men, volgens een ooggetuige, onder meer begane misslagen vergeten had de schepen, welke de troepen aan boord hadden, van de benodigde sloepen te voorzien. Maar noch dit verzuim, schoon ernstig genoeg in de gevolgen, omdat Vlissingen van de niet bezette overzijde versterking ontving, noch andere gebreken, welke zich op de te laat gezeilde en toch wat overhaast uitgeruste vloot openbaarden, hebben een beslissenden invloed op den uitslag der onderneming gehad. Voor eene afleiding, in verband met de

krijgsgebeurtenissen in Duitschland, was het geschikte oogenblik voorbij; niet echter voor de vernieling der maritieme werken te Antwerpen, het tweede oogmerk van den tocht. Den 31sten Juli, onmiddellijk na de landing op Walcheren, capituleerde Middelburg; een dag later ook Veere. De Engelschen verschenen terzelfder tijd voor Zierikzee en lieten het ontruimde Zuid-Beveland bezetten, waar zij den 2^{den} Augustus zelfs het fort Bath verlaten vonden. Met uitzondering van Vlissingen, dat zich eerst den 15^{den} na een hevig bombardement overgaf, had de vijand dus binnen weinig dagen twee eilanden in zijn bezit, terwijl hij zich op Schouwen en elders nestelde. Onbegrijpelijkerwijs tastte hij nu evenwel niet door, hetgeen den onzen de gelegenheid bood maatregelen te nemen, die ten slotte het gansche plan verijdelden. Lodewijk, den 3^{den} Augustus in Noord-Brabant komende, vond aldaar slechts 8000 man bijeen, die nochtans dagelijks versterking kregen, evenals het garnizoen te Antwerpen. Niet tevreden met de aanstonds genomen maatregelen, greefde Napoleon zijn broeder door Bernadotte als bevelhebber herwaarts te zenden. Nadat deze den 16^{den} Augustus zijne taak had aanvaard, belastte de Koning den Generaal Dumonceau met het bevel over de Hollandsche troepen en begaf zich naar de hoofdstad. Intusschen had de marine, voorloopig onder den Vice-Admiraal de Winter gesteld, zich met eene afwachtende houding moeten vergenoegen. De bevelhebber was echter met andere zeeofficieren onverpoosd werkzaam geweest aan het uitrusten van kleine vaartuigen tot dekking der binnenwateren, waarover hij den 9^{den} Augustus te Rotterdam een uitvoerigen brief schreef, die gelijk andere stukken uit denzelfden tijd slechts zeer beschadigd tot ons is gekomen. Hij drukt er den wensch in uit, dat 45 kanonneerbooten onder den Schout-bij-nacht Ruysch, bestemd voor de Ooster-Schelde en thans reeds tot in de Eendragt genaderd, door eene stoute manoeuvre den smaad zouden uitwisschen, dien het ongelukkig en lafhartig verlaten van het fort Bath op de Hollandsche armee had geworpen. Bij deze flottielje moest ook Kapitein Gerbrands zich voegen met veertien kanonneerbooten, binnendoor van Boulogne gekomen. Hiervan gingen evenwel op verschillende wijzen acht verloren, eer de zes overige hare bestemming bereikten. Kolonel Twent, met een twaalfstal vaartuigen op de Krammer gestationneerd, vond zijne macht onvoldoende, schoon zij volgens berekening van de Winter dagelijks zou aangroeien, waartoe de vijand den genoemden Kolonel niet den noodigen tijd gunde. Den 16^{den} Augustus moest hij naar het Haringvliet wijken, waarbij de Engelschen een zijner vaartuigen vermeesterden. Omstreeks den zelfden tijd week de *Koninklijke Hollander* van Hellevoetsluis naar de Willemstad. Hierop moest de Winter, wien het bevel in het zuiden eerst den 18^{den} Augustus definitief werd opgedragen, zijne vlag hijschen. Bijna onmiddellijk werd hij daarvan echter ontheven en vervangen door Verhuell, tot dit einde bij een schrijven van den 19^{den} Augustus per estafette uit Parijs ontboden. Deze ging terstond op reis, kwam den 25sten te Bergen-op-Zoom en aanvaardde, na de verdedigingsmiddelen van den Briel en Hellevoetsluis in oogenschouw genomen te hebben, den 30sten Augustus het bevel over de scheepsmacht. Hij liet vooreerst den Schout-bij-nacht Ruysch en den Brigadier Wolterbeek het commando behouden, dat zij onder zijn voorganger hadden bekleed. Om voor de veiligheid van het noorden des rijks te waken, werd de Winter als bevelhebber van zee- en landmacht naar den Helder gezonden, waar de Schout-bij-nacht Lemmers sedert eenigen tijd het eskader ter reede van Texel commandeerde. De Winter kreeg dus eene ondergeschikte rol en zijne hulpmiddelen waren hieraan geëvenredigd. De vier compagniën van 's Konings garde waren vervangen door zes compagniën van het 9^e regiment, waaraan velen ontbraken, zoodat het aantal manschappen volgens zijn schrijven van 5 September 1809 niet meer dan 350 bedroeg, onder welke nog stokoude menschen en kinderen, geheel onbekend met de behandeling van vuurwapenen, zoodat zij niet wisten, hoe zij een snaphaan moesten laden.

Verhuell daarentegen vond eene zoo al niet lichte, dan toch zeer dankbare taak; want de Engelschen hadden gedurende en na het beleg van Vlissingen onbegrijpelijk getalmd en leden vreeselijk door het ongewone klimaat. Den 20sten Augustus waren sommigen hunner aangetast door de koorts, die binnen weinig dagen schrikbarende verwoestingen aanrichtte en duizenden buiten gevecht stelde. Aan boord onzer schepen op de Schelde, wegens het dralen der Engelschen weder tot bij Lillo en Liefkenshoek afgezakt, meende men voor het einde van Augustus zelfs eene rugwaartsche beweging van den vijand te bespeuren. En men bedroog zich niet. Ten gevolge van een rapport, den 29sten Augustus door Lord Chattam aan den Koning van Engeland uitgebracht, werd den 2^{den} September last gegeven tot het ontruimen van Zuid-Beveland. Denzelfden dag beval de Minister van Marine uit de *Chattam* en de *Utrecht* te Hellevoet de masten te nemen en beide schepen tegen vijandelijke bommen te beschutten, door ze ter hoogte van tien voet met zoden of mist te overdekken. Deze voorzorg bleek echter overbodig; want de vijand begon den aftocht. Den 4^{den} September kon de Generaal Cort-Heyligers, na bij nacht de Ooster-Schelde doorwaad te hebben, het fort Bath bezetten. Naarmate de Engelschen terugtrokken, rukten de Hollandsche troepen voorwaarts en namen de vaartuigen eene meer vooruitliggende standplaats in.

Aangezien dit juist gebeurde, toen Verhuell het bevel had aanvaard, zoo waren de moeilijkheden, die hij mocht ondervinden, slechts in geringe mate aan den vijand te wijten. Van de hem verleende volmacht maakte hij intusschen een ruim gebruik, door zelfs geheel buiten den Minister van der Heim om de uitrusting van drie fregatten te gelasten. De Minister schreef hem daarover een zeer vriendschappelijken brief, waarin hij op de allerbeleefdste wijze verklaarde, dat hij voortaan dergelijke orders niet meer zou bekrachtigen. Koning Lodewijk, ten opzichte van den Admiraal wat minder inschikkelijk, gelastte terstond het staken der uitrusting. Voor het oogenblik scheen deze inderdaad overbodig. Bewaakt door Bernadotte, die in het begin van October door Bessières, Hertog van Istrië, in het bevel werd opgevolgd, alsmede door een aanzienlijk getal vaartuigen onder Verhuell op de Ooster-Schelde, tusschen Zierikzee en Bergen-op-Zoom, bleven de Engelschen hoofdzakelijk tot Walcheren beperkt. Zij maakten, na den vrede te Weenen, zelfs aanstalten om ook dit eiland te ontruimen. Tot ergernis der onzen hadden zij, volgens een schrijven van den Minister van der Heim van 6 November aan den Koning, den 30sten October ook den te Middelburg nog aanwezigen voorraad kruidnagelen in één koop, tegen 27 stuivers het pond, aan een jood te Londen verkocht. Bedenklijker was, dat zij den 13^{den} November last kregen tot vernieling der havenwerken, arsenalen en andere inrichtingen te Vlissingen, waartoe zelfs geheele bezendingen werklieden uit Engeland overgestuurd werden.

Verhuell wenschte ontslagen te worden. Den 2^{den} November door den Koning ontboden, gaf hij zijn commando tijdelijk over aan den Schout-bij-nacht Ruysch, waarna dit andermaal aan de Winter werd opgedragen. Deze, in beleefde termen hiertoe uitgenoodigd, verliet den Helder en was den 15^{den} November weder aan boord der flottielje op de Ooster-Schelde, die uit 84 vaartuigen bestond, ongerekend een zestal onbemande te Bergen-op-Zoom en die, welke voor Brouwershaven, Hellevoet en verder op de Maas lagen. De kans was gekeerd, zoodat de Hertog van Istrië zelfs het plan vormde op Walcheren te landen en er den vijand te verdrijven. De 400 vaartuigen, die hij daartoe verlangde, waren echter niet spoedig genoeg te krijgen. De Luitenant-Kolonel Francke, die er in Holland 300 moest pressen, kon van Krimpen tot Delfshaven en Gorkum maar 165 bijeenbrengen, waarbij het voorloopig wel zou blijven. Doch er behoefde weinig meer gedaan te worden, omdat de Engelschen uit eigen beweging vertrokken. Hun aftocht, dien zij nagenoeg ongestoord konden bewerkstelligen, werd door geene meldenswaardige voorvallen gekenmerkt. Dat een hunner transportschepen, zooals de Minister

van der Heim den 13^{den} December aan den Koning berichtte, den 5^{den} dier maand te Brouwershaven binnengevallen, zich op het eerste schot aan den Luitenant-Kolonel Dibbetz overgaf, had zelfs weinig te beteekenen, omdat het een schip was met slechts zes stukken en zeventien man, die meest allen in verregaanden staat van dronkenschap verkeerden. Andere transportschepen verrichtten hunne taak ongehinderd, tot dat den 24sten December de laatste onder zeil gingen.

Zeeland had ongetwijfeld veel geleden; maar dit was niet het hoofddoel van den tocht geweest, waaraan het Britsche gouvernement millioenen schats had besteed. Deze waren ten slotte even nutteloos opgeofferd, als de velen, die er het leven lieten. Nederland, gelijk Napoleon te recht zeide, door Engeland en Frankrijk van twee kanten benauwd, had echter volstrekt geen reden om zich te verheugen, dewijl terzelfder tijd van den anderen kant een vrij wat ernstiger gevaar begon te dagen.

Aangespoord door Verhuell, die omstreeks den 20sten November onverwacht te Amsterdam gekomen moet zijn, had Koning Lodewijk, terwijl de Engelschen nog op Walcheren huisden, tot eene reis naar Parijs besloten, waar zijn keizerlijke broeder thans vele vorsten om zich vereenigd zag. Hij kwam den 1sten December vergezeld door den heer Roëll, zijn Minister van Buitenlandsche Zaken, in Frankrijk 's hoofdstad, waar hij dagen in pijnlijke onderhandelingen sleet, omdat het bleek, dat Napoleon de inlijving van een gedeelte van Holland beoogde. Na eene duidelijke bekendmaking in de *Moniteur* van den 14^{den} December, belastte de Koning zijn Ambassadeur Verhuell met het doen van de noodige openingen, waarop hij zich den 25sten bereid verklaarde, tegen zekere schadeloosstelling, Noord-Brabant en Zeeland af te staan.

Twee dagen later vernamen de bewoners van Walcheren, uit eene proclamatie van den Generaal Gilly, dat hun eiland, zoo pas door de Britten ontruimd, bij het Fransche keizerrijk was ingelijfd. Dit was slechts een begin van hetgeen de Koning reeds lang had voorzien en vruchteloos poogde te verhoeden. Zoodra de Engelschen terugtrokken, had hij den 13^{den} September veelbeteekenend genoeg aan Verhuell geschreven: „*Verlies niet uit het oog, dat ik ernstig verlang, dat mijne troepen de eerste zijn, die Walcheren bezetten, als de vijand dit ontruimt.*” Vóór zijn vertrek naar Parijs had hij nog uitdrukkelijk bevolen, geen vreemd krijgsvolk in de vestingen van zijn rijk te ontvangen. Doch al wat hij deed om den slag af te weren, of het noodlottig oogenblik te verschuiven, baatte zeer weinig. Nauwelijks hadden de troepen van Oudinot, die in Januari 1810 Bessières in het bevel was opgevolgd, eene weigering ontvangen, of de Keizer, zich hierdoor beleedigd houdende, eischte tegenovergestelde orders, welke Lodewijk, te Parijs zoo goed als gevangen, den 18^{den} Januari 1810 uitvaardigde. Dit schonk den Franschen vrij spel, die te Breda binnenukten. Zoodra de Luitenant J. M. Pool, die nog met eene kanonneerboot te Geertruidenberg lag, zulks vernam, vormde hij het plan zich met zijn vaartuig in tijds te bergen. Hij was nog bezig met zich door het ijs uit de haven te werken, toen de Franschen den laten Februari in de vesting kwamen, haar 's anderen daags bij trommelslag voor ingelijfd verklaarden en den Hollandschen commandant „*op bijzondere manier*” de sleutels der stad ontweldigden; doch Pool bereikte zijn oogmerk.

Onderwijl had de Winter de flottielje, tegen den last van zijn gouvernement, naar Antwerpen gebracht. Het was echter niet de vloot, gelijk men uit sommige berichten zou opmaken; want tegen het einde des jaars bevonden zich alleen de drie auxiliaire schepen op de Schelde. Wel verre van den Franschen eene vloot in handen te spelen, verontrustte de Winter zich, volgens een schrijven van 16 Februari 1810, over het sluiten der zuidelijke rivieren voor uitgaande schepen en over de tegenwoordigheid van Fransche douaniers te Hellevoet, die zelfs de beurtschepen onderzochten. Hij gaf bovendien een geheimen last, om vele kleine vaartuigen, die in Zeeland en op de Maas lagen, binnendoor naar Amsterdam te brengen, hetgeen werkelijk

geschiedde. Er heerschte algemeene ontsteltenis over de eigendunkelijke handelingen der Franschen. Al wie tot de groote natie behoorde, scheen zich hier boven de wet te achten. Volgens zijne eigen verklaring, noopte de Majoor La Motte den bevelhebber der inkларingsvloot te Hellevoet, hem alle papieren der binnenkomende schepen ter hand te stellen. De Schout-bij-nacht Lemmers, schoon toegevend dat het raadzaam was in dit tijdsgewricht de oogen wat te sluiten, achtte zich toch verplicht den 7^{den} Maart een geheim rapport uit te brengen over de buitensporigheden der Fransche kapers. Bij de *Duinkerken* en de *Anacréon*, die zich al te groote vrijheid veroorloofd hadden, waren namelijk thans ter reede van Texel ook de *Aimable Madeleine* en de *Loup garou*, beiden onder keizerlijke vlag gekomen, welke gelijkenis op visschers, volgens den Minister van der Heim in zijn schrijven van den 8sten Maart aan den Koning, den onzen zou kunnen schaden. Om dezelfde reden had Kapitein Rysterborch den laatstgenoemden bodem vroeger te Hellevoet gestopt. De Engelschen begonnen, volgens een schrijven den 6^{den} April door den genoemden Minister aan den Koning gezonden, werkelijk de visschers te nemen, omdat zij beweerden een kaper gezien te hebben, die in strijd met de gemaakte bepalingen op een visscher geleeke. Voor dien tijd was aan de heerschende onzekerheid een einde gekomen. Nog in het laatst van Maart, toen twee Fransche kapers ten aanschouwen van 's Konings schepen, eenige binnengekomen vaartuigen visiteerden, had de Winter gelast, dat de zeeofficieren zich daarmede maar niet moesten bemoeien, zoo lang men niet officiëel kennis droeg van de overeenkomst tusschen den Keizer en den Koning, die volgens loopende geruchten reeds gesloten moest zijn. Weldra kwam de verwachte tijding. Lodewijk, die in Februari zijne Maarschalken op verlangen des Keizers had afgeschafft, doch tevens plannen ontworpen om zijn gebied, ten minste zijne hoofdstad te verdedigen, moest den 3^{den} Maart tot stilling van den toorn zijns broeders de Ministers Kraijenhoff en Mollerus ontslaan. Daarop kocht hij als ware het zijne vrijheid door het tractaat van den 16^{den} Maart 1810, waarbij hij Noord-Brabant, Zeeland en een deel van Gelderland afstond, met belofte van een eskader uit te rusten en het Continentaal Stelsel voortaan gestreng te handhaven. Hiertoe zouden 6000 man Franschen en 12000 man Hollanders, met de ambtenaren der keizerlijke douane, de kusten en riviermonden des koninkrijks bewaken. Dit zeide nog al iets; en het keizerlijk bestuur vatte de gebezigde woorden zelfs in ongehoord ruimen zin op. Roëll achtte de geheele overeenkomst van dien aard, dat hij weigerde haar te onderteekenen. Verhuell, in dit opzicht met reden „*buigzamer*” genoemd, deed het, ofschoon volgens zijn eigen zeggen slechts noode. Zijne gansche houding bij de onderhandelingen der laatste maanden was echter stellig niet geschikt geweest den Koning gunstiger voor hem te stemmen.

Omstreeks vier weken later bevond Lodewijk zich weer te Amsterdam, waar hij vervolgens, bij wijze van vergoeding, den ontslagen Maarschalken adellijke titels schonk. Zoo werd de Winter door hem tot Graaf van Huessen benoemd. Hoewel billijk gegriefd door den uitleg aan het jongste tractaat gegeven, volgens hetwelk de Keizer zich gerechtigd waande zelfs den Haag, Leiden en andere steden door Fransche troepen te doen bezetten, bewees de Koning zijn broeder omstreeks denzelfden tijd eene beleefdheid, die hem uiterst pijnlijk moest vallen. Tijdens zijn verblijf te Parijs, was het eerste huwelijk van Napoleon ontbonden en aanzoek gedaan om de hand der Aartshertogin Maria Louise van Oostenrijk. Na het kort daarop gevolgd sluiten van dezen tweeden echt, die ook hier te lande was begroet met salutten, parades en het vlaggen der schepen, reisde Napoleon met de nieuwe Keizerin door België en kwam den 30sten April ook te Antwerpen. Hier bracht Lodewijk hem den 5^{den} Mei een bezoek, dat evenwel slechts kort duurde, omdat hij natuurlijk niet tegenwoordig wenschte te zijn bij het bezichtigen der pas ingelijfde streken, waartoe de Keizer zich voorbereidde. 's Anderen daags was deze te Breda, waar hij zich bij de algemeene audiëntie zoo sterk tegen de Katholieke geestelijkheid uitliet.

Het bleek ten duidelijkste, dat Napoleon alle hulpmiddelen van het overschot des koninkrijks aan zijne verdere plannen geheel dienstbaar wilde maken. Naarmate zijn gebied zich langs de kusten der Noordzee verder uitbreidde, stelde hij zijne hoop meer op de zeemacht. Te Bergen-op-Zoom schreef hij aan den Koning: „Ik reken er op, dat gij in Juni negen of tien linesschepen gereed hebt, en hoor nochtans dat in Holland weinig aanstalten worden gemaakt.” De marine, die hem eenmaal in de gelegenheid moest stellen Engeland, zijn hardnekkigsten bestrijder, te bereiken, begon hem onmiskienbaar grooter belang in te boezemen. Te Antwerpen kwam hij aan boord der schepen, waarbij zich de drie Hollandsche onder den Luitenant-Kolonel Polders bevonden, die vroeger bij de huwelijksverbintenis mede gevlagd hadden, en thans den hoogen bezoeker met een zeventvoudig „Leve de Keizer!” begroetten. Na eerst op een Fransch linesschip geweest te zijn, liet Napoleon zich naar de *Vriesland* roeien, toen gecommandeerd door den Luitenant-Kolonel de Man, hetgeen met uitzondering eener zeer verklaarbare onjuistheid in de tijdsbepaling, geheel strookt met het eenvoudig verhaal van een ooggetuige, tot weerlegging van de verdichtselen, naar aanleiding van dit bezoek des Keizers op een Hollandsch oorlogsschip verbreid.

Volgens art. 8 van het gesloten tractaat, moesten negen linesschepen en zes fregatten met eene flottielje van honderd kleine vaartuigen tegen den 1sten Juli gereed zijn, waaraan 's Konings Minister onder tallooze bezwaren poogde te voldoen. Hoe ontmoedigend deze zijne taak vond, blijkt uit een vroeger schrijven van den 18^{den} September 1809, waarin hij zegt: „Rochefort, Copenhagen, Rusland, het gebeurde met de Utrecht, de Gelderland, de Hoop en de Vlieg schrikte af om eene marine te hebben en iets te ondernemen. Voor het gebeurde met de Manly valt nog minder te zeggen en het gebrek aan materiaal word dagelijks erger. Pik, teer, hennep mankeert geheel. IJzer, koper, hout wordt van tijd tot tijd bezwaarlijker te bekomen, en de kosten van alles gaan alle denkbeeld te boven.” Volgens zijn rapport, den 5^{den} December 1809 aan den Koning uitgebracht, waren de *Kroonprins* (80), de *Koninklijke Hollander* (80), de *Chattam* (90), de *Zoutman* (80), de *Braband* (76) en de *Rotterdamsche handel* (68) in goeden staat, evenals de *Kenau Hasselaer* (32), de *Minerva* (32), de *Vriesland* (32), met de beide andere schepen van het auxiliair eskader en een aantal kleinere vaartuigen. De *Joan de Witt* (68), de *Doggersbank* (68) en de *Euridice* (32) moesten gerepareerd, maar de *Utrecht* (68), de *Zeeland* (68), de *Verwachting* (68) en het fregat *Expeditie* onherstelbaar geacht worden. Er was een voldoende aantal brikken, schoeners en kanonneerbooten. Behalve vier groote fregatten, waren in aanbouw vijf linesschepen: de *Adm. de Ruyter* en de *Adm. Evertsen* te Amsterdam, de *Piet Heyn* en de *Tromp* te Rotterdam, de *Amsterdamsche handel* te Medemblik, van welke negen bodems voor het einde des jaars vijf te water werden gelaten. Met het oog op dit materieel scheen de uitrusting van het beloofde eskader doenlijk, waarom den 5^{den} Mei, dus op den eigen dag van 's Konings bezoek te Antwerpen, het vereischte getal schepen in dienst werd gesteld. Maar toen het op de uitrusting daarvan aankwam, ging dit alles behalve vlot van de hand. Eerst was er gebrek aan volk, waarom de Winter de groote schepen met de equipages der kleine wilde bemannen en tevens den Keizer voorstellen om de Spaansche insurgenten op de Hollandsche schepen te bezigen, waardoor men volgens zijn schrijven aan den Minister van den 9^{den} Mei de anders benoodigde hooge handgelden zou vermijden. Ook de staat van het materieel viel niet mede. De *Kroonprins* moest gerepareerd en de *Doggersbank* geheel op nieuw gekoperd worden. Vele commandanten hadden in Mei nog al iets te vragen; zelfs Kolonel de Falck voor de *Amsterdamsche handel*, ofschoon hij dit nieuwe schip overigens goed en zonder gebreken noemde.

Voor de landsverdediging lag een toereikend aantal vaartuigen op de Wadden onder Kolonel van der Straten, ter reede van Texel onder den Schout-bij-nacht Lemmers en te Amsterdam

onder den Schout-bij-nacht Verdooren. Op de rivieren, waar eene krachtige houding misschien eenigszins baten kon, was alles vrij goed in orde. Talrijke kleine vaartuigen waren op verschillende punten gestationneerd. De Vice-Admiraal de Winter, die zich destijds op last van den Koning Grave van Huessen noemde, sprak als commandant van de zeemacht op de Maas tegen het einde van Mei de meening uit, dat zijne linesschepen, evenals de beide fregatten, door het verdeelen der rollen de kern eener goede equipage bezaten.

Te midden der toebereidselen om het beloofde eskader gereed te krijgen, schonk eene voorgewende beleediging, den 13^{den} Mei een koetsier van den Franschen Ambassadeur te Amsterdam aangedaan, den Keizer een nieuw voorwendsel tot misnoegen. Zijne gelastigden verloren ten opzichte van den Koning zelve allen verschuldigde eerbied uit het oog en zijne bevelhebbers voerden allerwege den boventoon. Kolonel van der Straten ontving den 6^{den} Juni op de *Tromp* (8), door tusschenkomst van den Luitenant-Kolonel La Chèze, bevelhebber van het Fransche garnizoen te Harlingen, eene missive van den Franschen commandant te Leeuwarden, behelzende een last van den Hertog van Reggio om de eilanden door vijftig of zestig man van het garnizoen te Harlingen te doen opnemen, waartoe hij drie of vier kanonneerbooten vroeg, die tegen den 8sten gereed moesten zijn. Dit scheen maar geheel buiten het gouvernement om te gaan, welks dagen reeds geteld waren.

Velen, die zich den vreemden vorst met een schijn van onafhankelijkheid getroost hadden, begonnen sedert eenigen tijd te vermoeden, dat hun vaderland het laagste peil der vernedering nog niet had bereikt. Reden te meer, om nu een bewijs te leveren, op welken prijs sommigen te dien tijde het behoud hunner nationaliteit stelden. Kolonel Rysterborch en de Luitenant-Kolonel van der Loeff, beiden geboortig uit de afgestane provinciën en dus verplicht, volgens een keizerlijk decreet, zich als zoodanig aan den Prefect te Antwerpen op te geven, poogden dit te ontwijken en liever Hollanders te blijven. De eerste, die beweerde steeds in dienst van Holland geweest te zijn en er tevens gewoond te hebben, schreef daarover in Juni aan den Minister, met overlegging van een rechtsgeleerd advies, dat zijne opvatting kon staven. De tweede vroeg den Minister terzelfder tijd om raad en zond dezen ter inzage een concept-adres, bestemd voor den gemelden Prefect, inhoudende een verzoek om in 's Konings dienst te mogen blijven. Maar het gezag van den Koning spoedde ten einde. Hetzelfde lot, dat Zeeland en Noord-Brabant had getroffen, was eerlang Holland en de andere provinciën beschoren.

Eenigszins bevreemdend is het gedrag van de Winter, die eerst den 26sten Mei te Hellevoet gekomen, aldaar alles regelde en vooral tegen den smokkelhandel waakte. Hij ging den 17^{den} Juni weer naar Rotterdam om den Vice-Admiraal Kikkert te spreken, vervolgens naar Amsterdam, en toen met inbegrip van de drie auxiliaire schepen, op verschillende plaatsen van zijn commandement, twee linesschepen, vijf schoeners en meer dan veertig kleine vaartuigen voor den dienst gereed lagen, gaf hij, die van de nakende gebeurtenissen zeker iets geweten of vermoed zal hebben, het bevel aan den Schout-bij-nacht Ruysch over, om zich naar de baden van Aken of Spa te kunnen begeven. Zijn vertrek op zulk een tijdstip ware stellig minder bevreemdend geweest, indien hij, terstond na den val des Konings, niet weder eene voorname rol had gespeeld.

Lodewijk zelf, aanhoudend gekweld door brieven van den Keizer, tegen wiens macht hij niet bestand was, en toch willens het schier onmogelijke te beproeven, sleet de maand Juni in eene zeer begrijpelijke spanning. Nu de sceppter hem dreigde te ontvallen, konden ingekomen berichten uit de koloniën hem slechts weinig belang inboezemen. Zij waren bovendien tegenstrijdig. Uit een brief den 29sten Maart 1809 door den Gouverneur-Generaal Daendels geschreven en in de laatste dagen des jaars ontvangen, was gebleken, dat de genoemde Gouverneur-Generaal, in weerwil van den stilstand der neutrale vaart, voor den financiëelen

toestand, de rust en de veiligheid der kolonie durfde instaan; doch de heer Prediger, gewezen Raad van Indië, na de ontvangst van dien brief aangekomen, had in April 1810, zoo als de Minister van der Heim den 14^{den} dier maand aan den Koning schreef, een boekje van den Gouverneur-Generaal zelve opengedaan, die volgens zijn beweren met de grootste willekeur en wreedheid op Java huishield. Met verlangen zag men dus het mondeling rapport te gemoet van den Schout-bij-nacht Buyskes, van wien men dezer dagen hoorde, dat hij in November 1809 met de *Havik*, een koloniaal vaartuig, uit Indië vertrokken en den 10^{den} Februari 1810 op de hoogte van de Bermudas, door de *Thistle*, na een gevecht van omstreeks zes uren, genomen en opgebracht was. De Koning zou echter de verlangde opheldering niet meer krijgen.

Den 29sten Juni, slechts drie dagen na de ontvangst der laatste berichten van den genoemden Schout-bij-nacht, wenschten de Franschen ook Amsterdam te bezetten en aldaar hun hoofdkwartier te vestigen. Dit wilde Lodewijk, die zich te Haarlem bevond, volstrekt niet gedoogen. Hij peinsde nogmaals op tegenstand, en toen zijne Ministers, eenstemmig met vele officieren, hem dien ontrieden, besloot hij de kroon neder te leggen. Den 1sten Juli onderschreef hij eene acte van afstand, ten behoeve van zijn zoon, en eene proclamatie aan het volk, die nog van zijn goeden wil getuigde. Onmiddellijk daarna ging hij op reis naar Bohemen, dus buiten het gebied des Keizers. Deze bekreunde zich natuurlijk weinig om de gemaakte beschikkingen en teekende acht dagen later een decreet, waarbij hij, volgens een reeds lang beraamd plan, het gansche gebied des Konings bij Frankrijk inlijfde.

Zoo ontknootte zich een bedrijf, in 1795 met ophef als het aanbreken van den dageraad der vrijheid aangekondigd. De eenmaal duur gekochte en vaak dapper verdedigde onafhankelijkheid was letterlijk verspeeld. Gelukkig was het slechts eene ernstige les, waarvan velen de heilzame vruchten nog beleefden. De ijzeren ketens, achter het Fransche klatergoud verborgen, deden hen weldra reikhalzend uitzien naar de ware vrijheid, en de gelijkheid, door één juk te weeg gebracht, wekte de echte broederschap, welke de nationaliteit vormt en beveiligt. Bange jaren moesten echter doorleefd worden eer het uur der verlossing sloeg.

HOOFDSTUK XV

Nederland een deel van het Fransche keizerrijk. — Personeel en materieel in 1811. — De Vice-Admiraal Truguet als Zeeprefect te Amsterdam. — Napoleon aan den Helder. — Verlies van Java. — 's Keizers plannen met de zeemacht. — Wijziging hierin sedert den tocht naar Rusland. — Afwisselende kansen. — Ontwaakte volksgeest. — Nederland's onafhankelijkheid hersteld onder den Prins van Oranje.

Onzeker van de uitwerking, die Lodewijk's beschikkingen zouden hebben, verbeidde het ministerie de naaste toekomst. Voor de natie was het een tijd van onaangename verrassingen. Nauwelijks eenigermate gewend aan den haar geschonken vorst, hoorde zij eensklaps diens vertrek en binnen weinig dagen 's Keizers besluit tot inlijving. Hierbij werd de tierceering der schuld vastgesteld, alsmede dat eene Commissie van vijftien personen tot nadere regeling zich naar Parijs zou begeven. Voorts werd de Hertog van Plaisance tot 's Keizers Luitenant-Generaal voor de nieuwe departementen benoemd, in welke hoedanigheid hij den 14^{den} Juli te Amsterdam verscheen, waar Oudinot, Hertog van Reggio, zich reeds bevond als bevelhebber van zee- en landmacht.

Deze vereerde de Winter met den last om officieren en volk den eed van trouw aan den Keizer af te nemen, hetgeen moest gepaard gaan met het neerhalen der Hollandsche en het hijschen

der Fransch-keizerlijke vlag. Hoe moest de warme Republikein van weleer hierbij te moede zijn? Hij kweet zich nochtans van de hem opgedragen taak den 17^{den} Juli te Amsterdam, den 18^{den} ter reede van Texel, zond den Majoor Langeveld daartoe als zijn gemachtigde naar Medemblik en het Vlie, en reisde zelf naar Hellevoet en Rotterdam, waar de plechtigheid den 21sten plaats greep. Over het algemeen roemde hij de stemming der schepelingen, die allen den eed met geestdrift gedaan hadden. In zijn eindrapport, gewaagde hij tevens van de benoeming eener commissie, „om hunne hulde aan de voeten des troons van Zijne Keiz. en Kon. Majesteit te brengen,” waartoe hij de Majoors Ziervogel en Langeveld aanbeval. De eedsaflegging op de auxiliaire schepen, die was uitgesteld omdat men den Keizer te Antwerpen verwachtte, geschiedde later in de handen van den aldaar commandeerenden Vice-Admiraal Missiessy. Bereidvaardig nam de Winter, zoodra het gerucht van 's Keizers aanstaande komst ook te Amsterdam liep, de organisatie eener „garde d'honneur de marine” voor die gelegenheid op zich. Hij zou haar commandeeren en de vier divisieën, gezamenlijk op ruim honderd man gebracht, moesten de namen dragen van de Ruyter, Forbin, Tromp en Jan Bart. De uniformen, haarfijn door hem beschreven, verwierven de goedkeuring der autoriteiten. Hij wenschte echter de uitrusting van achttien muzikanten en een kapelmeester, ten bedrage van 1140 gld., voor landsrekening te doen komen, verzekerende „dat zulks dit corps veel brille zou bijzetten.” Den 29sten Augustus was alles gereed en werden de vlaggen uitgereikt, waarna het corps voor den Hertog van Plaisance in het paleis defileerde, zich vervolgens vertoonde aan den Hertog van Reggio en eindelijk aan den Minister van Marine, die het allen inspecteerden. Het kwam echter vooreerst niet te pas, omdat de Keizer uitbleef.

Deze wijdde thans zijne bijzondere opmerkzaamheid aan de kortelings ingelijfde streken en voornamelijk aan hare zeemacht, welker toestand hij terstond na het decreet van 8 Juli had laten opnemen. Met zijne gewone voortvarendheid verlangde hij de spoedige uitrusting der eskaders te Hellevoet en te Texel. Binnen een paar jaar wilde hij 90 Fransche en 20 Hollandsche schepen bezitten, om die tegen Engeland te gebruiken, later bij de herhaling van nagenoeg dezelfde woorden, er bijvoegende: „c'est là mon plan de campagne pour 1812.” De *Tromp* op de werf te Rotterdam reeds ver gevorderd, de *de Ruyter* en de *Evertsen* te Amsterdam op stapel, moesten in November gereed zijn. De nog fungeerende Minister van der Heim achtte dit alleen uitvoerbaar, indien er geld was, doch verklaarde in een schrijven van den 9^{den} Augustus aan den Hertog van Plaisance met de drie millioen, hem toegestaan, niet voor zes te kunnen werken. Bovendien had de Keizer bij decreet van 15 Juli bevolen, dat te Rotterdam twee en te Amsterdam drie nieuwe schepen van 74 stukken op stapel gezet moesten worden. De Minister Decrès, belast met het Departement van Marine te Parijs, behoorde maandelijks opgave te krijgen van de gemaakte vorderingen, en wel op de Fransche manier, in 24ste gedeelten berekend. Hij meldde hierom, wat men in Frankrijk door elk 24ste van een linesschip, een fregat, eene korvet enz. verstond. Eerlang beval hij zekere wijzigingen in de constructie, en toen dit bij de linesschepen wegens den meerderen diepgang, die er mede gepaard zou gaan, niet behoefde toegepast te worden, bepaalde hij toch uitdrukkelijk, dat *La Meuse* en *L'Yssel*, twee nieuwe fregatten, volgens het model van het Fransche *La Justice* moesten worden gebouwd.

Kort na de inlijving was Kapitein Bedell du Tertre met twaalf Fransche kanonneerbrikken langs de binnenwateren te Amsterdam gekomen, om verder naar de *Jahde* en de *Wezer* te stevenen, en had de hierboven gemelde Commissie den tocht naar Parijs aanvaard. Behalve de Majoors Ziervogel en Langeveld, die er reeds waren, kregen de Brigadier Wolterbeek, de Kolonels Twent en Siccama en de Luitenant-Kolonel Bolken in het begin van Augustus last zich derwaarts te begeven, ten einde er de Hollandsche marine te vertegenwoordigen, evenals de

landmacht zich liet doen door achttien officieren en Amsterdam door vijf leden van het stedelijk bestuur. De genoemde zeeofficieren, bij welke zich volgens eene andere opgave ook de Kolonel van Kerchem, de Luitenant-Kolonel Blanken en de heer Quant bevonden, sloten zich aan bij de deputatie, die op den 15^{den} Augustus, ter gelegenheid van 's Keizers naamdag, eene audiëntie had, waarbij Verhuell als voorzitter het woord voerde. Het levensbericht van dezen, die zich nu reeds „*voor de vierde maal de gewichtigste belangen van het vaderland zag toebetrouwd,*” glijdt over het gebeurde te veel heen. In een nog voorhanden brief meldt Verhuell, dat de zeeofficieren bij den Keizer en andere autoriteiten eene goede ontvangst hebben genoten; dat hun gedrag loffelijk is geweest; dat hij, voor hunne terugreis op den 22sten Augustus, beloofd heeft hen bij den Minister aan te bevelen tot het erlangen van schadeloosstelling voor de kosten, die zij boven de raming hadden gemaakt.

's Keizers naamdag was hier te lande en bepaald ook aan boord der schepen met saluten enz. gevierd, volgens het bericht van den Schout-bij-nacht Ruysch, te Hellevoet „*met zeer gepaste vroolijkheid en zeer veel geestdrift.*” De Schout-bij-nacht Lemmers vergenoegde zich met de verklaring, dat alles ter reede van Texel in de beste orde was afgelopen. Er lag slechts eene onbeduidende scheepsmacht, waartegen de vijandelijke bodems, die zich bij wijlen voorgaats lieten zien, evenwel niets ondernamen. Of de verdedigingsmiddelen aan den wal hen afschrikten? De Hertog van Reggio, de Winter en andere officieren, die zes dagen na de feestviering alles kwamen opnemen, schenen over de inspectie voldaan.

Omstreeks denzelfden tijd kregen de bevelhebbers bericht dat de Keizer bij decreet van 4 Augustus de kusten des rijks in verschillende commandementen had verdeeld. Dat van de Schelde tot aan de westpunt van Schouwen, onder den Vice-Admiraal Missiessy, bestond uit tien linesschepen, een fregat, vier korvetten en dertig flottieljevaartuigen. Dat van de Maas tusschen de westpunt van Schouwen en Den Briel, onder den Schout-bij-nacht Ruysch, zou behalve de *Koninklijke Hollander*, de *Chattam*, de *Tromp* en de *Minerva*, welke de Keizer voor de Schelde bestemde, uit zes Hollandsche en zes Fransche flottieljevaartuigen bestaan, die weinig dagen later onder den Luitenant Du Petit-Thouars aankwamen. Het commandement van Texel, dat zich uitstreckte van den Briel tot de Jahde, doch eerlang werd ingekort tot het Groninger diep, moest onder de Winter worden gebracht op eene sterkte van zeven linesschepen, twee fregatten, drie korvetten en dertig flottieljevaartuigen. Een vierde commandement strekte zich aanvankelijk uit van de Jahde tot de Elbe. Tevens werd den commandanten medegedeeld, dat de Keizer meer personeel ten behoeve zijner vloot verlangde te hebben. Hij zou daartoe volk zenden, hetwelk op de kleine vaartuigen geoefend moest worden. Onderling behoorden zijne officieren te wedijveren, om hierbij de beste resultaten te verkrijgen. Van de koninklijke Vélites en Pupillen, tot welker opheffing besloten was, werden velen voor den zeedienst bestemd.

In plaats van de zes Fransche, moest Ruysch zes Hollandsche vaartuigen, gecommandeerd door den Luitenant Sels naar de Schelde zenden. Zoowel deze verwisseling, als de gemelde komst van Bedell du Tertre en de later gevolgde van Kapitein Etienne, die Hollandsche vaartuigen bij de hunne kregen, had blijkbaar ten oogmerk de equipages aan elkander te gewennen en het nationaliteitsgevoel der Hollanders te verzwakken. De Minister Decrès, die zich van den landaard der in dienst zijnde personen liet onderrichten, was voornemens allen zooveel mogelijk dooreen te gebruiken, doch ging hierbij met overleg te werk.

Bedell du Tertre en Etienne bereikten, wegens allerlei oponthoud, eerst laat den hun aangewezen post. De eerste kwam niet voor den 21sten October te Delfzijl, waar de Winter zich juist bevond, en zou met de hem verstrekte Hollandsche vaartuigen de reis vervolgen. Etienne lag met zijne twaalf kanonneerbrikken in het Zuidooster rak en het Oude Vlie, om evenals

Kolonel van der Straten voor de Zuiderzee en de Friesche zeegaten te zorgen. Hunne voorname taak was „*alle mogelijke surveillance tegen den smokkelhandel*” uit te oefenen. De Winter, die het laatste den 24sten October schreef, was echter beducht, dat de vijand tegen die kleine bodems of de schepen in het Nieuwediep wel een coup de main kon wagen, nu de uitrusting van zijn eskader, wegens de uitputting der magazijnen en de schaarschheid van penningen, zoo tragelijk voortging. Alleen de *Zoutman* was onlangs ter reede van Texel gekomen, bij de *Fenus*, de *Ferreter* en een tiental kleine vaartuigen. De *Braband* en de *Joan de Witt* bevonden zich nog te Medemblik.

Op last van den Keizer, moest de Minister Decrès in October naar Holland gaan om een en ander te onderzoeken en verslag uit te brengen. Hij bezocht te Hellevoet het arsenaal, het dok en andere inrichtingen, hield zich eene wijl aan boord van de *Chattam* op en reisde vervolgens naar Rotterdam. Den 1sten November kwam hij aan den Helder, waar hij de batterijen, de maritieme werken en ter reede van Texel de *Zoutman* inspecteerde. Met de Winter begaf hij zich naar Friesland en Groningen, van waar hij den 6^{den}, over Zwolle en Utrecht, naar Parijs terugkeerde. Daags te voren was overeenkomstig zijn vroegeren last te Texel binnengevallen de keizerlijke brik *Le Génie*, met eene lading pik, teer en scheepsplanken uit Bergen in Noorwegen, die zeer welkom was, nu de handel op het noorden nagenoeg volkomen stilstond. Het gelukte maar bij uitzondering dergelijke benodigdheden rechtstreeks aan te voeren, hetgeen later met groote moeite op andere wijze moest geschieden.

Voor het einde van November, kwam de *Kroonprins* ter reede van Texel en vervolgens in het Nieuwediep. De *Rotterdamsche handel*, insgelijks onderweg, was den 10^{den} door storm op eene droogte geraakt en moest, vijf dagen later weer vlot worden, naar Medemblik om te overwinteren. Hoe sukkelend die verplaatsing van groote schepen door middel van kameelen ook ging, zoo meende toch het Fransche bestuur, dat het zich daarvan met voordeel zou kunnen bedienen om groote schepen van de keizerlijke werf te Venetië naar zee te brengen. Het ontbood derhalve geschikt personeel uit Amsterdam, om de Venetiaansche werklieden behoorlijk op de hoogte te stellen.

De bewegingen der kleine vaartuigen leverden echter niet minder bezwaar op. Bedell du Tertre, eerst den 19^{den} November op de *Jahde* gekomen, moest een paar dagen later voor eene Engelsche macht naar Varel wijken. Terwijl Etienne wegens het jaargetijde te Harlingen was binnengeloopen, naderden andere bezendingen van denzelfden aard. Den 23sten November bereikte Kapitein Le Francq de sluis te Sparendam met 16 vaartuigen, waarmede hij den 6^{den} te Vlissingen was vertrokken. Met zes Hollandsche vaartuigen vereenigd, moest hij het onlangs ingestelde commandement van de Eems gaan bezetten. Hij toefde geruimen tijd te Amsterdam, waar den 4^{den} December een nog sterker eskadertje aanlandde, onder den Luitenant Drinot, hetwelk ten deele voor de *Jahde* bestemd was. Na eenig oponthoud stak Drinot met twaalf booten en zes pénières de Zuiderzee over, in een schrijven van 13 December bitter klagende over den slechten staat zijner bodems en over de loodsen te Harlingen, die weigerden hem zoo laat in het jaar verder te brengen.

Wat moest de Minister van der Heim nu wel zeggen, nadat hij, daags voor de komst van Drinot, over de nagenoeg veertig vroeger gezonden vaartuigen sprekende, zich over de zware kosten uitliet, welke een korter of langer oponthoud van die bodems hier veroorzaakte? Zij waren, zooals hij den 3^{den} December aan den Hertog van Plaisance schreef, van alles ontbloot geweest en slechts door het ledigen der magazijnen te Amsterdam en door verschillende aankopen voor den dienst gereed gemaakt. In een financieel opzicht was de taak van den Minister van der Heim hoogst bezwarend.

Hij moest nog voor anderen in de bres springen, die er onder leden. Naar aanleiding van een request van den Vice-Admiraal Kikkert, die nog meer dan 70.000 gld. te vorderen had en nu met gijzeling werd bedreigd, wees hij den Hertog van Plaisance op de hardheid van zoodanig lot, hetwelk den genoemden officier lang niet alleen trof. Dit was natuurlijk aan den verwarden en verachterden toestand der geldmiddelen te wijten, die sedert lang bestond en thans nog verergerd werd door hetgeen ten behoeve der Fransche schepen moest worden uitgegeven, dewijl in den herfst aan de brik *Le Génie* en de keizerlijke flottielje meer dan 185.000 gld. was besteed. De Minister Decrès, die telkens aanvragen kreeg, vond de Hollandsche administratie na alle reeds aangebrachte vereenvoudiging nog veel te omslachtig en in menig opzicht te kostbaar. Waartoe, vroeg hij in een schrijven van 6 December aan den Minister van der Heim, onderhield men b. v. nog acht keizerlijke jachten, die wel op 140.000 francs per jaar te staan kwamen? Vier daarvan moesten worden afgedankt en het personeel op de schepen geplaatst, of bij wijze van gratificatie tot aan het einde des jaars uitbetaald. Met den 1sten Januari 1811 te beginnen, mochten slechts vier jachten in dienst zijn, waarvan een binnenlandsch met een schipper en twee matrozen, en drie met een schipper en zes matrozen, welke gezamenlijk slechts 1680 francs per maand mochten kosten. Dergelijke bezuinigingen, oogenschijnlijk hard, waren noodig, en het ontbrak niet aan wenken, die van zekere welwillendheid getuigden jegens hen, op wie de maatregel in de eerste plaats drukte. Noch Decrès, wiens brieven altijd in zeer beleefde termen vervat zijn, noch zijn keizerlijke meester verkozen echter in hunne plannen gedwarsboomd te worden, hetgeen sommigen bij de eindregeling van het personeel ondervonden.

Evenals Fransche bevelhebbers naar hier gezonden waren, hadden sommige Hollandsche eene plaatsing in de Fransche havens gekregen, hetgeen den meesten blijkbaar niet aanstond. Zeker was dit het geval met den Vice-Admiraal Bloys van Treslong, die in November als bevelhebber van een eskader te Toulon benoemd, zijn ontslag vroeg en kreeg, te gelijk met den Majoor van Braam, bij keizerlijk decreet van 12 December, waarbij tevens den Brigadier Wolterbeek, den Kolonels de Falck, Carpentier, Costerus, van der Sande, den Majoor Arkenbout e. a. vergund werd hunne retraite te nemen. Bij een decreet van denzelfden dag nam de Keizer de Hollandsche zeeofficieren in de Fransche marine op, hen tusschen de andere rangschikkende, naar den tijd hunner aanstelling in Hollandschen dienst. Als Vice-Admiraals benoemde hij de Winter, Verhuell en Kikkert; als Schout-bij-nachts Lemmers, Verdooren, Buyskes en Ruysch; als Kapiteins der 1e klasse de gewezen Brigadiers Musquetier en Holland; verder elf kapiteins, met bevordering tot dezen rang van den Majoor Polders en den Luitenant-Kolonel de Man. De andere majoors en luitenant-kolonels, te zamen 42 in getal, werden opgenomen als „*capitaine de frégate*,” terwijl bovendien 113 luitenants en eene menigte „*enseignes*” allen met name werden aangeduid. In een hierbij gevoegden brief van den 13^{den} December gaf Decrès kennis, dat Kapitein van der Straten, in plaats van Wolterbeek, de *Koninklijke Hollander* en Kapitein Holland, in plaats van de *Falck*, de *Amsterdamsche handel* zou commandeeren. Terstond na hunne opneming in de keizerlijke marine, werden vele Hollandsche officieren naar de Fransche havens geroepen.

Eerlang volgden andere besluiten om alles tegen het einde van 1810 op geregelden voet te brengen. Den 20sten December bevestigde de Keizer den Schout-bij-nacht Verdooren in het militair commando te Amsterdam, den Vice-Admiraal Kikkert in dat te Rotterdam en den heer Glavimans in het ambt van Constructeur-Generaal. Hij bepaalde voorts het personeel der administratie, met vaststelling der traktementen en benoemde den nog altijd fungerenden Minister van der Heim tot Zeeprefect in het maritieme arrondissement Holland. Voortaan moesten ook de états-major der schepen en de driemaandelijksche staten geheel op de

Fransche manier worden ingericht. Door bijgevoegde modellen of wettelijke voorschriften lichtte de Minister Decrès vele punten nader toe, in zijne brieven aan van der Heim, dien hij, met weglating van het tot dus ver gebezigde Excellentie, eenvoudig „*Monsieur le Préfet*” betitelde. Hij bracht den nieuwen Prefect tevens een en ander nopens de op hem rustende comptabiliteit onder het oog.

Van de actieve zeemacht is weinig te zeggen. Op de *Vriesland*, nog altijd bij het eskader van Missiessy, had in November, tijdens het schoonmaken der kruitkamer, waarin zich gelukkig slechts 800 scherpe patronen bevonden, eene ontploffing plaats gegrepen, die betrekkelijk veel schade had aangericht. Twee matrozen verloren daarbij het leven en van de zes gekwetsten overleed er later nog een. Meldenswaardig is voorts het ongeval, den 23sten December het Engelsche linesschip *Minotaur* (74) voor het zeegat van Texel overkomen. Het strandde des nachts bij stormweder op de Haaks en was bijna volstrekt niet te genaken. Een twintigtal personen dankten hun behoud aan den loods Duinker. Ruim honderd man bereikten den wal met twee barkassen. De overigen vonden hun dood in de golven. De marine, die van de aankomst dier barkassen kennis droeg, werd verder niet in de zaak gemengd; want de schipbreukelingen, naar Amsterdam gezonden, werden door gens d'armes naar Valenciennes geleid.

Zonderling dat eene verbazende hoeveelheid brieven en rapporten, in de laatste maanden van 1810 ter reede van Texel geschreven, met geen enkel woord gewagen van het vertrek eener brik, die thans den oceaan beploegde en ten slotte hare bestemming bereikte, hetgeen sedert jaren niet was gebeurd. Napoleon had namelijk terstond na de inlijving des lands aan Java gedacht, er kleine vaartuigen heengezonden en den wensch geuit, dat ook een Hollandsch schip derwaarts mocht gaan. Dien ten gevolge was de Luitenant G. A. Pool met de *Claudius Civilis* den 18^{den} September van Texel gezeild, waarmede hij den 17^{den} Februari 1811 te Batavia aankwam. Uit de voorhanden stukken blijkt alleen, dat genoemde brik den 31sten Augustus van Amsterdam was vertrokken en den 7^{den} September ter reede van Texel lag. Sedert waren twee koloniale schepen, de korvet *Le Javan* en de brik *Le Royal Hollandais*, te Bordeaux aangekomen met eene niet onbeduidende hoeveelheid koffij en andere producten. De Luitenant Bagelaar, die zich in Oost-Indië reeds had onderscheiden, den 4^{den} Juni 1810 met *Le Javan* gezeild, was in de golf van Biscaye, dus kort voor het bereiken der haven, te midden van een Engelsch eskader geraakt, dat hij op het dwaalspoor wist te brengen, door 's nachts eene koelbalie met lantaren te laten drijven, alle lichten aan boord te dooven en terstond van koers te veranderen. Zodoende behield hij de kostbare lading, waarvan de verkoop tegen den 4^{den} Februari werd aangekondigd. Niet minder verblijdend klonk een keizerlijk decreet, inhoudende dat voortaan, met half Januari 1811 te beginnen, elke maand twee schepen naar Java zouden vertrekken, waarmede alle belanghebbenden brieven konden verzenden, die hiertoe op een bepaalden tijd te Parijs moesten zijn. Het was echter de vraag of de Engelschen, die zoo lang alle rechtstreeksch verkeer gestremd hadden, deze schoone plannen niet zouden vrijdelen. Aanvankelijk gelukte het er eenige bodems heen te zenden, die ter bestemder plaatse aanlandden, namelijk het fregat *La Nymphe*, waarop zich de Generaal Jumel bevond, en het fregat *La Méduse* met den Generaal Janssen, die het opperbestuur der kolonie van Daendels zou overnemen. Ook de korvet *Sapho* bereikte Soerabaya. Ten behoeve van deze en andere bodems, die moesten volgen, ontbood het Fransche bestuur een aantal Hollandsche luitenants, die in de Indische wateren bekend waren. De Keizer had in November zelfs op spoed aangedrongen, omdat hij door het zenden dier schepen Isle-de-France hoopte te redden en het bezit van Java stellig meende te verzekeren. Doch zijne berekeningen faalden; want in Februari 1811 ontvingen de Engelschen het bericht, dat Isle-de-France zich had overgegeven, en wat

Java betref, in plaats van de beloofde gemeenschap voor anderen open te stellen, bleef de regering zelve maanden lang van berichten verstoken en in de pijnlijkste onzekerheid aangaande het lot der kolonie.

Met den 1sten Januari 1811 werd het bestuur hier te lande, overeenkomstig de keizerlijke decreten, meer op Fransche leest geschoeid. De Hertog van Plaisance, tot dusverre slechts Luitenant-Generaal, kreeg den titel en het ambt van Gouverneur-Generaal, op denzelfden voet als bij decreet van 24 Februari 1808 voor de departementen aan gene zijde der Alpen was bepaald. Onder hem stonden prefecten en andere ambtenaren, van welke sommige met de grootste willekeur te werk gingen. Hoe weinig omslag het gouvernement zelf maakte, blijkt uit het voorgevallene met de Kweekschool te Amsterdam, welker bestuurders verzocht hadden van de tierceering verschoond te blijven. Hun verzoeg, volgens het oordeel van Decrès rijkelijk lang, was overhandigd aan den Keizer, die er eenige dagen later op antwoordde met een besluit tot opheffing, zoowel van de Kweekschool te Amsterdam, als van het Instituut voor de Marine, hetwelk Koning Lodewijk den 1sten November 1809 had overgeplaatst van Fijenoord naar Enkhuizen. De uitvoering geschiedde evenwel niet met denzelfden spoed en de belangen van het aanwezige personeel werden behartigd, gelijk nader zal blijken.

Voorloopig bleef de heer van der Heim werkzaam als Zeeprefect in het maritieme arrondissement Holland, dat twee onderdeelen bevatte, namelijk Amsterdam en Rotterdam. Het viel hem echter alles behalve gemakkelijk aan de hooge eischen van den Keizer en diens Minister te voldoen. Half Januari lagen in het Nieuwediep de *Kroonprins* (80), de *Zoutman* (80), de *Ferreter* (16) en de *Génie* (13) met negen kanonneergaljooten. De *Rotterdamsche handel* (68), de *Venus* (20) en drie kanonneerbooten, insgelijks voor het eskader van de Winter bestemd, waren nog te Medemblik. Te Harlingen en op de Wadden tot de Eems bevonden zich vijftien Hollandsche vaartuigen onder Cantzlaar en twaalf Fransche onder Etienne. Twaalf Hollandsche, onder van der Nypoort, waren nog te Varelzyl bij de Fransche. De Schout-bij-nacht Ruysch had te Hellevoet de *Chattam* (90), de *Koninklijke Hollander* (90), de *Minerva* (26) en de *Lynx* (20) met twee Hollandsche flottieljevaartuigen en de zes Fransche onder Du Petit-Thouars. Zes andere lagen voor Brouwershaven en verscheidene Hollandsche waren gedetacheerd, zooals drie bij Den Briel, drie bij Maassluis, een te Geertruidenberg, een te Dordrecht en een te Arnhem. Missiessy had nog steeds onder zich de *Vriesland* (32), de *Ajax* (18), de *Iris* (22) en de zes Hollandsche kanonneerbooten, onder den Luitenant Sels bij Veere gestationneerd. Andere groote schepen, in het verslag door den Zeeprefect aan den Hertog van Plaisance uitgebracht niet vermeld, moesten ten spoedigste gerepareerd en uitgerust, de in aanbouw zijnde voltooid en weer nieuwe op stapel gezet worden. De *Piet Heyn* (80), voor slechts $\frac{6}{24}$ gereed, wenschte de Minister Decrès den 14^{den} Februari weer uiteengenomen en dan volgens Fransch model gebouwd te hebben. Hij ontdekte bovendien telkens werkelijk bestaande gebreken en wees nu op de verwarde bewapening, zoodat hij deze volstrekt niet uit den rang van het schip kon opmaken. De grootere moesten gebracht worden tot drie rangen, namelijk schepen van 80, van 74 en van 64 stukken, welker bewapening hij nauwkeurig vaststelde. Ter vereenvoudiging moesten de *Amsterdamsche* en de *Rotterdamsche handel* voortaan de *Amsterdam* en de *Rotterdam*, de *Koninklijke Hollander* en de *Kroonprins* alleen de *Hollander* en de *Prins* genoemd worden. De Keizer, die vermoedelijk de laatste veranderingen niet zonder oogmerk had gelast, verklaarde echter geen bezwaar te hebben tegen Hollandsche namen, indien zij slechts niet zoo barbaarsch klonken, dat een Franschman die niet kon uitspreken.

Van vijf genoemde linieschepen was de equipage als niet voltallig opgegeven; doch het was den Minister, zooals hij den 8sten Februari aan van der Heim schreef, niet recht duidelijk,

waarom over die van de *Braband*, de *Joan de Witt*, de *Amsterdam* en de *Doggersbank*, die insgelijks klaar gemaakt moesten worden, het stilzwijgen werd bewaard. De Zeeprefect, die reeds gewezen had op het staken der werving, nu geene premiën meer uitbetaald konden worden, vernam dat het keizerlijk bestuur gereed was daarin op andere wijze te voorzien. Door middel van de Conscriptie en de niet minder gehate Inscriptie voor den zeedienst, zou men eerlang het benoodigde personeel bekomen. Een keizerlijk decreet van 3 Februari 1811 stelde 1000 conscrits van de lichte van 1808 voor de zeemacht beschikbaar en een decreet van 10 Februari verklaarde de Inscriptie op de zeven Hollandsche departementen toepasselijk. Op grond hiervan moesten alle visschers en zeelieden van beroep tusschen den ouderdom van 24 tot 49 jaren, dus boven den leeftijd der Conscriptie en met slechts enkele uitzonderingen, worden ingeschreven, uit welk getal 3000 bij loting zouden worden aangewezen, waarvan de helft den 25sten April in dienst moest treden. Poyet, een Franschman, met de regeling der zaak belast, aanvaardde zijne taak onmiddellijk en leverde het volk op den bepaalden tijd, waartoe de Prefect de Celles te Amsterdam den 24sten Maart allen, die tusschen den 11 den Februari 1762 en den 10^{den} Februari 1787 geboren waren en binnen zijn departement woonden, had opgeroepen. Behalve de zeelieden van de Inscriptie, kregen de schepen gewone soldaten aan boord, bestempeld met den naam van garnizoenen, als ware er sprake van eene sterkte. Natuurlijk hadden al de genomen maatregelen in de eerste plaats de beveiliging van de noordelijke kusten en zeegaten des rijks ten oogmerk. Deze strekten zich nu al uit tot aan gene zijde van Hamburg, waar de Keizer het bevel over zijne marine tegen den 1sten April aan Verhuell opdroeg. In de tweede plaats moest zich op de Schelde eene ontzagwekkende macht verzamelen, waarom Napoleon den Schout-bij-nacht Ruysch gelastte zoo mogelijk de *Chattam* en de *Hollander* buitenom derwaarts te brengen. Hij verlangde van deze en andere toebereidselen volstrekt geen geheim te maken en sprak veeleer den wensch uit daaraan zekere ruchtbaarheid te geven. Om zelfs het personeel in den waan te brengen, dat eenige expeditie ophanden was, liet hij de schepen van het noodige en de commandanten van orders voorzien; doch zijn plan was hen dit jaar nog binnen te houden en te versterken, om dan later tegen Engeland des te krachtiger te kunnen optreden. Hij scheen bij het ontwerpen zijner plannen de kwade kansen hoe langer hoe minder in rekening te brengen.

Onderwijl zette van der Heim de uitrusting voort, thans op zijne beurt klagende over het omslachtige der ingevoerde administratie, waarnaar hij zich niet best kon voegen. „*Wij hebben, God dank,*” zoo luidde het in zijn schrijven van den 22sten Februari aan den Minister Decrès te Parijs, „*hier te lande zooveel kunnen doen, als in eenig land ter wereld, doch men was toen niet gebonden, men werkte en schreef weinig.*” Deze en dergelijke opmerkingen berokkenden hem wel eens kleine onaangenaamheden, waaraan de Keizer een einde maakte door hem den 24sten Maart tot lid van den Staatsraad te benoemen, schoon hij de functie van Zeeprefect nog eenige weken moest blijven waarnemen; want hij gaf zijne taak eerst den 22sten Mei over aan zijn opvolger, den Vice-Admiraal Truguet, wien de Minister Decrès uitdrukkelijk herinnerde, dat de Keizer op eene goede behandeling zijner nieuwe onderdanen gesteld was. Maar dit behoefde nauwelijks, omdat Truguet bleek een inderdaad zeer welwillend man te zijn, die gaarne hielp, waar zijn plicht dit gedoogde.

Vóór het optreden van Truguet was een aanvang gemaakt met de pogingen om de schepen van de Maas, die niet buitenom konden, binnendoor naar de Schelde te brengen. Het begin was echter zeer ongelukkig. De *Koningin* (44), een nieuw fregat, sloeg bij de Willemstad om, en hoewel men zich een tijd lang vleide met de hoop het nog te redden, zoo werd het toch in het laatst van Mei als verloren beschouwd. De fregatten *Kenau Hasselaer* en *Euridice* daarentegen slaagden naar wensch; zelfs de *Hollander* en de *Chattam* bereikten, na eenige voorzorgen, in

Juli de Schelde, waarover het gouvernement zoo tevreden was, dat het op voorstel van Truguet aan elk der vier loodsen boven hun salaris van 200 gld. nog 50 gld. schonk. Het was eene belangrijke schrede voorwaarts op den afgebakenden weg. Napoleon wilde te Texel minstens zeven, te Vlissingen een en twintig schepen bijeen hebben, die in verband met de uitrustingen te Boulogne en te Cherbourg, half September voor den vijand onrustbarend, over een jaar in nog verdubbelde mate onrustbarend en dan half September 1813 in gereedheid moesten zijn. Opmerkelijk, hoe weinig hij dacht aan de wisseling der fortuin.

Truguet moest terstond zijne zorg wijden aan het bewaken der kust, niet alleen tot afwering van vijandelijke aanslagen, maar ook vooral tot gestrenge handhaving van het Continentale stelsel. De Keizer verlangde een beter toezicht op den verboden handel en gelastte, dat alle eilanden tusschen Texel en de Wezer twee of drie maal per week bezocht moesten worden.

Nauwelijks was bij Decrès het vermoeden gerezen, dat visschers zich tot het overbrengen van personen en goederen leenden, of hij beval nadere beperkingen. Truguet, die het onderwerp met anderen besproken had, gaf den 2^{den} Juni in overweging om de groote visscherij, zoo belangrijk voor het land en toch een zoo verleidelijk middel tot gemeenschap met den vijand, onder zekere voorwaarden te vergunnen. Drie dagen later onderwierp hij aan het oordeel van den Minister een reglement voor hen, die met schuiten op versche visch uitgingen. Den 24sten Juni beval Decrès, op last van den Keizer, dat men te Texel en te Hellevoet onder geenerlei voorwendsel meer parlementairen moest ontvangen. Het gouvernement vreesde blijkbaar eenigen aanslag der Engelschen, die soms met geringe macht onze kusten blokkeerden. Zij vergenoegden zich echter voorloopig met alles te bescieden en de kleine vaartuigen in de noordelijke zeegaten te verontrusten. Zoo veroverden zij den 3^{den} Augustus vier Hollandsche kanonneerbooten, waarmede Kapitein Wouters van de Eems naar de Jahde stevende. Op de hoogte van Norderney door een tiental Britsche sloepen aangetast, moest hij na een kloeken weerstand, waarbij 24 der zijnen sneuvelden en ruim 50 gekwetst werden, den strijd opgeven. Inmiddels was het reglement op de visscherij met kleine wijzigingen goedgekeurd en gedrukt, zoodat de Zeeprefect, op den 3^{den} Augustus den Hertog van Plaisance eenige exemplaren kon aanbieden, dus op denzelfden dag, waarop deze bericht kreeg van de volledige organisatie der Inscriptie voor den zeedienst, die wat verzwaaard was door het beperken der uitzonderingen. Men had namelijk bevonden, dat er van de aanvankelijk vrijgestelde schippers, die vaartuigen van minstens vijftien ton bezaten, een zoo aanzienlijk getal in Holland was, dat het raadzaam geoordeeld werd de uitzonderingen niet verder uit te strekken, dan tot hen, die vaartuigen van minstens dertig ton in eigendom hadden.

Behalve de reeds aanwezige zeelieden, waren in het voorjaar van 1811 de beloofde conscrits en de 1500 man der eerste lichting van de Inscriptie beschikbaar gesteld. Zij moesten gezamenlijk gevormd worden tot zoogenaamde „*équipages de haut bord*,” elk bestaande uit nagenoeg 500 man, verdeeld in vier compagniën, benevens een état-major. Poyet had onverpoosd aan de regeling der Inscriptie gearbeid en gaf den Hertog van Plaisance kennis van den uitslag, met zinspeling op de vaderlijke bedoelingen van het gouvernement. Hij had de zeven departementen van Holland en dat van de Lippe, hetwelk volgens decreet van 11 Juli zijn contingent moest leveren, verdeeld in 28 arrondissementen, 201 cantons en alles verder zoo ingericht, dat het nu, zooals hij den 3^{den} Augustus aan den Hertog van Plaisance schreef, vermoedelijk wel geregeld zou werken. Tegen het einde des jaars werd de reserve opgeroepen, die met de Hollandsche en Fransche conscrits versterkt, weder het benoodigde personeel voor de nieuwe schepen opleverde.

Deze gedwongen lichtingen van zee- en krijgsvolk baarden zekeren wrevel, waarvan het bestuur elke uiting zorgvuldig onderdrukte. Noode torschte de menigte, die bij hare tallooze

grieven nog zoo velen uit haar midden zag wegvoeren, het opgelegde juk, dat zelfs op schijnbaar bevoorrechten, in een financieel opzicht, zwaar drukte. Van de pensioenen aan officiers-weduwen toegekend, moest Truguet in een schrijven van 28 Augustus aan den Minister erkennen, dat sedert 1 Juli 1809 niets was uitbetaald. Hij wilde thans daarvan ten minste een kwartaal voldoen. Over de geldverlegenheid, waarin de Vice-Admiraal Kikkert, de commandant der zeemacht te Rotterdam, zich bevond, is hierboven gesproken. De Schout-bij-nacht Verdooren, te Amsterdam met dezelfde waardigheid bekleed, leverde eene nadere bijdrage met betrekking tot het rampzalig lot der zeeofficieren in het algemeen. Hij wees er in een uitvoerig schrijven van 2 Augustus aan den Hertog van Plaisance op, hoe velen, geen traktement ontvangende, met hunne gezinnen tot de grootste ellende gebracht waren en vaak hunne distinctieven moesten verkoopen om op eene revue te kunnen verschijnen. Enkele waren slechts ten deele betaald, en de Schout-bij-nacht wenschte, gelijk hij met zinspeling op een vroeger schrijven van de Winter tamelijk scherp er bijvoegde, niet alleen voor zich zelve te zorgen, ofschoon zijn eigen toestand wegens het verlies zijner vrouw, de tierceering der effecten, de vermindering zijner inkomsten na 's Konings vertrek, even zeer voorziening eischte, als die van anderen, wien het verschuldigde op last van den Gouverneur-Generaal was uitbetaald.

Te midden der sombere stemming, die in de Hollandsche departementen veld won, naarmate de gevolgen der inlijving zich meer lieten gevoelen, ontbrak het niet aan vreugdeblijken, wanneer den Keizer eenig geluk ten deel viel. De geboorte van den Koning van Rome en zijn doop waren met saluutschoten, illuminatiën en andere uiterlijke teekenen begroet. Waar dit niet van harte ging, zorgden de Fransche autoriteiten voor den schijn, zoodat onze destijds onbeduidende nieuwspapieren van allerlei openbare feestelijkheden konden gewagen. De Keizer, die vroeger den Hertog van Plaisance had geschreven, dat men de Hollanders vooral niet op noodelooze kosten moest jagen en dat men volstrekt niets moest eischen, dan hetgeen vrijwillig werd gedaan, liet zich echter niet verblinden en gelastte zijn Minister van Marine wat meer Franschen naar Delfzijl te zenden en voorzichtigheidshalve de Hollanders uit de voornaamste havens van Frankrijk en Italië te verwijderen.

Daags na dit schrijven, vierde men in Holland den Napoleonsdag. Onmiddellijk daarop verspreidde zich het gerucht van 's Keizers aanstaande komst in deze streken en begon men allerwege voorbereidselen te maken tot eene luisterrijke ontvangst. Hierbij kwam de „*garde-d'honneur*” weder ter sprake, indertijd georganiseerd door de Winter, waarover nu een ander het bevel moest voeren, omdat de genoemde admiraal zich op zijn eskader bevond. Truguet, die er het rechte niet van begreep, wendde zich den 1sten September tot den Hertog van Plaisance, later als zijne meening opgevend, dat hij den Oud-Kapitein Gobius, thans belast met de Kweekschool, in elk geval een beter chef achtte, dan den heer Roepel, dien men als zoodanig verlangde. De Hertog schreef tot opheldering, dat het Departement van Marine niets te maken had met die „*garde-d'honneur*,” welke slechts tot een „*simulacre*” moest strekken bij 's Keizers bezoek; doch hij keurde de benoeming van Gobius goed, die eerlang volgde. Den 24sten September 1811 verscheen de Keizer te Breskens, waar hij zich naar de *Charlemagne*, het vlaggeschip van den Vice-Admiraal Missiessy, liet brengen, op welken bodem hij drie dagen lang onder stormweder vertoefde, eene wijle zelfs verstoken van alle gemeenschap met den wal. Zeer tevreden over den toestand van het eskader, begaf hij zich vervolgens naar Antwerpen om er de werf te bezichtigen, waar nog dertien schepen in aanbouw waren. Na onderscheiden andere plaatsen bezocht te hebben, kwam hij den 9^{den} October te Amsterdam, waar hij zich met vele maritieme aangelegenheden bezighield. Zes weken te voren had hij den Schout-bij-nacht Willaumez herwaarts gezonden, die onder de orders van de Winter

personeel moest oefenen op een aanzienlijk getal kanonneerbooten, hetwelk zich op de Zuiderzee moest verzamelen. Tijdens zijn verblijf te Amsterdam, maakte de Keizer een uitstapje naar het Nieuwediep, waar het gezicht der reede van Texel hem blijkbaar trof. De versterking van Den Helder was reeds vroeger gelast en de bevolen opneming der kust van Ostende tot Delfzijl had tot bevredigende uitkomsten geleid. Maar dit bezoek aan Den Helder, vooral het gezicht der reede, werkte dermate op Napoleon, die altijd met de Schelde als verzamelplaats zijner schepen had gedweept, dat hij nu, tegen 1814, op deze reede veel schepen wenschte bijeen te krijgen. Zelden verklaarde hij een punt gezien te hebben, waar eene kleine macht en de reede, en de magazijnen, en de haven, van de landzijde zoo goed tegen een gansch leger zou kunnen verdedigen. In December moest het eskader en tegen het voorjaar de haven met de aangrenzende werken veilig zijn. Onder de forten, welker aanleg hij daartoe beval, was er een aan den ingang der haven. De geheele inrichting, die hij aan het Nieuwediep wilde tot stand brengen en waartoe hij terstond de noodige opnemingen liet doen, zou millioenen kosten, evenwel zonder bezwaar van het budget der marine, aangezien een decreet van 22 October de goederen van de Duitsche orde hiertoe bestemde. 's Anderen daags vertrok de Keizer uit Amsterdam, zeer voldaan over hetgeen hij in Holland en bepaald verrukt over hetgeen hij aan Den Helder gezien had. Volgens zijn decreet van 31 October, zouden het Nieuwediep, Medemblik en Hellevoetsluis voortaan uitsluitend oorlogshavens zijn.

Nieuwe lichten van zeevolk en eenige duizenden Fransche conscrits zouden eerlang personeel genoeg verschaffen voor het oefeningseskader op de Zuiderzee. Met wijziging van een vroeger besluit, verlangde Napoleon thans twaalf „*equipages de haut bord*,” elk van duizend man en verdeeld in acht compagniën, onder de Winter bijeen te brengen. Om al dat volk spoedig voor den dienst te bekwamen, moest Willaumez met het eskader, dat zich op de Zuiderzee verzamelde, gedurende acht maanden van het volgende jaar onverpoosd dag en nacht onder zeil wezen, tenzij volstrekke noodzakelijkheid dit verbood. De aanwezige vaartuigen werden van garnizoenen ontbloot, om ruimte te krijgen voor zeelieden. Van elders, ook van de Schelde, kwamen nog voor den winter vele flottieljevaartuigen te Amsterdam, tot versterking van dat eskader onder Willaumez. Daarbij werd, gelijk terloops is gezegd, de reserve van 1500 man zeelieden opgeroepen, om met een gelijk aantal conscrits te worden ingedeeld, terwijl later de beloofde Franschen zouden komen. Hoe velen, die nog zoo laat in het jaar opgeroepen werden, hierbij te moede waren, laat zich begrijpen; te meer daar sommigen werkelijk niet in de termen van 's Keizers besluit vielen. De hooge autoriteiten gaven aan de hierover geuite klachten gehoor en leverden zodoende tevens een onwraakbaar staaltje van de wijze, waarop ondergeschikte ambtenaren zich kweten. De Minister Decrès gelastte toch den 31sten December 1811, dat men terstond, met schadeloosstelling van reis- en verblijfkosten, van het eskader te Texel naar hunne haardsteden moest terugzenden, niet alleen twaalf kapiteins van de groote vaart en zeventien schippers, voor zoo ver deze werkelijk bleken vaartuigen van minstens dertig ton te bezitten, maar ook zestien personen, die volstrekt geen zeelieden waren. Dergelijke vergissingen, ten opzichte van mannen tusschen 24 en 49 jaren, waren zeker nog al grof. Betoonden zich de hoogere autoriteiten welgezind jegens de verongelijken, zij gaven omstreeks denzelfden tijd blijken van belangstelling in het lot der jongelieden, die hunne eerste opleiding aan de Kweekschool te Amsterdam en het Instituut te Enkhuizen hadden genoten. Na de opheffing dier inrichtingen, was den Zeeprefect reeds toegestaan alle kweekelingen hunne studiën, gedurende het gunstige jaargetijde, aan boord van de *Irene* te doen voortzetten. Nu dit voorbij was, verklaarde hij, dat achttien jongelingen van het Instituut te Enkhuizen een voldoende examen hadden afgelegd, waartoe zes andere te jong of te weinig gevorderd waren. Van de 58 kweekelingen van Amsterdam, achtte hij één geschikt voor enseigne, negen voor adspirant der

tweede klasse, 46 voor stuurmansleerling, terwijl de twee overige liefst als zeilmakers wenschten geplaatst te worden. Hij gaf voorts den Minister in overweging om allen liever nog tot den 1sten April 1812 in het gebouw der Kweekschool te laten; dan behoefde hij de jongelieden niet tegen den winter naar boord te zenden. De Minister Decrès hechtte zijne goedkeuring aan al de gedane voorstellen. Hij gelastte, dat de zes jongelingen van het Instituut, die nog te weinig gevorderd waren, zich tegen den 1sten Maart 1812 tot voltooiing hunner studiën naar Brest moesten begeven. Hij vergunde verder niet alleen het verblijf in het gebouw der Kweekschool tot den 1sten April, maar voegde er bij, dat de 48 bedoelde kweekelingen vervolgens nog wel tot den 1sten November 1812 op de *Irene* mochten vertoeven. Voorzeker wel een bewijs, dat niet alle Fransche beambten even hardvochtig waren.

Zij verloren intusschen de hun voorgeschreven taak, versterking der zeemacht en voorzichtige, doch stelselmatige uitdooving der nationaliteit, geenszins uit het oog. In den zomer van 1811 waren de Kapiteins Holland en Twent, met een gedeelte van hun état-major en hunne gansche Hollandsche equipage naar de Schelde gezonden, waar ook de Schout-bij-nacht Ruysch op de *Pacificateur*, een Fransch schip met gemengde equipage, was overgeplaatst. Verhuell commandeerde te Hamburg, L'Hermite te Delfzijl, Willaumez op de Zuiderzee. De laatste stond onder de Winter, die eerlang ook Fransche kapiteins en Fransche equipages op zijn eskader kreeg. De Schout-bij-nacht Lemmers, bestemd voor Toulon, scheen zijn vaderland liever niet te verlaten en vroeg daarom zijn ontslag. Deze gehechtheid van sommigen aan den grond hunner geboorte verwekte niet dezelfde stoornis in het plan van den Keizer, als de ziekten, die zich vooral te Texel onder de Fransche conscrits openbaarden. Deze schenen minder sterk van gestel, dan de Hollanders, en konden zoo slecht in deze streken aarden, dat Truguet den 8sten Juli 1812 in overweging gaf, of het niet beter ware hen maar weder binnen de grenzen van het oude Frankrijk te zenden.

Hoogst onbeduidend waren de verrichtingen der vloot in het afgelopen jaar geweest. De Engelschen, die in het begin van Augustus de kanonneerbooten van Kapitein Wouters veroverd hadden, bleven alles nauwkeurig gadeslaan. Zoo hadden zij in September het Westgat van Texel eens bezet, omdat zij uit de manoeuvres, welke de Winter met oostenwind op de reede liet volbrengen, opmaakten, dat hij voornemens was uit te loopen. In den nacht van den 23sten December geraakten de *Hero* (74), de *Grashopper* (18), het transportschip *Archimedes* en mogelijk nog andere bodems, behoorende tot een Engelsch konvooi, dat uit de Oostzee kwam, op de Haaks. Met uitzondering van omstreeks 140 man, die gered werden, verloren alle opvarenden het leven. Van de schepen bleef alleen de *Grashopper* behouden, die later onder den naam van *Irene* werd in dienst gesteld, terwijl het schip van dezen naam onder dien van *Grashopper* werd verkocht. Ruim eene maand na de gemelde zeeramp, strandde terzelfder plaatse het Engelsche fregat *Manilla* (42), waarvan over de 200 man werden gered.

Voor Java, over welks toestand de Keizer bij het aanvaarden zijner reis naar Holland in volslagen onzekerheid verkeerde, hoopte het gouvernement nog iets te kunnen doen. Van de *Claudius Civilis*, die er gekomen was, wist het echter niet meer, dan dat genoemde brik Isle-de-France had aangedaan en vier dagen voor de overgave van dit eiland de reis had voortgezet. In December bestond het plan nog Hollandsche bodems naar Java te zenden, en wel de *Maria Reygersbergen*, de *Aurora*, de *Venus* en de *Lynx*, dat evenwel geen voortgang had, omdat zich in dezelfde maand, eerst in Engeland en vervolgens ook hier de tijding verbreidde, dat Java door de Britten was veroverd. Deze hadden zich in de kolonie vertoond, te midden der voorbereidselen voor de viering van den Napoleonsdag, en den 8sten Augustus 1811, na eene gelukkig volbrachte landing, Batavia bezet. De verdedigingsmiddelen bevonden zich niet in voldoende staat, en de Generaal Jumel, commandant der troepen, scheen voor de hem

opgelegde taak niet berekend. Onder deze omstandigheden moest de Gouverneur-Generaal Janssen, die bij herhaling weigerde te capituleeren, ten slotte voor de noodzakelijkheid bukken en tot de overgaaf besluiten. De schepen, onlangs te Soerabaya gekomen, waren den 8sten September uitgezeild, eer deze stad den 22sten dier maand ten gevolge der gesloten overeenkomst zonder slag of stoot werd bezet. Van de brik *Claudius Civilis*, die nog te Batavia lag, wordt in de Engelsche berichten niet gerept en is in het generaal register van den heer W. M. Obreen slechts aangeteekend, dat zij in 1812 in Oost-Indië werd gesloopt.

Zoo was, kort na het verlies onzer nationale onafhankelijkheid, ook het overschot der overzeesche bezittingen verloren gegaan. Beroofd van zijn naam en van de kostbare vruchten zijner vroegere werkzaamheid, dreigde Nederland spoorloos opgelost te worden in het rijk van den nieuwen Cesar. De oude driekleur, die zich in alle oorden der wereld had ontplooid, woei nog slechts, als een overblijfsel van een roemrijk verleden, op de factory te Decima, op een der forten aan de kust van Guinea en van het consulaat te Tunis. Wat Nederland zelf nog bezat moest het dienstbaar maken aan de ontwerpen zijns verdrukkers en dus aan het verzwaren zijner eigen ketens.

Overeenkomstig het verlangen des Keizers, waren in den loop van 1811 te Amsterdam de *de Ruyter* (74), de *Evertsen* (74), de *Meuse* (44) en de *IJssel* (44), te Rotterdam de *Tromp* (68) te water gelaten en verder afgewerkt. Tijdens zijn verblijf te Amsterdam had Napoleon, wien alles veel te langzaam ging, den bouw van nog drie linesschepen en eene korvet bevolen. Ter gelegenheid van het feest der kroning, in het begin van December, legde Truguet de kiel van een der linesschepen en van de korvet, overtuigd, dat het der marine aangenaam zou wezen, zodoende hare liefste herinneringen met hare vleidendste hoop voor de toekomst te verbinden. Als een weerklank hierop schreef de Hertog van Plaisance: „C'est joindre l'espoir de l'avenir au souvenir heureux du passé.” En de Minister Decrès, die meermalen het voeren van doorluchte namen door particuliere schepen had verboden, gelastte onmiddellijk, dat het nieuwe landsschip, tot eene herinnering aan de plechtigheid, *La Couronne* zou heeten.

Met den aanvang van 1812 werden de plannen tot verderen aanbouw eenigszins gewijzigd of liever verschoven, wegens het inmiddels genomen besluit tot den tocht naar Rusland. Oostenrijk en Pruisen verbonden zich uit staatkunde met Frankrijk, doch Engeland sloeg om dezelfde reden alle thans gedane voorstellen van de hand. Napoleon dachtte uit dien hoofde, dat het hem bij zijne toebereidselen zou bemoeielijken, of wel later van zijne afwezigheid partij trekken. Een uitvloeisel hiervan waren het decreet van 15 Maart tot het krachtadig voortzetten der werken aan het Nieuwediep en de buitengewone maatregelen vervolgens tot beveiliging van Amsterdam genomen. Te gelijker tijd moest er verandering komen in het bevel over het eskader te Texel, aangezien de Winter om redenen van gezondheid hiervan wenschte ontslagen te worden. Hij werd in April door Verhuell, en deze op zijne beurt te Hamburg door L'Hermite vervangen. De ongesteldheid van de Winter was thans geen voorwendsel, daar hij den 2^{den} Juni te Parijs overleed.

Verhuell kreeg ter reede van Texel weder enkele Fransche bevelhebbers onder zich en vernam, dat ook 28 adelborsten uit Boulogne, Havre, Cherbourg en Brest zouden komen om op zijn eskader te dienen. De Schout-bij-nacht Willaumez was niet tevreden met deze verwisseling van commandant, schoon uit de voorhanden stukken niet blijkt, dat hij maar één dag onder Verhuell diende, zoo als in het gedrukte levensbericht te lezen staat. Eerst den 9^{den} Juli 1812 schonk de Minister Decrès, en wel op grond van hetgeen Verhuell zelf met betrekking tot eene ongesteldheid van Willaumez had gemeld, den laatsten verlof om te gaan waar hij wilde. Intusschen had Verhuell zijn eskader in orde gebracht, zoodat hij tegen het einde van Mei zeven linesschepen, twee fregatten en drie korvetten tot verdediging der reede bezat, terwijl met

ijver aan de versterking van den Helder werd gearbeid, welk punt, zoo als hij den 28sten Mei aan den Hertog van Plaisance schreef, nu weldra in staat van defensie zou wezen. Het gemelde decreet van 15 Maart gelastte ook den bouw van vier magazijnen, elk 300 voet lang en 36 voet breed, en het graven van een afsluitingskanaal, waaraan den 24sten Mei, volgens een bericht van Truguet aan den Minister Decrès, 1300 boeren, timmerlieden enz. werkten met 2700 Spaansche gevangenen, wier aanwezigheid Verhuell echter zeer bedenkelijk achtte, zoo de vijand iets tegen Den Helder mocht ondernemen.

Den 9^{den} Mei was de Keizer van St. Cloud vertrokken en den 16^{den} bevond hij zich te Dresden, gereed om den beraamden tocht aan te vangen. Hij verloor onderwijl zijne marine, die hem bij latere ondernemingen te stade moest komen, niet geheel uit het oog; want in het hart van Rusland verheugde hij zich over het tijdelijk bezetten van streken, die eene verbazende hoeveelheid masten opleverden, waarvan hij er zou laten vellen, met het voornemen deze vervolgens bij den vrede voor zich te bedingen. Zonder meer van den opmarsch en het wedervaren van de groote armee te gewagen, dan in rechtstreeksch verband met het onderwerp noodig is, zullen wij thans in bijzonderheden nagaan, wat ten gevolge der gemaakte beschikkingen in de Hollandsche departementen, en wel bepaald met betrekking tot de zeemacht voorviel.

„*Equipages de haut bord*” werden gevormd, evenwel niet met denzelfden spoed, als vroeger was bevolen. Oogenblikkelijk liet de behoefte daaraan zich ook minder gevoelen, dewijl er tijdelijk weinig gedaan werd tot versterking van het materiëel. Uit dien hoofde gelastte de Minister Decrès den 23sten Maart, terwijl Truguet met verlof was, en diens functiën door den Schout-bij-nacht Verdooren werden waargenomen, zelfs het afdanken van werkvolk. Hij voegde er eigenhandig bij, dat het trapsgewijze moest geschieden, zonder veel opzien te baren en stoornis te verwekken. Dit was noodig, omdat de politie zich met reden bezorgd maakte over de heerschende stemming, toen het bij de loting voor de Inscriptie te 's Gravenhage tot eene bedenkelijke uitbarsting kwam, waaromtrent de berichten van den heer W. M. Obreen, die er bij tegenwoordig was, veel opheldering geven.

De lichter in de Monden van de Maas, vroeger op 350 man gesteld, moest, volgens een nader besluit van 8 Februari 1812, 678 man meer bedragen, omdat het getal personen, die in de termen vielen, zooveel grooter bleek te zijn, dan aanvankelijk berekend was. Zij zouden voor de helft terstond, voor de andere helft als reserve over de schepen te Texel verdeeld worden. Op den 27sten Maart, den dag voor de loting bestemd, liepen zij, die er deel aan moesten nemen, tierende en schreeuwende voorbij het hotel van den Prefect de Stassart, waar de Raad vergaderd zat. De visschers ontwapenden de schildwachten en wierpen eene hagelbui van steenen naar het hotel, welks deur in de eerste ontsteltenis goed gegrendeld werd, terwijl velen, die er in waren, door den tuin poogden te ontvluchten. De Prefect liet echter de deur openen, trad naar buiten, vergezeld door den heer Obreen, en verzocht dezen te vertolken wat hij in het Fransch zeide. Nagenoeg een uur bevonden zij zich, met den heer Ampt, onder de menigte in het Lange Voorhout, eer de gewapende macht oprukte. Het strekt de Stassart tot eer, dat hij den weerspannigen vergunde 's avonds te komen loten, alsof er niets gebeurd was, en dat hij, weer in den Raad gezeten, de leden vermaande het voorgevallene wat zacht aan het gouvernement te Parijs mede te deelen, onder bijvoeging dat allen weldra tot de orde waren teruggekeerd. Er werd niemand gestraft, hetgeen twee Franschen, die toevallig deze vergadering niet hadden bijgewoond, ten zeerste afkeurden.

Overeenkomstig de bedoeling van de Stassart, scheen men te Parijs het rechte niet gehoord te hebben en bleek alleen de Minister Decrès van ter zijde gewaarschuwd, dat het tijdstip voor het door hem bevolen ontslag van veel werkvolk zeer slecht gekozen was. Hij kwam hierdoor in den

waan, dat men zijn eigenhandig gegeven wenk of niet begrepen, of niet in acht genomen had. In dezelfde dagen van April, toen het gouvernement zich ongerust maakte over de veiligheid van Amsterdam, voerde hij over dat afdanken eene levendige correspondentie met den waarnemenden Zeeprefect, waaruit blijkt, dat van 2191 man, die te Amsterdam, Medemblik, Nieuwediep, Enkhuizen en Harlingen werkten, 430 waren ontslagen, zonder dat het eenige opschudding had veroorzaakt. Van de 1359 man te Rotterdam en Hellevoet waren insgelijks 277 bedankt. Toen de Minister iets later den inmiddels teruggekeerden Zeeprefect beval zich vooreerst tot het aftimmeren der fregatten te bepalen en nog meer werkvolk af te danken, vond Truguet dit om staatkundige redenen niet zonder bezwaar. Hij moest weldra echter op het onderwerp terugkomen, omdat er geen geld was tot betaling van allen. Beide autoriteiten zaten blijkbaar eenigszins verlegen met de zaak, die eene wijle hangende bleef en onder den invloed van andere gebeurtenissen eerlang nog zorgbarender werd.

Achtereenvolgend kwamen op de Schelde de *Tromp*, de *van der Werff* en de *Jahde*, terwijl de *Ems* met hetzelfde doel op de Maas werd gereed gemaakt. Meer versterking kreeg het eskader te Texel, dat in den loop van Juni vermeerderd werd met de pas voltooide linesschepen *de Ruyter* (74) en *Evertsen* (74), onmiddellijk gevolgd door de nieuwe fregatten *Meuse* en *IJssel*, terwijl twee andere de *Trave* en de *Wezer*, in Mei te water gelaten, tot hetzelfde einde afgetimmerd werden. Maar Verhuell behoefde zich slechts op verdediging voor te bereiden, daar van uitzeilen voorloopig geen sprake kon zijn. Telkens lieten zich voorgaats Engelsche schepen zien, die evenwel slechts blokkeerden. Onderwijl stelde Verhuell, die in Juli den Luitenant Rijk tot zijn adjudant kreeg, alles in het werk om het hem toe vertrouwd eskader, benevens de verdedigingsmiddelen der haven en der vesting, in voldoende staat van tegenweer te brengen.

De *Meuse*, een der nieuwe schepen, had bij het uitzeilen te Amsterdam, op Pampus gestooten, waaromtrent de Minister Decrès den 6^{den} Juni opheldering vroeg, dewijl hij dit voor een schip van Fransche constructie gevaarlijker achtte, dan voor een op de Hollandsche wijze gebouwd. Deze scheen dus eigenaardige voordeelen te bezitten, die bij de flottieljevaartuigen insgelijks aan het licht kwamen, schoon velen hiervan wegens de overhaasting, waarmede zij indertijd gebouwd waren, spoedig werden afgekeurd. De Minister begreep niet recht, hoe die Hollandsche vaartuigen ingedeeld waren en wenschte voortaan uit den naam te kunnen opmaken, of zij een, dan wel twee masten voerden. Hij liet echter op de Eems de Fransche, die onbruikbaar waren, door Hollandsche vervangen, en trok, ondanks de vele telkens geuite aanmerkingen, zoo goed mogelijk partij van alle hulpmiddelen, welke deze gewesten opleverden. Het bouwen, herstellen en uitrusten van schepen viel intusschen moeielijker, nu men zich bijna geheel verstoken zag van den toevoer der benoodigde materialen uit het noorden. Ten vorigen jare waren nog eenige masten aangevoerd en had men, zoowel hier te lande als in Frankrijk, verschillende proeven genomen om inlandschen hennep te verwerken. Er was ook inlandsch grenenhout gebruikt, dat evenwel spoediger bleek te vervuren.

Daarom gelastte de Minister voor sommige betimmeringen goed droog eikenhout te bezigen, doch wat dunner gezaagd, om het gewicht der schepen niet te vermeerderen. Waren nu deze ten deele met onvoldoende materialen en volgens een gewijzigd stelsel gebouwde schepen er te slechter om? Deskundigen smaalden er later op, en noemden die weinig zeewaardige en louter voor parade bestemde bodems „*koeien met schapenribben*.” Van de slechte hoedanigheden, welke zij voor den eigenlijken zeedienst mochten bezitten, ondervonden echter noch de bevelhebbers, noch de equipages veel nadeel, zoolang alles binnengaats bleef. En hier kon de talrijke bemanning genot hebben van hetgeen de autoriteiten onbetwistbaar in het

belang van het personeel hadden gedaan, door te zorgen voor licht, lucht en beter drinkwater, waartoe nog in den loop van het jaar alle schepen van filtreertoestellen werden voorzien. Vele dier verbeteringen wezen nochtans den Nederlandschen zeeman op het verlies zijner nationaliteit, dat hem letterlijk iederen klokslag werd herinnerd, nadat op last van Decrès de gebruikelijke klok op den bak was afgeschaft, en de glazen alleen op het achterschip werden geslagen. Sombere gewaarwordingen moest dit opwekken bij elk vaderlander, gemengd met zelfverwijf voor de ouderen, die indertijd de hand geleend hadden tot slooping van het bestaande. Hartstochtelijke omwentelingsgezinden snakten, na de opgedane ervaring, met duizenden andersdenkende landgenooten naar verlossing. Sommigen koesterden heimelijk de hoop, dat het wapengeluk hun verdrukker in de afgelegene oorden, waar hij zich thans bevond, ontrouw mocht worden; doch de berichten van het oorlogstooneel waren voor hen niet bemoedigend.

Tegen het einde van September ontving men de tijding van 's Keizers jongste zegepraal bij de Moskowa, die op het eskader onder Verhuell met parade en een herhaald saluut werd gevierd. Den 1sten October schreef de Hertog van Plaisance, dat het keizerlijke leger, acht dagen na de gemelde overwinning, Rusland 's oude hoofdstad was binnengerukt. Nieuwe vreugdebedrijven werden gelast, die een pijnlijken indruk moesten maken op allen, die zich heimelijk met een tegenovergestelden uitslag hadden geveid. Truguet mocht zich, als Franschman, over den loop der zaken verblijden. Hij vond het echter staatkundig om te midden van het feestgedruisch iets te doen, tot stilling van het billijk misnoegen der werklieden, die nadat in Augustus weer sommige hunner bedankt waren, wegens de uitputting der kas, drie volle maanden te vorderen hadden. Aangezien de ontvanger der marine weigerde, zonder nadere machtiging, hem de benoodigde gelden uit te keeren, besloot de Zeeprefect eene som van 100.000 francs, tot een ander einde bestemd, voorloopig maar onder het werkvolk te verdeelen, waardoor ieder zoo wat de helft kreeg van het achterstallige loon. Bovendien legde hij, om het feest op de werf te gedenken, de kiel van twee lineschepen, de *Polyphème* en de *Audacieux*, welke bouw vroeger gelast, doch tot nader verschoven was. Verhuell zorgde er voor, dat men op het eskader van de laatst ingekomen tijdingen niet onkundig bleef en hierover op officiële wijze zijne vreugde aan den dag legde. Hij zelf was opgetogen over het bezetten van Moskou, waardoor 's Keizers legerbenden zich onsterfelijk hadden gemaakt, en waaruit der feestvierende menigte kon blijken, zooals hij den 2^{den} October aan den Hertog van Plaisance schreef, „hoe God zelf al de ondernemingen van haren grootmoedigen soeverein zichtbaar zegende.” Doch welk een ommekeer, toen zich bijna onmiddellijk daarop de mare verbreidde, dat Moskou in brand stond en door het leger was ontruimd! Te Parijs liep zelfs, tot niet geringe ontsteltenis van sommige beambten, het gerucht van 's Keizers dood. Dit bleek spoedig maar een loos alarm geweest te zijn, doch andere slechte tijdingen werden langzamerhand bevestigd, schoon het gouvernement de werkelijk geleden nederlaag nog een tijdlang poogde te verbloemen.

Ten gevolge der onrustbarende berichten door hem ontvangen, gelastte de Minister Decrès den 19^{den} November aan Truguet, dat al de infanterie, die zich te Texel nog aan boord der schepen bevond, tegen het einde dier maand voor het Departement van Oorlog beschikbaar moest wezen. Omstreeks denzelfden tijd beval Truguet de schepen, die in October nog al door storm geleden hadden, ter verhoeding van meerkosten binnen de haven te brengen, welke voortreffelijkheid Verhuell den 28sten November in een schrijven aan den Hertog van Plaisance weder prees, onder bijvoeging, dat er thans bij de nieuwe stad aanhoudend druk werd gewerkt. De belangen des Keizers werden, tijdens zijne afwezigheid, door zijne ambtenaren behartigd; doch het hoofdbestuur te Parijs verlangde dienaangaande naar waarheid te worden ingelicht. Zoo schreef de Minister Decrès den 11^{den} December 1812 onder een brief aan Truguet

eigenhandig: „*Vous me parlés dans un autre mémoire de beaucoup de choses! mais notamment de 3 superbes équipages de haut bord, fournis par La Hollande à l'escadre de l'Escaut. Ces superbes équipages, les avés vous vu? Ils le deviendront sans doute, mais ils ne le sont pas encore. Ce n'est pas dans votre correspondance avec moi qu'il faut exagérer, il faut dire tout simplement les choses comme elles sont.*” Hoe bereid de Minister was de billijkheid te betrachten, blijkt uit hetgeen hij bepaalde met betrekking tot de leerlingen der Kweekschool. Evenals ten vorigen jare werd den jongelieden, die op de *Irene* gevaren hadden, toegestaan ook nog dezen winter in het gebouw der Kweekschool te Amsterdam door te brengen. Eerst in den volgenden zomer, na het verkoopen van de *Irene*, die vooraf met de *Grashopper* van naam had gewisseld, moesten de laatste kweekelingen der school zich naar Antwerpen en Texel begeven. De opgeheven Kweekschool was dus nog niet ontruimd, toen een flauw uitzicht op betere tijden begon te dagen.

Eindelijk toch moest de regeering, die nu al weken lang had bewimpeld wat in de vlakten van Rusland was gebeurd, voor de waarheid uitkomen. Men vernam haar uit de nieuwspapieren van den 22sten December, vier dagen nadat de Keizer, tot geruststelling der zijnen, in goeden welstand Parijs had bereikt. Hij was voornemens de geleden verliezen te herstellen en vond de gediensstige autoriteiten overberekend hem de benoedigde middelen te verschaffen. Zijne marine geraakte voorloopig op den achtergrond, hoewel hij zijne plannen voor de toekomst niet veranderde. Op dit tijdstip kon een gedeelte van het personeel elders van dienst zijn, waarom hij den last tot het debarqueeren van troepen, bij voorraad aan Verhuell gegeven, nog uitdrukkelijk herhaalde en uitbreidde.

Ter besparing van kosten moest, zooals de Minister Decrès den 21sten December aan Truguet schreef, van de vier linesschepen en de zes fregatten, die te Amsterdam en te Rotterdam op stapel stonden, in den loop van 1813 alleen de *Piet Hein* (74) worden afgewerkt. Alvorens zijne plannen tegen Engeland door te zetten, wilde Napoleon het geschokte vertrouwen in zijne persoonlijkheid herstellen en door middel van nieuwe lichten zijn wankelend gezag op het vasteland tegen een klimmend getal vijanden handhaven. Hiertoe moesten in Februari 1813 zelfs vier van de negen linesschepen onder Verhuell worden ontwapend. De equipages daardoor beschikbaar geworden moesten oprukken. Verhuell gaf in overweging de zeelieden van 35 jaren en daarboven uit te zonderen en wees er op, hoe zich bij eene equipage niet minder dan 152 personen bevonden, welke dien leeftijd bereikt hadden en hoe onder dit getal zelfs 77 huisvaders van meer dan 40 jaren waren. Hij grondde zijn voorstel, hetwelk terstond de goedkeuring van Truguet wegdroeg vooral hierop, dat men toch vermoedelijk voor den krijgsdienst aan dergelijke menschen weinig zou hebben, hetgeen de Keizer van de Hollandsche zeelieden in het algemeen vond, zeggende dat zij maar water in hun beenen hadden. Na het vertrek van sommige equipages van Den Helder, moesten de overblijvenden gereorganiseerd worden tot kleinere „*equipages de haut bord*” van 699 man, verdeeld in vijf compagniën. Van de schepen behoefde Truguet slechts vier fregatten, en wel de naar Fransch model gebouwde, ten spoedigste gereed en ten volle zeilklaar te doen maken.

Op dit oogenblik was de Zeeprefect zeer verlegen om geld en beducht, dat het lang uitblijven der verdiende gelden de bestaande ontevredenheid zou verhoogen. Met den laatsten Januari hadden de werklieden te Amsterdam twee, die te Enkhuizen, Medemblik en Nieuwediep drie maanden te vorderen. Nu zich naar aanleiding der pas bevolen lichten sporen van onwil vertoonden, betaalde hij om de rust ten minste onder het werkvolk te bewaren eene maand, met belofte van eerlang meer te zullen doen. Hij erkende het bestaan van vele grieven en zocht deze, waar dit kon, uit den weg te ruimen. In plaats van aanhoudend te klagen over de stemming der Hollanders, was hij er veeleer op uit, den Minister te wijzen op hetgeen voor het

tegendeel scheen te pleiten. Nog den 21sten Januari 1813 had hij met zekeren ophef vermeld, hoe de genomen visschersschuit *Vader Adam* door een man en een jongen heroverd en met vijf Engelschen in de Maas opgebracht was. Maar de Minister Decrès en andere Fransche autoriteiten maakten zich blijkbaar ongerust over de stemming, die in de Hollandsche departementen heerschte, en niet zonder reden, toen veler hoop door de eerste toerusting des Keizers merklijk verflauwd, in het voorjaar weer nieuw voedsel kreeg.

Eer Napoleon oprukte, drongen de Russen, gesteund door den in Duitschland ontwaakten volksgeest, dieper in Europa. Zij verdreven den 18^{den} Maart 1813 de Franschen uit Hamburg, die overhaast terugtrokken, na de meeste flottieljevaartuigen vernield te hebben. De Schout-bij-nacht L'Hermite week naar Delfzijl om er den loop der gebeurtenissen af te wachten, die in Holland, nu het uur der bevrijding scheen te naderen, met niet minder belangstelling werd te gemoet gezien. Verhuell achtte den toestand zoo bedenkelijk, dat hij buitengewone maatregelen tot handhaving der rust in Holland en met name te Amsterdam noodig oordeelde, waarom hij de geruststellende verzekering ontving, dat het bestuur vooralsnog over toereikende middelen kon beschikken. De Keizer zelf poogde eene uitbarsting te verhoeden en de personen, die haar konden uitlokken of verhinderen, al naar dat zij hem wel of kwalijk gezind waren, door nieuwe gunstbewijzen aan zich te binden, of door vrees te beteugelen. Nadat hij bevolen had de Oranjegezinden, bij de organisatie der Nationale garde, ongemerkt wat te verwijderen, greep hij het denkbeeld tot de oprichting eener Garde d'honneur aan, om gegoede en invloedrijke familiën in toom te houden, waarvan de jongere leden meer als gijzelaars, dan als eerewacht werden weggevoerd. Daarentegen benoemde hij Verhuell tot Groot-officier van het rijk en tot Inspecteur-Generaal van de noordelijke kusten. Deze waakte als zoodanig voor het behoud der rust, en wel in het bijzonder op zijn eskader, toen de nieuwe lichten in April te Alphen, Leiden, Zaandam en elders volksbewegingen verwekten, die gewapenderhand beteugeld werden, doch tevens aanduidden, wat den Franschen te wachten stond, zoodra hunne middelen te kort schoten.

Verhuell, altijd ijverig in de weer, waar 's Keizers gezag werd bedreigd, verbood op zijn eskader zelfs een tijdlang elke gemeenschap met den wal, opdat het spreken over de elders plaats hebbende opschuddingen den geest der bemanning niet zou bederven. Voor zoo ver zijne thans beperkte hulpmiddelen dit veroorloofden, was hij bereid tot het bewaren of herstellen der orde op andere plaatsen mede te werken en den Schout-bij-nacht L'Hermite versterking te verschaffen, zoodra de gelegenheid zich aanbood het verloren punt weder te bezetten.

Deze kon men weldra te gemoet zien, toen de nieuwspapieren weder begonnen te spreken van voordeelen door het inmiddels opgerukte Fransche leger behaald. Alle tijdingen moesten echter met de grootste omzichtigheid worden publiek gemaakt. Napoleon verweet den Hertog van Plaisance, diens onbetamelijk gedrag, toen hij in het dagblad van Amsterdam een uittreksel zijner brieven vond, er kort en goed bij voegende: „*dit zal mij tot regel strekken, u voortaan niet meer te schrijven.*” Daags te voren, den 2^{den} Mei, had de Keizer bij Lutzen gezegevierd, den 21sten derzelfde maand behaalde hij eene nieuwe overwinning bij Bautzen, waarvan de teleurgestelde menigte, die zich met eene andere uitkomst gevleid had, de officiële aankondiging las, terwijl zij de vastgestelde vreugdeblijken zag en de saluutschoten hoorde. Zelfs was de Generaal Davoust weder noordwaarts getrokken en den 31sten Mei Hamburg binnengerukt, waar L'Hermite aanstonds terugkeerde, versterkt met Nederlandsche kanonneerbooten, die later door andere gevolgd werden.

Hamburg en Lubeck moesten zwaar boeten voor den afkeer van het Fransche gezag, dien zij aan den dag gelegd hadden. Tot de aan beide steden opgelegde straf behoorde, volgens decreet van 16 Juni, ook de uitlevering eener verbazende hoeveelheid materialen voor het

bouwen en uitrusten van schepen. Den 3^{den} Augustus had L'Hermite daarvan zooveel bijeen, dat hij vooreerst om de tien of twaalf dagen wel omstreeks vijftien schepen van 25 tot 30 last zou noodig hebben om alles naar Holland en Antwerpen te brengen. Die verzendingen namen weldra een aanvang en duurden geruimen tijd; want in September schreef hij uitdrukkelijk van scheepsladingen teer, hennep, koper en ijzer, tegen het laatst van October weer van 378 masten, die onderweg waren. Eer men den buit in veiligheid had, was in den loop der krijgsgeschiedenissen een gewichtig keerpunt gekomen. Na de gemelde voordeelen had de Keizer een wapenstilstand gesloten en onderhandelingen te Praag aangeknoopt, die tot den 11^{den} Augustus duurden en vruchteloos afliepen. Sedert verklaarde ook Oostenrijk zich tegen hem, waarvan de gevolgen zich spoedig openbaarden. Een vluchtige blik op hetgeen inmiddels bij de marine was voorgevallen moet voorafgaan.

Twee zaken moesten in den zomer van 1813 behartigd worden, namelijk de voortzetting der werken aan het Nieuwediep en de uitrusting van vier fregatten. Aan de eerste werd onverpoosd gearbeid, hoewel Verhuell bij herhaling wees op de gevaren, die uit de voortdurende tegenwoordigheid der Spaansche krijgsgeschiedenissen konden voortspruiten, vooral nu er geene voldoende krijgsmacht was om hen streng te bewaken. De genomen voorzorgen schijnen echter ten volle aan het oogmerk beantwoord te hebben, daar het volk ten einde toe rustig bleef. Wat de werken zelven betrof, gelastte de Keizer nog het bomvrij maken der magazijnen, en berichtte Verhuell, die in alles wat onder zijn commandement voorviel een levendig belang stelde, voor het einde van Juli aan den Hertog van Plaisance, dat alle verdedigingsmiddelen bijna geheel voltooid waren. Intusschen had hij ook zijn oog laten gaan over de fregatten, die ter reede van Texel zeilklaar gemaakt werden.

Napoleon had bevolen, dat tegen het najaar een twintigtal fregatten, onder welke de vier ter reede van Texel uitgerust, moesten gaan kruisen. Hij zag wel in, dat binnen een jaar tijde de helft daarvan in 's vijands handen zou vallen, doch wilde zich hierdoor niet laten weerhouden. Dien ten gevolge was de gansche zomer besteed aan het uitrusten van de *Meuse* en de *IJssel*, die reeds in het Nieuwediep lagen, en van de *Wezer* en de *Trave*, die er tegen het einde van Mei waren gekomen. Zondag den 26sten September, terwijl de beide laatsten zeilklaar waren, alleen wachtende op goeden wind, klonken nogmaals de lofliederen en de saluutschoten ter eere van de overwinningen door den Keizer op zijn toenemend aantal vijanden behaald.

Onder den nagalm van dit feestgedruisch, het laatste dat zich door geheel Nederland ter eere van Napoleon liet hooren, vertrokken de Kapiteins Cantzlaar en van Maren met de genoemde fregatten, die beiden, na eerst door storm geleden te hebben, omstreeks drie weken later den Engelschen in handen vielen. Toen begon zich echter in de Hollandsche departementen te verwezenlijken, wat de Fransche ambtenaren sedert het vertrek dier fregatten meer en meer hadden geducht. Zij wisten dat de bevolking hun kwalijk gezind was, en velen hunner schenen het er nochtans op toe te leggen haar nog meer te verbitteren. Zelfs in deze dagen achtte Truguet, die menigmaal voor de visschers in de bres was gesprongen, het noodig er den Minister Decrès uitdrukkelijk op te wijzen, hoe de Fransche douanen niets onbeproefd lieten om hen te kwellen. En dit terwijl het gouvernement zich op den gevreesden omkeer voorbereidde, waartoe het zich intijds ook van enkele zeeofficieren wilde verzekeren. De Schout-bij-nacht Buyskes, die na zijne terugkomst uit Oost-Indië, tot herstel van gezondheid, te Enkhuizen bij zijne familie had gewoond, kreeg eensklaps bevel zich naar Toulon te begeven. Hij kwam evenwel niet verder dan Parijs, waar hij, zoowel als de Schout-bij-nacht Ruysch, die insgelijks ontboden was, maanden lang moest vertoeven. Onderwijl kwam bericht van de nederlaag, welke de Franschen van den 16^{den} tot den 18^{den} October 1813 bij Leipzig hadden geleden.

Drie dagen later schreef Napoleon, de gevolgen van zijn verlies niet bevroedende, of wel om deze zoo lang doenlijk te ontveinzen, dat zijne fregatten moesten uitzeilen alsof er niets gebeurd ware, den Minister van Marine tevens vragende welke hulpmiddelen eene verdere ontwapening der schepen zou kunnen opleveren. Dit moest echter niet worden toegepast op de *Meuse* en de *IJssel*, welke ter reede van Texel zeilklaar lagen. Verhuell had er alles voorbereid en zelfs de *Irene*, vroeger de *Grashopper*, met de *Génie* naar buiten gezonden, om een paar kleine Engelsche schepen te verjagen, die blijkbaar de bewegingen der genoemde fregatten poogden te bespieden, toen hij in het laatst van October den geheimen last ontving de fregatten tot nader order binnen te houden. Het wankelend gezag des Keizers was niet door het uitzenden van een paar bodems te schragen, welker personeel op betere wijze kon worden aangewend, nadat de loopende geruchten van het oorlogstooneel, in de eerste dagen van November tot zekerheid geworden, de sedert lang heerschende stemming in de Hollandsche departementen tot eene bedenkelijke hoogte hadden aangewakkerd. Met onverholen blijdschap vernam de menigte niet alleen de nederlaag van haren verdrukker, maar ook de nadering van de verbondenen, die zijne kracht in Duitschland hadden gebroken. Zij maakte zich gereed de handen uit te steken tot eigen bevrijding, toen de Keizer het bevel uitvaardigde alle binnenwateren met kanonneerbooten te dekken, terwijl Verhuell in overleg met den Generaal Molitor moest handelen. De meeste Fransche autoriteiten, bevreesd voor den ontwakenden volksgeest, nu zij niet langer de middelen bezaten om dien met geweld te smoren, maakten zich gereed tot een overhaast vertrek. De Generaal Molitor kon nauwelijks de laatste bevelen van den Keizer hebben ontvangen, of hij week den 14^{den} November van Amsterdam naar Utrecht.

Geen wonder, dat zij, die niet geschroomd hadden bij wijlen hun misnoegen te uiten, terwijl de autoriteit dit met nadruk kon straffen, thans in beweging geraakten. Daags na het vertrek der Franschen werden te Amsterdam de keizerlijke wapenborden vernield, de wachthuizen der gehate douanen in brand gestoken. Hier en elders drong de voortvarende menigte, aangespoord door het bericht, dat zich in de noordelijke gewesten der oude republiek reeds troepen der zegevierende bondgenooten bevonden, op onverwijld handelen aan. Zij tooide zich met de van ouds geliefde oranjekleur en sprak zodoende ten duidelijkste uit, wat zij eigenlijk verlangde. Doch velen harer natuurlijke leiders, mannen van invloed en aanzien, scheen de schrik voor den Franschen adelaar dermate om het hart geslagen, dat zij niet dan schoorvoetend aan de volksstem gehoor gaven. Gelukkig voor de eer en de toekomst van Nederland waren niet allen even schroomvallig. Aan het hoofd dergenen, die ten behoeve der volkszaak iets, ja veel durfden wagen, staan ongetwijfeld zij, die reeds den 17^{den} November te 's Gravenhage in den naam des Prinsen van Oranje optraden. Noch hunne bedrijven, noch die hunner latere medestanders, noch de voornaamste voorvallen der Novemberomwenteling in het algemeen kunnen hier echter vermeld worden. Slechts enkele bijzonderheden, die op de houding van het personeel en de werkzaamheid der marine betrekking hebben, kunnen worden aangestipt.

Te Rotterdam onderscheidde zich de jeugdige Ampt, een jongere broeder van den Commissaris van politie te 's Gravenhage. Hij commandeerde, als Adspirant de marine, eene kanonneerbrik op de Maas en begaf zich den 18^{den} November naar 's Gravenhage, waar hij in last kreeg met hulp van eenige welgezinden de werf te Rotterdam te bezetten. Dit volbracht hij den 22sten onder medewerking der intusschen aangekomen vrijwilligers van den Generaal Sweers de Landas. Hij rustte vervolgens een paar kanonneerbooten uit, die op de Maas tegenover Dordrecht dienst deden, hetgeen hem evenwel zeer euvel werd geduid door den Vice-Admiraal Kikkert, die nog in verstandhouding was met de autoriteiten te Antwerpen en zich

na eenige aarzeling eerst den 26sten November voor den Prins van Oranje verklaarde. Hij gaf hiervan kennis in eene proclamatie, die na de voorafgegane weifeling rijkelijk hoogdravend is. Zijne houding oefende echter onmiskenbaar een gunstigen invloed op vele plaatsen, die te water gemeenschap met Rotterdam hadden. Tot een bewijs hoever dit ging moge strekken, dat de Vice-Admiraal op denzelfden dag, waarop hij zich onder de Hollandsche banier schaarde, den heer W. M. Obreen, die sedert het begin des jaars door het Fransche bestuur te Dordrecht geplaatst was, op doodstraf beval zijne betrekking bij de Hollandsche marine te blijven waarnemen.

Zoodra de regenten te Amsterdam, aangespoord door afgevaardigden van het Voorloopig Bestuur en niet minder door de verschijning der eerste kozakken, den 24sten November eene besliste keuze hadden gedaan, waren ook de Generaal Kraijenhoff en de Schout-bij-nacht Verdooren toegetreden. De eerste werd tot Gouverneur der stad aangesteld, de tweede met het bevel der zeemacht belast. Twee Commissarissen namen de werf in bezit en het personeel in den eed. Daar vele matrozen gedurende de laatste dagen waren verlopen, begon terstond eene nieuwe werving, die in de behoefte voorzag. Na het vertrek van alle hooge autoriteiten, was Truguet, die zich ten opzichte der bevolking niets te verwijten had, op zijn post gebleven. Hij werd na den intocht der kozakken wel eene wijle van zijne vrijheid beroofd, doch met versooning behandeld en kreeg den 28sten November de noodige paspoorten voor zich zelve, zijn secretaris en twee knechts. Zij behelsden een verzoek aan de Provisioneele Regeering van Rotterdam, den gewezen Zeeprefect ongehinderd te laten vertrekken, na alvorens middelen beraamd te hebben om de uitwisseling van genoemden heer met de zijnen tegen de medegevoerde gijzelaars van Utrecht te verzekeren. Hier schulde eenig voorbehoud onder, waarvan Truguet 's anderen daags de gevolgen ondervond; want toen hij, na een goed onthaal bij den Vice-Admiraal Kikkert genoten te hebben, gereed stond de Maas te passeeren, werd hij met rijtuig en bagage door een detachement kozakken gearresteerd en naar Den Haag gevoerd. Hij leefde er niet als gevangene, maar als gijzelaar, onder de hoede van den Prins van Oranje tot den tijd zijner uitwisseling, die eerst na den afstand van Napoleon plaats had. Verhuell, tijdens de omwenteling in Holland nog steeds aan Den Helder, verklaarde op eene tot hem gerichte uitnodigpng van het nieuwe bestuur, in dit land geen ander bestuur te kennen, dan dat, hetwelk door Zijne Majesteit den Keizer en Koning gevestigd was. Weken, ja maanden lang hield hij dezelfde bewering vol, hetgeen zekere stoornis verwekte, doch de nationale beweging niet stuitte, die haar middelpunt vond in den Prins van Oranje.

Deze, met het Engelsche linesschip de *Warrior* de kusten genaderd, betrad den 30sten November te Scheveningen den voorouderlijken grond. Zoowel te 's Gravenhage, als een dag later te Amsterdam, werd hij met geestdrift verwelkomd. De band tusschen Nederland en Oranje, voor achttien jaren onder vreemden invloed vaneengereten, werd van weerszijden met de grootste hartelijkheid vernieuwd. De staatsorkaan, die over beider hoofden was losgebroken, had den staatkundigen dampkring gezuiverd. Ter vermindering van al wat de vroegere partijchap kon oprakelen, werd de stadhoudelijke waardigheid niet hersteld, maar de Prins van Oranje te Amsterdam, onder het gejubel des volks, als Souverein Vorst van Nederland uitgeroepen. Zonder eenig voorbehoud, stelde de natie hare toekomst in zijne handen. De Prins echter, in de school der ervaring gerijpt en door verstandige raadslieden voorgelicht, nam de hem opgedragen macht slechts aan onder voorwaarde, dat eene grondwet de betrekking tusschen hem en zijn volk zou regelen. Zodoende opende hij voor Nederland een nieuw uitzicht. Het zou onder de onafhankelijke staten van Europa zijn rang hernemen, als eene constitutioneele monarchie.